

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 888

24. TRAVNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Ublažavanje restriktivnih mjera

Nazire li se kraj?

6

Prvi koraci u ublažavanju
restriktivnih mjera

Postupno i oprezno

8

Zarazne i druge bolesti kroz
povijest Vojvodine – Sombor
i okolica (IV.)

**Smrt na svakom
koraku**

12

Ljubomir Živkov, novinar,
tamburaš, aranžer

U raljama nestruke

20

Posljedice zatvaranja tržnica
na teritoriju Grada (II.)

**Bez prihoda
u sred sezone**

26

Jasna i Zdenko Dulić zadovoljni
su obrazovanjem na hrvatskome

**Jezik, vjera, tradicija –
o svemu tome se uči**

32

Znameniti banatski Hrvati:
Obitelj Karlavaris iz Perleza

**Neizbrisivi tragovi
u znanosti i kulturi**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Prava mjera

Pripremati *Hrvatsku riječ* posljednih tjedana pravi je hod po tankoj žici. S jedne strane ne možemo zanemariti informacije o pandemiji, broju zaraženih, mjerama i njihovoj učinkovitosti, kratkoročnim i dugoročnim posljedicama, što na gospodarstvo, što na naše mentalno zdravlje, ne možemo zanemariti političku kampanju koja se (ne)vodi u vrijeme izvanrednog stanja. Ali, s druge strane, u svemu tome trebamo naći pravu mjeru, jer život nije stao i bit će (koliko-toliko normalno) nastavljen i kada sve ovo prođe. Koliko u tome uspijevamo na vama je da prosudite.

Ono što je mene osobno porazilo u svemu ovome je duboka podijeljenost. Između političara koji su na različitim stranama, struke koja ima različite stavove o pandemiji i načinima da se ona suzbije, novinarima koji na različite načine vide svoju zadaću u ovom izvanrednom stanju. Neću o politici i političarima, stručnjacima s onim ili ovim stavom već o novinarima. Prije svega kao novinarka, a zatim i građanka ove države. Na konferenciji za medije, na koju su novinari ponovno vraćeni početkom ovog tjedna, novinarka jedne od redakcija postavila je nekoliko, prije svega, novinarskih i korektnih pitanja. Većina tih pitanja tiče se problema, nepoznanica i nedoumica koje imaju sami građani. Nesuvisla i nepotrebna reakcija jednog kolege novinara iz jedne druge redakcije bila je da su postavljena pitanja zapravo politička. I to samo zato što se ova novinarka usudila postaviti pitanja koja bi u svakoj normalnoj državi postavio svatko tko za sebe želi reći da mu je profesija novinarstvo, a ne propaganda. Ili što, nekoliko stranica dalje, reče za naš list novinar **Ljubomir Živkov**, uslužna djelatnost.

Ne kažem ja da svi nužno trebamo biti istomišljenici. Ni kao novinari, ni kao političari, ni kao obični građani, ali istina nije samo ni crna, ni bijela. I to je problem u našem društvu. Ta rogovska podjela na za i protiv. U doba korone, a i poslije nje. A kako nas čekaju izbori tek će rogovci postajati sve dublji.

Z. V.

P. S. I vijest koju sam upravo čula. Na dan proboja logora Jasenovac (22. travnja 1945. godine), na inicijativu Hrvatske radio-televizije i HRT i RTS istovremeno će prikazati film *Dnevnik Diane Budisavljević*.

U Vojvodini i dalje opada broj oboljelih

Broj oboljelih od covid-19 u AP Vojvodini i dalje opada, pa se u Kliničkom centru Vojvodine (KCV) u Novom Sadu od te infekcije trenutno liječi 100, a u Općoj bolnici u Pančevu 144 pacijenta, izvijestila je u utorak Pokrajinska vlada.

Od toga, u KCV je na mehaničku ventilaciju priključeno sedam, a u pančevačkoj bolnici dva pacijenta. U isto vrijeme, u privremenoj izolacionoj bolnici u Hali 1 Novosadskog sajma, predviđenoj za oboljele s lakšom kliničkom slikom infekcije covid-19, smješteno je 165, a u Specijalnoj bolnici za rehabilitaciju *Junaković* u Apatinu 40 pacijenata.

»U skladu s odlukom Vlade Srbije, i na teritoriju AP Vojvodine od utorka važi ublažavanje mjera zaštite od virusa covid-19, ali se na građane apelira da se i dalje ponašaju odgovorno i primjenjuju sve osnovne mjere predostrožnosti, poput strogog poštovanja socijalne distance, nošenja zaštitnih maski i rukavica i upotrebe dezinfekcijskih sredstava«, kaže se u priopćenju Vlade APV.

»Broj preminulih u odnosu na broj zaraženih je zadovoljavajući i u Kliničkom centru Vojvodine već tjedan dana situacija s brojem oboljelih od covid-19 je stabilna«, izjavila je ravnateljica Infektivne klinike KCV **Vesna Turkulov**.

Turkulov je za TV *Prvu* rekla da se na Klinici za infektivne bolesti 100 pacijenata liječi od virusa korona i da se očekuje da će taj broj biti još manji kada bude otpušten određeni broj pacijenata.

Dodala je da je trenutno sedam pacijenata na mehaničkoj ventilaciji i naglasila da je u tijeku trend opadanja broja oboljelih.

Od početka epidemije iz Kliničkog centra Vojvodine su otpuštena 123 pacijenta, a Turkulov podsjeća da se njihovo stanje prati i da se oni nalaze u dvotjednoj kućnoj izolaciji, nakon čega se javljaju infektolozima na kontrolu.

Na teritoriju cijele Vojvodine preminulo je 17 pacijenata od virusa covid-19, a prema riječima Turkulov ta statistika u odnosu na broj zaraženih je zadovoljavajuća.

»Postotak preminulih u odnosu na ukupan broj oboljelih je zaista zadovoljavajući, i na Vojvodinu 17 pacijenata nije neki veliki broj, a mi bismo svakako voljeli da je on još manji«, rekla je Turkulov.

Nagasila je da su preminuli pacijenti uglavnom stariji i da su bitku s virusom izgubili u 93-toj, 85-toj, 82-goj godini života, napominjući da su oni imali već neke bolesti od ranije.

»Već tjedan dana je stabilno opadanje i mi se nadamo da će nastaviti da pada broj novooboljelih, a ono što je bitno je da treba biti oprezan«, poručila je Turkulov.

Izvor: RTV

U socijalnim ustanovama za smještaj odraslih i starih do 21. travnja je registrirano 489 korisnika koji su pozitivni na covid-19, kao i 98 zaposlenih.

Okončan revizorski postupak financija DSHV-a

»**D**ržavna revizorska institucija u svojem je planu redovitog djelovanja za 2019. godinu imala i reviziju financijskih izvješća i pravilnosti poslovanja političke stranke Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini za 2018. godinu. Ovaj veoma složen i zahtjevan proces kontrole poslovanja DSHV-a, koji je trajao gotovo godinu dana, sredinom travnja 2020. godine uspješno je okončan (br. 400-1351/2019-06/17) na način da je, uz ispravljanje određenih uočenih nedostataka, ono ocijenjeno kao 'zadovoljavajuće'. Ističemo kako je ovo bio prvi slučaj u povijesti DSHV-a da je bio predmetom kontrole poslovanja od strane Državne revizorske institucije«, navodi se na sajtu ove stranke.

Nadalje se navodi kako je »prvo izvješće Državne revizorske institucije bilo gotovo 18. studenog 2019. godine i ono je, osim načelnog pozitivnog stava, naložilo pravnom subjektu – DSHV-u, da u roku od 90 dana dostavi i 'odazivno izvješće' kako bi se utvrdene nepravilnosti ispravile. Isto je učinjeno 12. veljače 2020., u kojem su navedene, obrazložene i dokumentirane sve mjere ispravljanja navedenih nepravilnosti, a nakon detaljnog pregleda i ocjene vjerodostojnosti poslanog sadržaja 'odazivnog izvješća', Državna revizorska institucija ocijenila je poduzete i učinjene mjere 'zadovoljavajućim'. Na taj način, s ponosom možemo istaknuti kako je i Državna revizorska institucija finansijsko i drugo poslovanje DSHV-a ocijenila da je vođeno ne samo odgovorno već i sukladno pravnim propisima Republike Srbije«, navodi se u priopćenju.

Na koncu se navodi kako je postupak revizije financijskih izvješća i pravilnosti poslovanja Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini za 2018. godinu vodio ovlašteni državni revizor **Žarko Riznić**, a sam dokument je potpisao generalni državni revizor dr. **Duško Pejović**. »Dužni smo posebno istaknuti iznimno profesionalno vođenje cijelog revizorskog postupka gospodina Žarka Riznića, koji je svojim strogim ali pravičnim postupanjem, dobrohotnim držanjem, nenametljivom komunikacijom osnažio naše povjerenje u nezavisne državne institucije«, zaključuje se u priopćenju, kojeg potpisuje predsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov**.

656 zaražena zdravstvena radnika

Ministar zdravlja **Zlatibor Lončar** rekao je u utorak da je registrirano 656 zdravstvenih radnika pozitivnih na virus korona. Lončar je naveo da je kod 430 oboljelih klinička slika zahtijevala bolničko liječenje. Postotak zdravstvenih radnika koji su zaraženi u ukupnoj populaciji pozitivnih na covid-19 je 9,52 posto, rekao je ministar.

Hrvatska zajednica u uvjetima pandemije

»Ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** razgovarao je telefonski 16. travnja 2020. godine s predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i narodnim zastupnikom **Tomislavom Žigmanovim** o aktualnim društvenim i političkim prilikama u Srbiji, s naglaskom na izazove pandemije koronavirusa, stanju u hrvatskoj zajednici te aktivnostima ključnih hrvatskih institucija u Srbiji, priopćilo je Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Hrvatske.

»Ministar Grlić Radman zanimao se za posljedice pandemije na život i rad pripadnika hrvatske zajednice te izrazio zadovoljstvo, kako primjerenim postupanjem institucija Hrvata u Srbiji, tako i odgovornim ponašanjem samih građana hrvatske nacionalnosti«, navodi se u priopćenju.

Nadalje se navodi kako je zastupnik u Narodnoj skupštini Srbije i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislav Žigmanov upoznao ministra Grlića Radmana i s prilikama u hrvatskoj zajednici s obzirom na izazove društvenog djelovanja u izvanrednom stanju, istaknuvši kako su sve predizborne aktivnosti DSHV-a prekinute uvođenjem izvanrednog stanja 16. ožujka, a da krovna institucija, Hrvatsko nacionalno vijeće, svoje redovito funkcioniranje uspješno osigurava radom dužnosnika i djelatnika od kuće. Unatoč izazovnim uvjetima, život Hrvata u Srbiji nije stao – sve institucije djeluju i na području kulture i informiranja, naglasio je Žigmanov, te je ministra detaljnije izvijestio o promotivnim i drugim aktivnostima na planu upisa nove generacije učenika u program nastave na hrvatskom jeziku koje provodi HNV te održavanju osnovnoškolske i srednjoškolske nastave na hrvatskom na daljinu.

»Ministar Grlić Radman prenio je snažnu potporu Vlade Hrvatske svim nastojanjima Hrvata u Srbiji u izvanrednom stanju. Također, poručio je kako će Hrvatska i dalje pažljivo pratiti društveni položaj hrvatske zajednice te da će u svojim bilateralnim i drugim vanjskopolitičkim aktivnostima očitovati ne samo interes već i djelatno se zauzimati za poboljšanje njihovog društvenog položaja. Predsjednik DSHV-a Žigmanov iskazao je solidarnost Hrvata iz Srbije s posljedicama nedavnoga potresa koji je pogodio Zagreb i dio Krapinsko-zagorske županije«, stoji na kraju priopćenja MVEP-a Hrvatske.

Online sjednica Predsjedništva Mladeži DSHV-a

Predsjedništvo Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini održalo je u nedjelju, 19. travnja, u poslijepodnevnom satima svoj prvi online sastanak. Zbog trenutačne situacije s koronavirusom i nemogućnosti održavanja susreta i sastanaka, vodstvo Mladeži DSHV-a je razgovaralo preko internetske aplikacije. Na sastanku je bio riječi o tome kako se život građana odvija u sredinama u kojima žive te što su i kakvi izazovi s kojima se suočavaju. Osim toga, na sastanku je bilo riječi i o budućim aktivnostima i programima za mlade koji će biti realizirani kada

okolnosti budu to dopustile. Sastanku Predsjedništva Mladeži su prisustvovali članovi iz Subotice, Slankamena, Starčeva, Petrovaradina i Monoštora.

Žigmanov: Prešućuje se govor mržnje u komentarima

»O kada je riječ o Hrvatima u Srbiji!«, naveo je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** na svom Twitter profilu komentirajući vijest objavljenu na portalu *subotica.com* koju se prenijeli i neki beogradski mediji, a u kojoj se navodi kako je jedan Subotičanin okačio zastavu Hrvatske na svojoj terasi i glasno puštao pjesme **Marka Perkovića Thompsona**, nakon čega ga je policija uhitila a zastava je uklonjena. Kako se navodi, protiv **I. M.** (51) je podnesena kaznena prijava za izazivanje nacionalne, rasne, vjerske mržnje i netrpeljivosti i određen mu je pritvor od 48 sati nakon čega će uz kaznenu prijavu biti priveden Višem javnom tužiteljstvu u Subotici.

»S ovim činom Hrvati u Subotici nemaju nikakve veze! S odgovornim djelovanjem uvijek! Očekujemo od policije da djeluje i kada je riječ o govoru mržnje na društvenim mrežama! Sa žaljenjem konstatiramo da HINA nasjeda na stupice o difamaciji HR u Vojvodini«, komentar je na vijest HINE o ovome događaju koju je prenio i *Jutarnji list*. U komentaru Žigmanov postavlja pitanja: »Gdje piše da čovjek ima veze s hrvatskom zajednicom? Tko u Srbiji ima popis zabranjenih pjesama? Zašto se prešućuje govor mržnje u komentarima na društvenim mrežama?«

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasna Vojnić** također je odbacila bilo kakvu povezanost hrvatske zajednice u Subotici sa Subotičaninom uhićenim zbog glasnog puštanja Thompsonovih pjesama i isticanja hrvatske zastave na pravoslavni Uskrs.

»Ovaj čin nema nikakvu potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća kao ni vodstva hrvatske zajednice. Naprotiv, to je u suprotnosti s onim što mi promoviramo, a to su tolerancija i suživot«, izjavila je čelnica HNV-a.

Ovaj ispad, koji su zabilježili gotovo svi mediji u Vojvodini i Srbiji ukazuje na to kako se o hrvatskoj zajednici gotovo po pravilu incidentno izvještava, kazala je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća.

»HNV ima velik broj pozitivnih akcija, aktivnosti i programa u različitim područjima djelovanja, na koje često poziva medije«, ističe Vojnić, dodajući da se takvom pozivu gotovo nitko od nacionalnih, pa čak ni lokalnih medija ne odaziva. »Ali kada se dogode incidenti, poput ovoga u Subotici, ili događaji koji imaju negativan kontekst, informacija se o tome proširi brzinom svjetlosti kroz skoro sve medije u Srbiji, pa i Hrvatskoj«, navela je predsjednica HNV-a. Dodaje da se tako stvara slika o Hrvatima koja nije realna. »A puno je pozitivnih primjera iz života naše zajednice, no oni gotovo u potpunosti ostaju nevidljivi za širu javnost«, zaključila je Vojnić.

U vodstvu hrvatske zajednice takve tvrdnje potkrepljuju istraživanjima koja pokazuju da je prema Hrvatima u Srbiji najveća etnička distanca.

Postupno i oprezno

Morat ćemo se privići da živimo s koronavirusom, najteže će biti onima koji su bili zatvoreni i njih treba relaksirati, rekao je epidemiolog dr. Predrag Kon * Vlada Srbije nastaviti će pratiti situaciju i prilagođavati svoje mjere u skladu s aktualnom epidemiološkom slikom, navodi se u priopćenju i apelira na sve građane da se pridržavaju svih mjera bez izuzetka

Infekcija virusom covid-19 dostigla je svoj vrh i opada broj oboljelih i preminulih od ove bolesti u većini zemalja bogatog svijeta, ali borba za kontrolu pandemije će biti duga i postupna, piše britanski list *The Economist*. Restrikcije koje je većina zemalja uvela na kretanje i socijalne interakcije rezultirala je u privremenoj izolaciji za milijune ljudi u 92 države. U većini zemalja najavljuju popuštanje i postupno ukidanje pojedinih mjera. Vrlo postupno. U Španjolskoj je građevincima i pojedinim tvornicama dozvoljeno da se vrate na posao, u Austriji i Njemačkoj se dozvoljava otvaranje pojedinih prodavaonica, u Danskoj se otvaraju vrtići i osnovne škole, u Italiji se dozvoljava malim dućanima ponovni rad u pojedinim dijelovima te zemlje.

Vlada Srbije također je donijela, u skladu s epidemiološkom situacijom i mišljenjem struke, odluke u vezi s ublažavanjem određenih mjera za sprječavanje širenja koronavirusa.

Ublažavanje mjera u Srbiji

Građani Srbije stariji od 65 godina mogu utorkom, petkom i nedjeljom izlaziti u šetnju u trajanju od pola sata, od 18 do jedan sat poslije ponoći, najviše 600 metara od mjesta stanovanja. Od 21. travnja, dozvoljen je rad poslodavcima iz područja pružanja usluga, poput automehaničarskih i vulkanizerskih radnji, obučara, krojača, kemijskih čišćenja, škola za obuku vozača, kao i poslodavcima iz područja trgovine na malo, knjižarama, trgovcima motornim vozilima, biciklima, nautikom, tehničkom robom, građevinskim materijalom. Tržnice (na otvorenom i zatvorenom prostoru) su ponovo otvorene, a Vlada je pozvala poslodavce u području građevinarstva (visokogradnja i niskogradnja) da nastave rad u punom kapacitetu. Poslodavci su dužni izraditi poseban plan mjera rada tijekom izvanrednog stanja, dok su zaposleni u obvezi to poštovati.

Oni koji i dalje nisu u mogućnosti nastaviti s radom su objekti čiji rad podrazumijeva okupljanje velikog broja ljudi, poput radnji različitih djelatnosti koje se nalaze u tržnim centrima.

Također, rad i dalje nije dozvoljen u djelatnostima koje podrazumijevaju blizak fizički kontakt, tako da frizerski saloni, saloni za njegu ljepote, teretane i fitness centri i dalje ostaju zatvoreni.

Rad u svim objektima i djelatnostima, kojima je to od ovog tjedna dozvoljeno, može se obavljati isključivo uz poštovanje svih mjera zaštite i korištenje sredstava za dezinfekciju i zaštitnih sredstava, maski i rukavica.

Vlada Srbije nastaviti će pratiti situaciju i prilagođavati svoje mjere u skladu s aktualnom epidemiološkom slikom, navodi se

u priopćenju i apelira na sve građane da se pridržavaju svih mjera bez izuzetka.

Strah od drugog vala epidemije

Uspoređujući različite, relativno slične mjere, i njihovo popuštanje može se vidjeti veliki oprez u ovome popuštanju uz želju da se vlade uvjere u završetak epidemije prije nego li se konačno ukinu sve mjere izolacije.

Šef Svjetske zdravstvene organizacije **Tedros Adhanom Gebrejesus** je upozorio da zemlje koje planiraju ublažiti mjere restrikcija zbog pandemije koronavirusa trebaju biti spremne brzo reagirati u slučaju novog porasta broja oboljelih, jer »ukidanje ograničenja ne znači kraj epidemije ni u jednoj zemlji, to je samo početak sljedeće faze«. U ovoj fazi je od vitalnog značaja da sve imaju sposobnost otkrivanja, testiranja, izolacije i brige za svaki slučaj covid-19 i praćenje svakog kontakta, kao i da osiguraju da njihovi zdravstveni sustavi budu sposobni odgovoriti na svaki porast broja slučajeva.

On je također izrazio zabrinutost zbog rastućeg tempa pandemije u siromašnim državama kojima nedostaju resursi da se izbore s velikim epidemijama.

Poznati hrvatski znanstvenik i profesor Medicinskog fakulteta Sveučilišta *Goethe* u Frankfurtu **Ivan Đikić** je upozorio da najava popuštanja restriktivnih mjera može zbuniti javnost i da se tako može napraviti više rupa u obrambenom sustavu koji je stvoren oko koronavirusa. Za portal Radio Slobodna Europa Đikić je rekao da je »nužno pratiti podatke, adekvatno reagirati i obrazovati građane da moraju prihvatiti da će im do kraja ove godine život biti drukčiji«.

On smatra da se u najvećem broju zemalja nalazimo pri vrhu ili još malo prije vrha tog platoa, te da ne treba žuriti s ublažavanjem mjera kako se virus ne bi održao puno dulje u sredini, vraćao se u lokalnim populacijama i kako ne bi došlo do sekundarne pandemije. Đikić smatra da prvo treba educirati građane pa im tek onda olakšati život ublažavanjem mjera, a normalizaciju života očekuje tek koncem godine. U Njemačkoj, gdje živi, ostaju sve glavne mjere na snazi do trećeg svibnja, a jedina promjena je da će dućani s manje od 800 četvornih metara moći biti otvoreni. To je postupni prelazak iz vrlo strogih mjera koje će popuštati u narednih mjesec ili dva. Pri tome, mora se sve vrijeme pratiti što se događa s populacijom, s virusom, koliko se širi sada u manjim grupama gdje prije nije bio i zato je neophodan veći broj testiranja i testovi koji će biti sigurniji i brži, rekao je Đikić.

»Prije samo pet mjeseci svijet je imao najveća bogatstva za koja znamo, najmodernije tehnologije, svi smo bili nadmeni i sigurni da smo nadmoćni i onda je jedan u biti blagi virus napravio ovo što je napravio – zatvorio ekonomiju, pola svijeta stavio u izolaciju, a mi nemamo genetske testove, lijek i cjepivo«, rekao je Đikić za *TV Vijesti*.

Da ublažavanje mjera ne znači istovremeno i završetak epidemije upozorio je i član Kriznog stožera, epidemiolog dr. **Pre-drag Kon**, rekavši da ćemo se morati priviči živjeti s koronavirusom.

»Dojam je da koronavirus slabi i to se može vidjeti na osnovu sve većeg broja blagih i asimptomatskih slučajeva«, rekao je Kon i dodao da se kraj epidemije može očekivati između 10. i 12. tjedna.

Kon je rekao za RTS da opasnost u ovom, sedmom tjednu epidemije, može biti ulazak virusa u neke kolektive, zdravstvene ili socijalne, te da se mora voditi računa da nas »tako nešto ne iznenadi« zbog čega svi koji počinju raditi moraju poštovati mjere zaštite. Također je rekao kako se može reći da se približavamo kraju kad budemo izašli iz osmog tjedna.

poređivanje, dok još epidemija traje, prilično teško i nezahvalno, pa se tako teško može znati i kolika je prisutnost virusa u stanovništvu. Ono što se ipak može uočiti je da je nakon 15 dana od infekcije dolazilo do maksimuma zaraženosti, a da je najveći broj preminulih bio nekoliko tjedana nakon vrha zaraze. Ali, na-

»Od 10. do 12. tjedna može se očekivati da nema epidemije, ali je sve manje vjerojatno da će virus nestati i njegovo prisustvo će se pratiti i tijekom ljeta, tijekom toplijih dana, ali neće biti epidemije«, rekao je Kon i najavio kako se može očekivati da se poslije izvjesnih praznika potpuno ukine izvanredno stanje i da će povratak u normalan život uslijediti nakon prijelaznog razdoblja.

Redovna straža, a ne opsada

Tijekom trajanja epidemije u želji da se vidi imaju li mjere efekta i jesu li potrebne ili ne tolike restrikcije, često se nastojalo uspoređivati sa susjedima, najčešće kako se kreću brojke zaraženih, oboljelih, umrlih. No, upozorava *The Economist*, različite zemlje su uvodile različite režime testiranja tako da je svako us-

vode, stavljanje zaraze pod kontrolu trajat će još dugo, testiranje i praćenje kontakata će biti vitalno za kontrolu epidemije što zahtijeva investiranje. Mnoge zemlje boje se drugog vala epidemije, ako se suviše popusti s mjerama, a sve dok se ne pronade cjepivo ili lijek za ovaj virus opasnost od ponovnog izbijanja epidemije će biti stalno prisutna. U takvim uvjetima život će morati biti drugačiji nego prije, vjerojatno će neke mjere ostati i dalje a ekonomije će vrlo vjerojatno zbog toga ostati u depresiji.

Što da se radi u takvim okolnostima? Vlade će morati izabrati između različitih opcija uspoređujući trošak i korist svake mjere, a računica će u svakoj zemlji biti drugačija.

Također će vlade morati objasniti svojim građanima da život nakon korone više neće biti isti kao prije.

Tako i srpski imunolog dr. **Srđa Janković** kaže kako se situacija već prelama ka boljem, ali ne smijemo dozvoliti iznenađenja i da se preokrene na lošu stranu.

»Ukoliko se naglo vratimo na staro, sigurno će se razbukitati epidemija. Imamo primjer Singapura«, kaže on, dodajući da bi trebalo ići strateški i oprezno s mjerama. On smatra da se ovakva epidemija neće ponoviti, ali možemo imati sporadično prenošenje koronavirusa.

»Moramo rano otkrivati slučajeve, kako bismo spriječili da se virus širi. Ali postat će neka vrsta redovne straže, a ne opsade«, kaže on i upozorava da ćemo morati mijenjati navike i paziti se više nego prije.

J. D.

Zarazne i druge bolesti kroz povijest Vojvodine – Sombor i okolica (IV.)

Smrt na svakom koraku

Epidemija kuge Sombor je zahvatila s jeseni 1738. godine i trajala je do proljeća naredne godine. Umrlih je bilo toliko da su otvorena čak četiri »zarazna« groblja u koja su sahranjivani preminuli od kuge

Zabrana kretanja ili izolacija za one koji dolaze iz drugih regija mjere su koje se u XXI. stoljeću primjenjuju kao najefikasniji način borbe protiv koronavirusa. Tako gledajući nismo se daleko maknuli od XVIII. ili XIX. stoljeća, jer su upravo te mjere korištene u borbi protiv kuge i kolere koje su nemilice sijale smrt diljem Europe. Nisu te epidemije zaobišle ni zapadni dio Bačke iako su tada trebali mjeseci, pa i godine da se zaraza prenese iz jednog u drugi dio starog kontinenta. Tako je prošlo skoro dva desetljeća dok kuga koja se 1720. godine pojavila u Francuskoj nije stigla i na područje Bačke. Ali širenje zaraze nije moglo biti spriječeno, usprkos mnogo sporijem kretanju ljudi i usprkos mjerama koje su poduzimane, pa se kuga zlokobno približavala južnim dijelovima Ugarske. A u preporučene mjere koje su trebale spriječiti širenje zaraze spadali su uvođenje propusnica i karantena, zabrana održavanja sajмова i stočnih tržnica te podizanje bolnica. No, nije to bilo dovoljno za zaustavljanje prelaska kuge, koja je u Bačku prenijeta iz Banata u ljeto 1738. godine.

Zarazu u Sombor donio grčki trgovac

»Došao je ovamo neki grčki trgovac, u jednu gostionu, koji je već ranije kugom zaražen bio, a koji je prve noći kada je stigao zarazio gostioničara s cijelom njegovom obitelji, koji su svi narednog jutra nađeni u besvjesnom stanju. Zbog ovog nečuvenog slučaja skupili su se mnogi susjedi, te su i oni postali zaraženi i zarazili su cijelu varoš«, zapisao je u svojoj kronici fra **Bona Mihaljević**, franjevac koji je u Somboru boravio od 1778. godine, pa sve do odlaska franjevac iz grada 1787. U svojoj kronici fra Bona Mihaljević dalje piše da je nakon toga bio zabranjen »dodir među ljudima«.

»O tom jadnom i žalosnom stanju grada nitko ne bi mogao bez suza ispričati sve nedaće, plač i jad. Dovoljno je toliko reći da je kuga potrajala ne bi ostao niti jedan čovjek koji bi mrtve pokapao«, piše u svojoj kronici fra Bona Mihaljević.

On je još zapisao da je mrtvih bilo toliko da su u gradu otvorena čak četiri »zarazna« groblja u koja su sahranjivani preminuli od kuge. Kuga je u Somboru oduzela na stotine života, ali

točnog podatka o broju umrlih od kuge nema. Epidemija je gradom harala od jeseni 1738. godine. Kuga je pokosila i gvardijana franjevačkog samostana u Somboru **Dominika Zomboria**, koji se zarazio obilazeći svoje vjernike, a preminuo je početkom 1739. I on je pokopan na masovnom groblju s drugim zaraženim stanovnicima grada. Zabilježeno je i da je u prvoj polovici 1739. godine u Somboru bila karantena za oboljele od kuge. Od ove zaraze se na prostoru Sombora umiralo sve do kraja 1740. godine, ali su to bili tada već zaista rijetki slučajevi.

Legenda ili?

U Somboru se velike epidemije vezuju za podizanje spomenika Svetog trojstva na centralnom gradskom trgu. Spomenik je podignut 1774. godine, a prema predanju podigli su ga zahvalni građani Sombora, jer je grad zaobišla velika epidemija kuge. Međutim, u kronici fra Bone Mihaljevića tako nešto se ne spominje. On o samom podizanju spomenika piše: »Dana 24. listopada podignut je kameni spomenik Svetom trojstvu na trgu, sa kipovima Svete Djeve Marije, te apostola Petra i Pavla, a o trošku dvorskog administratora Pavla Krušpera. Za održavanje spomenika Krušper je gradu poklonio 100 forinti«. Nije zabilježeno da je u to vrijeme na prostorima Bačke bilo epidemije kuge, što je onima koji priču o zahvalnim Somborcima i spomeniku drže kao legendu argument da je to zaista samo priča koja dodatno uljepšava povijest ovoga grada. U to vrijeme nije bilo epidemije kuge, ali jeste kolere. Oko Sombora, ali ne i u samom Somboru. Tako fra Bona Mihaljević u svojoj kronici bilježi da je 3. listopada 1771. godine Magistrat slobodnog i kraljevskog grada Sombora, prije sjednice o postupku u slučaju izbijanja epidemije kuge,

Karantena 42 dana

Zbog pojave kuge na prostoru Bačke u ljeto 1737. godine zabranjen je prijelaz preko Dunava, čime je prekinuta veza između Bačke i Baranje. Svi putnici koji su zatečeni na prostoru Bačke bili su dužni u karanteni ostati 42 dana.

od Nastojništva franjevačkog samostana zatražio da se imenuje mađarski propovjednik. Taj zahtjev nema veze s kolerom, ali podatak da je Magistrat raspravljao i o mogućoj pojavi kolere svakako potvrđuje da je Sombor tri godine prije podizanja spomenika strahovao od epidemije.

Spomenik je srušen 1947. godine, ali rušenje spomenika i neuspjele inicijative za njegovo vraćanje na Trg Svetog Trojstva tema su za neki drugi tekst.

Kolera »umrtvila« sela

U nekoliko zapisa i knjiga spominje se kolera koja je u nekoliko valova između 30-ih i 70-ih godina XIX. stoljeća pustošila prostore Bačke. Tako je zapisano da je 1831. godine u Bezdanu od kolere oboljelo između 700 i 800 ljudi, a preminulo je 350. Tada je u selu otvorena prva ljekarna koja, na istom mjestu, radi i danas. Kako piše **Miljenko Beljanski** u knjizi *Bački Monoštor između 1801. i 1920. godine* epidemija kolere u Monoštoru počela je 3. kolovoza 1831. godine, a bolest je zahvatila i Kupusinu, Bezdan, Krnaju (Kljajićevo), Čonoplju, Stanišić, Apatin. Kako piše Beljanski, liječnik **János Peák** zabilježio je tada da su preminuli od kuge bili ušljivi i fizički slabi.

»Niti jedan od umrlih nije bolovao duže od dan-dva. Prije bi se reklo da je u pitanju stomačna groznica nego kolera«. U prvom izvješću koje je liječnik poslao koncem kolovoza navedeno je da je oboljelo 217 osoba, a broj peminulih je 108.

Iste godine epidemija kolere zahvatila je i Stanišić, a ostalo je zabilježeno da je 27. kolovoza dan kada je kolera stigla u selo. Oboljelo je 18, a preminulo 13 osoba. Kako piše Beljanski, od kolere je tada u Bačko-bodroškoj županiji oboljelo 8.487, a preminulo 4.026 ljudi.

Kolera se na prostor Bačke ponovno vratila nekoliko godina kasnije. U Stanišiću je ponovno registrirana 1836. godine, ali tada s mnogo pogubnijim posljedicama nego što je to bilo pet godina prije. U Gornjem srezu, kome je pripadao i Stanišić, tada je preminulo 1.355 ljudi. Epidemija kolere 1836. godine u Bačkoj je odnijela 2.236 života.

Ali to nije bio kraj, jer je još jedan veliki val epidemije kolere zahvatio Bačku. Kako je zabilježio **Josef Basler**, kroničar Plavne, 1870. godine kolera je zahvatila oko 70 mjesta. Prema tekstu objavljenom u knjizi *Crtice iz povijesti Plavne* bilo je i takvih slučajeva da su u kućama svi poumirali, štoviše, kolera je pomela stanovništvo čitavih ulica. Do posljednje duše. Zaraza je trajala četiri mjeseca.

Selo Ratkovo u Općini Odžaci kolera je pogodila 1873. godine. Umrlo je više od 800 stanovnika. To znači da je skoro svaki četvrti stanovnik preminuo od ove bolesti. Groblje na kome su pokopani oboljeli od kolere i danas postoji u Ratkovu i podsjeća na ovu užasnu epidemiju.

Z.V.

Franjevci u samostanu

U kronici samostana u Baču zabilježena je pojava kuge 1732. godine. Epidemija je trajala tri godine. Okolno stanovništvo se razbježalo, ali su franjevci ostali u svom samostanu.

Spomenik Svetog Trojstva

Međuratni pritisci i zanemarivanja

Bunjevci nisu uživali nikakva prava u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, koja su im navodno uskraćena dekretom Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine od 14. svibnja 1945. godine. Naprotiv, Bunjevci su u međuratnoj Jugoslaviji bili predmetom nepojmljivih tlaka i zlonamjernih zanemarivanja

I majući u vidu u prošlom tekstu iznesena kulturna gibanja kod Bunjevaca Subotice 19. stoljeća, postaje jasno zašto je ovaj grad, gdje su oni činili veliki udio pučanstva, na koncu pripao Kraljevini SHS. Svaki nepristrani suvremenik morao je priznati da bi bez Bunjevaca sjeverna granica Srbije izgledala drukčije. Tako je profesor Pravnog fakulteta **Ivo Milić** zapisao da bi bez pokreta Bunjevaca-Hrvata 1918., s **Blaškom Rajićem** na čelu sjeverna granica Srbije dopirala do kanala Dunav – Tisa – Dunav kod Srbobrana, jer između Srbobrana i Subotice u to vrijeme nije bilo nijednog mjesta naseljenog većinski slavenskim pučanstvom.

Usprkos nesumnjivim zaslugama u stvaranju Jugoslavije, Bunjevci su se u novoj domovini suočili s nizom nepravdi, koje do danas nisu dobile publicitet i značenje koje zaslužuju u javnom medijskom prostoru Srbije. Nedugo nakon potpisivanja Trijansskog mira (4. lipnja 1920.), kojim je Kraljevina SHS dobila Bačku i Banat u današnjem teritorijalnom opsegu, Bunjevci rodoljubi koji su dali doprinos jugoslavenskoj stvari su smijenjeni s položaja u Gradskoj kući, a na njihovo mjesto su dovedeni poslušnici, koji su, paradoksalno, u vrijeme Austro-Ugarske bili u službi tlake Bunjevaca. To je bio odgovor centralnih vlasti na osnivanje Bunjevačko-šokačke stranke (sredinom rujna 1920.), koja je izašla na izbore koncem studenog 1920. sa samostalnom listom i političkim programom.

Smjene i napadi

Bunjevačko-šokačka stranka se, suprotno mišljenju pojedinih političkih predstavnika današnjih Bunjevaca-nehrvata, borila za autonomiju Vojvodine, sudjelovanje Bunjevaca-Hrvata u procesu donošenja odluka u mjestima gdje su činili većinu, povrat crkvene imovine i ostale interese koji su bili od životnog interesa. Na njenom čelu se nalazio kerski župnik **Blaško Rajić**, koji je zbog svoje dosljednosti u zauzimanju za program Bunjevačko-šokačke stranke bio na meti napada beogradskog i novosadskog tiska, skupa sa svojim partijskim drugovima **Stipanom Vojnićem Tunićem**, **Ivanom Evetovićem** i **Vranjom Sudarevićem**.

Zauzetost za dobro vlastitog naroda stajala je hrvatske prve u Subotici položaja i zdravlja. Bez ikakve prethodne opomene početkom 20-ih godina prošlog stoljeća s položaja u gradskoj općini su smijenjeni gradonačelnik i nadžupan Subotice **Vranje Sudarević**, pisar **Kalman Dulić**, ravnatelj Bunjevačko-srpske gradske velike gimnazije **Ivan Vojnić Tunić**, gospodarski senator **Time Vojnić Tunić**, nadzornik gradskog gazdovanja **Beno Vujković**, profesor Trgovačke škole **Frano Slavić**, školski nadzornik **Matija Išpanović**, šef vojnog odjeljenja **Stipan Tikvicki**,

redarski kapetan **Andrija Mazić**, podgradonačelnik **Joso Prčić** i dr., gradski glavni odvjetnik **Mirko Ivković Ivandekić**, veliki bilježnik **Lazar Orčić**, gradski kapetan **Lazar Ivandekić**, gradski bilježnik **Matej Jankač**, računovođa **Marko Peić Tukuljac**, šef odjeljenja za izdavanje marvenih putovnica i mnogi drugi. Svi gore spomenuti su bili uključeni u rad Bunjevačko-šokačke stranke ili Hrvatskog prosvjetnog društva *Neven*.

Smjenjivanju Bunjevaca rodoljuba s vlasti u Subotici umnogome su pridonijeli srpski mediji. Na meti napada su bili narodni zastupnici **Blaško Rajić**, **Stipan Vojnić Tunić**, **Ivan Evetović** i **Vranje Sudarević**, ali i predstavnici klera koji nisu aktivno sudjelovali u politici, kao npr. župnik katedralne župe sv. Terezije Avilske i kasnije administrator Bačke apostolske administrature **Lajčo Budanović**. U ocrnjivanju bunjevačkih prvaka su se međusobno natjecala glasila Demokratske stranke i Radikalne stranke. Dojučerašnji prijatelji Bunjevaca postali su njihovi persekutori (progonitelji). Tako je predsjednik vlade **Milenko Vesnić**, koji je ranije usrdno primao bunjevačke delegacije i obećavao ispunjenje zahtjeva Bunjevaca, odgovorio prosinca 1920. na žalbe narodnim zastupnicima **Vranji Sudareviću** i **Ivanu Evetoviću**: »Mi nismo nikog zarobili pa nismo ni bunjevce, ali oni šuraju sa mađžarima i hoće opet s njima živjeti. Ako bunjevci nijesu zadovoljni, onda mogu ići pod Mađžarsku«.

Patent Bunjevci – početci dekokratizacije Hrvata

Tako je započelo razdoblje koje karakterizira izrazito neprijateljski pristup vlasti prema Bunjencima rodoljubima, ali i uopće nepovjerenje prema svim Bunjencima. Izjava predsjednika vlade **Milenka Vesnića** samo je otkrila tko zapravo stoji iza gomile medijskih harangi protiv bunjevačkih prvaka i uopće Bunjevaca. Poslije medijske harange uslijedila su zastrašivanja i premlaćivanja uglednih Bunjevaca, sve u cilju razbijanja njihove političke homogenosti. Čak je i beogradska *Politika* likovala kada je nacionalistička srpska omladina na Vidovdan 1922. prebila **Blaška Rajića** u njegovom župnom uredu (*Politika* od 29. lipnja 1922., str. 3-4).

Kako bi nekako opravdale svoju politiku terora, hegemonističke vlasti su tražile među Bunjencima kolaborante, koji bi za sinekure pristali održavati privid dobrih bunjevačko-srpskih odnosa, a u stvarnosti raditi protiv svojih sunarodnjaka. Kolaboranti su birani ne samo iz redova demoraliziranih Bunjevaca rodoljuba (**Mijo Mandić**, **Andrija Mazić**, **Šandor Rajčić** itd.) nego i iz redova sluga ranijeg mađarskog režima (**Andrija Pletikosić**, **Marko Jurić**, **Ivan Crnković** itd.). Kao najznačajniji prorežimski Bunje-

Bunjevačke kraljice iz 1911. godine

vac pokazao se posjednik Marko Jurić, koji je na izborima 1925. izabran za narodnog zastupnika s liste Narodne radikalne stranke, a kasnije je također uz podršku režimskih radikala (Jugoslavenske radikalne stranke **Milana Stojadinovića**) uznapredovao do gradskog komesara (gradonačelnika) Subotice.

Nepovjerenje vlasti u Bunjevce

Kao prorežimski Bunjevac, Marko Jurić se pokazao doista kao neprijatelj »zdravih« bunjevačkih elemenata. Podupirao je mađarske kulturne i privredne udruge na štetu bunjevačkih interesa. Tako je, primjerice, 1939. oduzeo glasovir Hrvatskom prosvjetnom društvu *Neven* i dao ga Mađarskoj čitaonici koja je, paradoksalno, u to vrijeme dobila zabranu rada od uprave Dunavske banovine.

Jurićevi postupci zapravo pokazuju da je primarni cilj režimskih stranaka bio zadobiti podršku mađarskog biračkog tijela kao sigurnog izvora glasova, jer u Bunjevce, kao pristaše Hrvatske seljačke stranke, nisu imali nimalo povjerenja. Potpuno u duhu izdajničkog i oportunističkog mentaliteta, Jurić je zaboravio i izdao svoje međuratne gospodare kada su se travnja 1941. promijenile političke okolnosti. Naime, kada su mađarske postrojbe ušle u Suboticu, Jurić je postao mađarski kolaboracionist. Kao takav, mirno je gledao na zločine okupatorske vojske protiv Srba, Židova i Bunjevaca-Hrvata.

Međutim, nisu svi Bunjevci koji su kao pristaše svih međuratnih beogradskih režima nijekali hrvatstvo i ravnopravan položaj Bunjevaca s ostalim narodima Subotice bili do kraja servilni kao Marko Jurić. Neki su, kao što je novinar **Joso Šokčić**, poslije nekog vremena otvoreno priznali zablude i osude politike tlake nad Bunjevcima te tražili iskupljenje. Tako Šokčić u svom tjedniku *Neven* priznaje da neki Bunjevci samo iz oportunizma pred Srbima niječu svoje hrvatstvo: »Neven se bori za dobrobit bačkih i baranjskih Hrvata i konstatuje u isto vrijeme da je narod, koga je oportunizam ili nešto drugo nazvao imenom Bunjevaca i Šokaca, u stvari ogranak hrvatskog naroda, koji je prije vjekova došao da živi u ove krajeve« (*Neven*, 2. II. 1940., br. 1, str. 1-2).

Doprinos vlastitoj kulturi sjećanja

Najveći doprinos istraživanju i popularizaciji kulture, jezika i povijesti bunjevačkih Hrvata dali su hrvatski znanstvenici iz Hrvatske i Srbije. Kao najbolji heurističari (iznalazitelji novih spo-

znaja i činjenica) i čuvari kulturnog naslijeđa bunjevačkih Hrvata pokazali su se upravo sami – bunjevački Hrvati.

Bez bunjevačkih Hrvata ne može se zamisliti bunjevačka kulturna baština. Naime, bunjevački Hrvati su bili ti koji su stvorili okvir za trajno kulturno djelovanje. Osnovali su najpoznatija bunjevačka kulturno-prosvjetna društva kao što su Hrvatsko prosvjetno društvo *Neven* u Subotici (1920.), Hrvatski prosvjetni dom u Subotici (1930.), Subotička matica (1934.) i Hrvatsko kulturno društvo *Miroљub*, Sombor (1936.). Osim toga, osnivali su i po ruralnim bunjevačkim krajevima hrvatske prosvjetne domove: u Čonoplji (1920.), u Đurđinu (1936.), Tavankutu (1939.) itd. Samo je čonopljanska Bunjevačka kasina sačuvala od propasti nekoliko desetaka starih i rijetkih bunjevačkih publikacija, koje su dospjele u Narodnu knjižnicu u Beogradu. Spomenute publikacije skupljao je i skladištio **Ilija Džinić**, hrvatski kulturno-prosvjetni radnik iz Čonoplje i Sombora. S druge strane, Bunjevačka prosvjetna matica, koju su 1925. osnivali Bunjevci-nehrvati, režimske snage, propala je materijalno 1933., jer su je vodili političari, a ne kulturni radnici.

Iz niza zaslužnih imena zaslužnih za očuvanje bunjevačke nematerijalne kulturne baštine izdvaja se **Ivan Kujundžić**, koji je osnovao Bunjevačko-šokačku knjižnicu u župnom uredu crkve sv. Roka u Subotici. Kao erudit svjetskih razmjera sastavio je nekoliko bibliografija, koje su objavljene u zasebnim izdanjima Subotičke matice i Matice hrvatske ili kao dio većih periodičnih cjelina (Rad JAZU). Međutim, dok su hrvatski znanstveni krugovi s empatijom pratili i podupirali Kujundžićeve znanstvene napore, dotle su srpski znanstveni krugovi pokazivali ne samo kritičizam, nego i stanovitu dozu cinizma spram njegovih napora i rezultata (*Letopis Matice srpske*, knj. XIX, 1971., str. 582-584., 592-593). Kujundžićevim stopama išla je i mlađa generacija bunjevačko-šokačkih svećenika. Ukratko rečeno, doprinos bunjevačko-šokačkih Hrvata na polju vlastite kulture sjećanja ne može se u srpskoj znanosti poništavati na temelju antihrvatskih sentimentata, koje proizvodi manjina utjecajnih znanstvenika-humanista u Srbiji.

Zaključak

Iz gore iznesenih crtica iz međuratne povijesti Bunjevaca zorno se vidi da Bunjevci nisu uživali nikakva prava u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, koja su im, kako je to u svojoj izjavi za medije ne tako davno priopćio predsjednik jedne stranke Bunjevaca-nehrvata, uskraćena dekretom Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine od 14. svibnja 1945. Naprotiv, Bunjevci su u međuratnoj Jugoslaviji bili predmetom nepojmljivih tlaka i zlonamjernih zanemarivanja.

Podršku za svoje političke i kulturne napore su dobili samo od svojih sunarodnjaka – Hrvata, kod kojih su uostalom, kako pokazuje čitava povijest Bunjevaca, i ranije nailazili na podršku, bez opasnosti da izdaju svoju dušu. Prema tome, može se s punim pravom zaključiti da je Bunjevac samo u suradnji s antinarodnim režimima 1920. – 1941. i 1941. – 1945. izdao svoju dušu, dao doprinos asimilaciji i nestanku svojih sunarodnjaka, dok se u suradnji s Hrvatima, naprotiv, duhovno oplemenio i uzdigao. (kraj)

Vladimir Nimčević, doktorand Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu

Ljubomir Živkov, novinar, tamburaš, aranžer

U raljama nestruke

Zaraza je jednim potezom sklonila koprenu ili šum između mene i smrti koja mi se, prirodno, iz neznano kog pravca i neznano kojom brzinom zacijelo približava * Iskreno, mislim da će posljedice zaraze biti podjednake u cijelom svijetu, jer virus, premda mu to nije cilj, ni svrha, na naopak i opak način podsjeća čovječanstvo koliko je zabrazdilo s neravnopravnošću * Ono što se neumorno ponavlja o snijegu, ne pada samo da bi prekrrio brijeg, važi zacijelo i za koronu * Svijet nikad nije bio isti, niti mu je to zadatak, bit će drukčiji nego prije korone, ali to mu i inače sljeduje, to mu sve ide u rok službe * Novinarstvo, onakvo kakvo sam ja zatekao i kakvo sam studirao, umrlo je

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Pandemija koronavirusa donijela je novu stvarnost ljudima širom svijeta. Za virus korona ne postoje društvene, rasne ili profesionalne granice. O životu, društveno-političkim odnosima i ulozi novinara u ovoj sada već ne novoj svakodnevici razgovarali smo s **Ljubomirom Živkovim** (Farkaždin, 1952.), novinarom, tamburašom, aranžerom, koji danas živi i radi u Beogradu. Počeo je raditi u novinarskoj profesiji u listu *Ekonomika politika*, nakon čega je prešao u redakciju tjednika *Vreme*, osnovanom 1990. godine. U Ameriku odlazi 1993., gdje je svirao u kazalištu *Philladelphia Theatre Caravan*. Nakon tri godine, po povratku u Srbiju radio je u tjedniku *Vreme*, do odlaska u mirovinu. Prvih osam godina ovog stoljeća imao je popularnu televizijsku emisiju *Retrovizor* na ondašnjem B92.

Njegovi komentari su se mogli naći i u dnevnom listu *Blic*, a sada piše povremeno za portal *Peščanik*, a na Radioteleviziji Vojvodina već je nekoliko godina autor emisije *Dopisnica iz Banata*. Živkov je do sada objavio tri knjige u kojima su sabrani njegovi tekstovi iz različitih medija. S grupom prijatelja osnovao je ansambl *Lole*, početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

O čemu razmišljate ovih dana, u vrijeme izvanrednog stanja; nedostaju li Vam šetnje i da zasvirate s prijate-

ljima tamburašima? Nedostaju li Vam odlasci u Farkaždin? Kako doživljate trenutno izvanredno stanje i izolaciju, Vi ste u mirovini.

Daleko mi je Banat, crna košulja, ima to negdje kod **Đure Jakšića**. Tako je i sa mnom sada: ne znam smijem li ovaj otpadak vremena, na razmeđu noći i dana, koji mi je vladar poklonio, iskoristiti da se odvezem u Farkaždin, gdje imam kuću, dvorište, utrine... Tamo bih smio čak ići osobno i u dućan, što sam ionako rijetko radio, ali imao bih toliko posla u dvorištu, vjetar mi je odnio dio krova s ljetne štale, koja jest prazna, kao i ova prava. Uostalom, mogao bih šetati atarom do rumunjske granice, to jest do Europske unije, a da nikog ne sretnem. Budući sam registrirano poljoprivredno gospodarstvo, pitao sam moje ministarstvo mogu li se odvesti tamo raditi – mogao bih da sam dvije ili tri godine mlađi... Zaraza je jednim potezom sklonila koprenu ili šum između mene i smrti koja mi se, prirodno, iz neznano kog pravca i neznano kojom brzinom zacijelo približava. Kako god da sam zamišljao svoj kraj i odlazak, stalno mi je nešto rušilo sliku, sve su se slike rasipale i rašivale, kao bunar od šapurina kad ga odigneš od zemlje, a sada, pogotovo otkad je u pogon pušten i Sajam, što mislim da je moralo, mogu zamisliti sebe i

svoj odlazak: nešto što je doskora bilo intimni čin, ili obiteljska neprilika, postaje javno i zajedničko. Ljudima koji su imali priliku biti ranjeni u ratu ili preskakati poginule, ovo je poznato, za nas koji nismo ratovali tu je virus da nam to dočara. Nedostaje mi svirka uživo, s drugim ljudima, ali sviram u kući svakodnevno, sviram skale, snimam ponešto, prepravljam aranžmane. Da, čitam kako jedan bivši nogometaš, stariji godinu dana od mene, a to je sada isto, ubija dosadu tako što slika. Nisam otišao dalje od naslova, jer ja radim isto to, a naslov da netko ubija dosadu tako što slika doveo me je do naprasne, mada zakašnjele spoznaje, da ne kažem prosvjetljenja, doveo me je do ideje o neuništivosti dosade: dosada koju autor ubije nije ubijena. Dapače, ona preživljava upravo u djelu i kasnije ona zahvaća većinu ljudi koji s djelom dođu u kontakt. Princip neuništivosti dosade, to je ono do čega sam došao usred izvanrednog stanja: kad god se latim tambure i nešto snimim, količina dosade u svemiru se zahvaljujući i meni uvećava: načelo neumitnog i zapravo ravnomjernog priraštaja dosade.

 Kakve će posljedice ova epidemija ostaviti na ekonomiju, kulturu i na psihičko stanje ljudi na ovome podneblju?

Iskreno, mislim da će posljedice zaraze biti podjednake u cijelom svijetu, jer virus, premda mu to nije cilj, ni svrha, na naopak i opak način podsjeća čovječanstvo koliko je zabrazdilo s neravnopravnošću, potonja je u ovom stoljeću, koje po meni nije ni prinijeti dvadesetom, barem ova petina koja je prošla, postala prilično nepodnošljiva. Kome nepodnošljiva? Pa meni prvom, iako nisam ja ni tipična ni najveća žrtva pomahnitalog kapitalizma.

 Je li koronavirus i lakmus papir, pokazatelj stanja u našem društvu?

Ono što se neumorno ponavlja o snijegu, ne pada samo da bi prekrrio brijeg, važi zacijelo i za koronu. Samodržac i njegovi suradnici, da ne kažem suučesnici, dobijaju ne novo polje rada, dobijaju prostranstvo o kojem su možda samo sanjali, pala im je korona u med. Ljudi koji više ne mogu ići na posao ili besposličariti u kafićima, mudruju i šalju jedni drugima poruke da svijet neće više biti isti poslije pandemije. I meni stiže to opće mjesto, pa uslijed nemogućnosti da svakome ponaosob kažem što mislim, evo kako ja na to gledam: svijet nikad nije bio isti, niti mu je to zadatak. Bit će drukčiji nego prije korone, ali to mu i inače sljede, to mu sve ide u rok službe. Druga, ne manje dosadna stvar,

jest nova riječ, rođena usred zaraze, to je riječ »struka«. Rijetko se kome omakne da kaže »liječnici«, »epidemiolozi« i slično, u svakoj trećoj rečenici netko izgovori »struka«. Ja bih je i pisao velikim slovom. Pripadnici »Struke« stalne su kulise za vladara, predsjednicu Vlade i nekolicinu ministara, strpljivi su i počastvovani, kao gardisti pred kraljičinom kućom. Žao mi je što i za vladara i njegovu svitu nemamo jednu riječ, a ja preporučujem termin »Nestruka«. Ja sam u raljama Nestruke. Opće mjesto, starije kudikamo od korone, pred kojim nema zaklona ni utočišta je: »On barem nešto radi«. Tu sam rečenicu čuo od barem 1.356 ljudi, izgovaraju je kao neko svoje osobno znanstveno otkriće, tražim da mi nabroje samodržce koji su bili lijeni. Pa sve ih je krasila radinost, a koja nije nužno vodila dobru. Dakle, onaj koji barem nešto radi sad još više radi, jer je koronu, po momemu, shvatio kao priliku da nadmaši svoje kolege u drugim državama, hoće da i u borbi protiv virusa pokaže i ovjeri svoju nadmoć.

Pratite li svakodnevne konferencije za medije koje se održavaju u svezi koronavirusa? Pitanje koje ovih dana muči neke građane Srbije jest gdje prestaje struka, a gdje počinje politika u ovoj borbi protiv korone?

Slušao sam neke od prvih konferencija, sada ne slušam uopće: vi mene ne puštate na ulicu, ja vas ne puštam u kuću. Znam da je izvanredno stanje, znam ja svoje mjesto, primijetiti ću, ako se ne razbolim, kad to bude gotovo. O konferencijama za novinare bih imao što reći i inače: gledali smo barem u filmovima da šef države ili njegov tajnik odgovaraju novinarima, e, budući to prenosi televizija, kamere snimaju i ove koji pitaju i onoga tko odgovara, to se može snimiti i jednom jedinom kamerom, a može i dvjema, što sve jače kuće imaju. Ali, ne: kod nas kamera stalno prikazuje viša bića, pokazuje nam olimpijsko pleme, doklenišči imaju samo glasove, oni su nevidljivi izaslanici još nevidljivijih građana. I ja, dok sam još gledao konferencije za novinare, nisam mogao vidjeti kako izgleda moja kolegica, dok predsjedniku postavlja tobožnje pitanje, pitanje toliko udvoričko da čak i pitanome bude neugodno. Dakle, sad sam u reformatorskom nastrojeniji: press konferencija mora, ponovno, postati poprište ravnopravnosti, ona je razgovor, razgovor ljudi koji su ravni jedni drugima. Iako su jedni novinari, drugi vlastodršci, moraju publici biti prikazani i jedni i drugi, ili može u narednih osam godina kamera biti stalno uperena u novinare; predsjednik i premijerka da odgovaraju nesnimani kamerom, a mi da ih raspoznavamo samo po glasu i po načinu na koji se tko od njih ogrešuje o logiku, etiku i Ustav.

Jedan od najpoznatijih svjetskih intelektualaca, filozof Slavoj Žižek, u svojoj novoj knjizi *Kao lopov usred bijela dana*, analizira aktualni svijet velikih tehnoloških kompanija prikazujući kako su ljudi svakim novim valom inovacija sve bliži realizaciji čuvene Marxove krilatice da se sve što je čvrsto i ustaljeno pretvara u dim. Što je sljedeće?

Kad gledam film, najčešće američki, čija je radnja smještena u šezdesete godine prošlog stoljeća, pomislim: e, ovdje je napredak trebao biti zaustavljen, ima struje, pronađen je odavno WC, tuš, telefon, koji se sada zove fiksni, postoji uveliko željeznica, tko želi može, ako je zaposlen, kupiti auto, postoji kosilica za travu, izmišljen je hulahop, dosta! Ali, ne: svijet u kome je profit vrhovno božanstvo postao je nezasićen, razlike kojih je uvijek bilo, postaju nepodnošljive, kad je ukinuto kmetstvo to je bio napredak, ali radnicima je danas teže nego kmetovima, elite se više ne

trude ni lagati kako se i za one koji još uvijek proizvode opipljiva dobra mora odvojiti dio kolača, na proletarijat se gleda kao na atavizam, rad je ismijan kako možda nikad u povijesti nije bio; ako si spao na to da ti je rad izvor prihoda, za bolje i nisi.

Hrvatski premijer Andrej Plenković rekao je da nema potrebe za proglašenjem izvanrednog stanja zbog epidemije koronavirusa. Vlada funkcionira, Hrvatski sabor funkcionira, dakle sve ono što demokratske institucije trebaju učiniti – rade. Podsjetio je da su uveli restriktivne mjere, ali nisu uveli policijski sat ili izveli vojsku na ulice što su uradile neke druge države. Kako komentirate?

Čuo sam da su hrvatski političari kad im je spočitnuo što se rijetko pojavljuju rekli, otprilike da to nije njihov sektor, s čim se ja potpuno slažem. A kod nas je obrnuto: naš predsjednik i predsjednica Vlade, koja zapravo i ne poznaje hijerarhiju na čijem je vrtoglavom vrhuncu, koji su i prije zaraze kontrolirali sve što se u zemlji kontrolirati može, sad su prisvojili i virus, ako se tako može reći.

Kako vidite ulogu novinara u vrijeme ovog izvanrednog stanja: je li bitno iz koje je medijske kuće novinar ili je bitno što se pita?

Kad sam mojima kao maturant rekao da ću studirati novinarstvo, moja baba je rekla: »Odličan đak, a uči za novinara«. Kasnije, kad bi je netko pitao što studiram, govorila bi: »Ne znam, on je u Beograd, nešto političko«. Uloga novinara u svjetskoj revoluciji je danas nikakva, kao što je i svjetska revolucija nikakva, kao što je i svijet nikakav. Svijet je postao ono što i vi u Subotici vjerojatno zovete »makaršta«, ili »makarštogod«. Novinarstvo, onakvo kakvo sam ja zatekao i kakvo sam studirao, umrlo je, što kaže moj kolega **Ljuba Veljković** o sviranju u kavani: »Kuće, to je pokojni posao«. Ja to mislim o novinarstvu, pogotovo domaćem, gdje osim nekoliko redakcija postoji samo uslužna djelatnost, na usluzi vlastodršcu, i postoji žuta štampa, koja također umije da pripomogne vođi. Inače se tabloidi bave laganjem, izmišljanjem, pretjerivanjem, nekrofilijom ili pak veličanjem luksuznog života estradne, modne, sportske elite... Novinarstvu kakvo je bilo u prošlom stoljeću odzvonilo je.

Je li stvarnost ono što netko vidi ili čuje ili ono što mu je rečeno da treba čuti ili vidjeti?

Drago mi je što ovo pitate. Zapanjujuća je lakovjernost ljudi, čak i onih koji slove za obrazovane; zaprepašćujuće je kako ljudi ne mogu sabrati dva i dva, kako su pod stalnim utjecajem slogana koji vođa nije baš izgovorio, ali koji mu priliči, i koga se striktno drži: »Ne gledaj me što radim nego slušaj što ti govorim«. Našu elitu vidim kao trećerazredne govornike. Kad bi kod mene polagali ispit iz retorike, svi bi popadali kao snoplje, ali vidim da imaju uspjeha kod publike, kod njihove, kako se kaže, ciljne grupe. I trebaš biti ciljana, pa i pogođena, ti grupu, koja ne primjećuješ jaz između svog života i onoga što ti političari o tvom životu govore: da je bolji nego ikad i da je bolji nego drugdje. Tri filma iz predizborne kampanje predsjednika Vučića su takva da bih ih prije doživio kao karikature, kao komediju ili satiru, koju su snimili njegovi protivnici nego kao korisnu reklamu. Ispostavilo se da većinu oduševljava to što predsjednik pročitano knjigu vraća nakon tri desetljeća i što spasava avion, pa je sada i sam povjerovao da bi pravi avion vozio još bolje nego onaj kojim je pilotirao u predizbornoj kampanji.

Srednja škola

Novi smjerovi – stare škole

***Učenici osmih razreda ovoga tjedna radili su putem interneta probni test male mature *
Detalji oko upisa u srednje škole se još uvijek ne znaju***

Nova školska godina 2020./21. donosi i nove smjerove na hrvatskom jeziku u već ustaljenim školama. Tako će učenici u Subotici i okolici, ali i oni iz drugih mjesta koji žele nastavu pratiti na hrvatskom jeziku, moći odabrati sljedeće škole i smjerove: Gimnazija *Svetozar Marković* – opći smjer, Politehnička škola – tehničar za obradu namještaja i interijera i Srednja medicinska škola – fizioterapeutske tehnike.

Gimnazija – opći smjer

Iako je ovaj smjer ustaljen i već godinama prisutan, valja spomenuti kako je prvi koji je postojao kao mogućnost nastave na hrvatskom jeziku kada je u pitanju srednja škola. Upravo radi toga i postoje brojna iskustva, te za njega možemo reći kako su sati podjednako raspoređeni, te su ovakve gimnazije idealan izbor za one koji nisu sigurni u svoj izbor zvanja i koji su podjednako dobri u prirodnim i društvenim naukama. Ono što se kroz sve ove godine pokazalo točnim jest da učenici koji završe ovaj smjer imaju dobru osnovu za nastavak bilo kojeg fakulteta. To nam je potvrdila i studentica četvrte godine Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu **Katarina Skenderović**:

»Jedna sam od onih koji su bili učenici Gimnazije, općeg smjera na hrvatskom jeziku. Kao i većina đaka, nisam bila sigurna što bih kasnije mogla studirati i raditi, te sam se opredijelila za opći smjer kako bih imala širu sliku o društvenim i prirodnim znanostima. Starija sestra i brat su također završili Gimnaziju, isti smjer, te sam od njih vidjela što se pruža za razliku od drugih smjerova i škola. Tako je i mlađi brat sada maturant ovoga smjera, i ovaj smjer jeste dokaz da je svestran jer smo se svi četvero opredijelili za različite fakultete«.

Politehnička škola – tehničar za obradu namještaja i interijera

Iz godine u godinu Politehnička škola učenicima osmih razreda nudi novi smjer za upis u srednju strukovnu školu na hrvatskom jeziku. Ove godine to će biti tehničar za obradu namještaja i interijera, koji je četverogodišnji smjer, a prima 30 učenika. Ovaj obrazovni profil spoj je dizajniranja i konstruiranja proizvoda od drveta. U ovom zanimanju stječe se znanje o organiziranju proizvodnje, te o izradi tehničkih osnova u proizvodnji

namještaja i interijera, te se ostvaruje povezanost projektiranja, izrade i montaže interijera. Obrazovanje u ovom obrazovnom profilu odvija se po reformiranom programu koji podrazumijeva izvođenje nastave po skupinama, izbornu nastavu, primjenu novih nastavnih metoda, kao i primjenu računala u nastavi.

Srednja medicinska škola – fizioterapeutske tehnike

Treću godinu zaredom Srednja medicinska škola otvara odjel i na hrvatskom jeziku. Ove godine učenicima će biti ponuđen smjer fizioterapeutske tehnike, koji obuhvaća 30 učenika.

»Svake godine pratimo situaciju oko upisa i gledamo da ponudimo raznovrsne smjerove. S obzirom na to da ove godine iz srednje škole izlazi generacija fizioterapeuta, ukazala se prilika da ponudimo ovaj smjer, koji je dogovoren i s Hrvatskim nacionalnim vijećem«, kaže zamjenik ravnatelja Srednje medicinske škole **Miomir Jovanović**.

Prije tri godine prvi puta je nastava krenula i na hrvatskom jeziku, i to na smjeru

medicinska sestra – odgovaratelj, dok je prošle godine upisano 30 učenika na smjeru medicinska sestra-tehničar. Po riječima Jovanovića nastava je organizirana na hrvatskom jeziku što s vlastitim kadrom, što s profesorima iz drugih srednjih i osnovnih škola gdje se nastava također izvodi na hrvatskom jeziku, a vanjska suradnica je profesorica hrvatskog jezika i književnosti **Morena Rendulić**. Kada su u pitanju udžbenici, Jovanović je istaknuo kako je dobar dio udžbenika za stručne predmete dobiven iz Hrvatske kao donacija, a kada su u pitanju opći predmeti dodatno se rade prijevodi i kombinira s onim što se ima. Također, Jovanović je naglasio kako je po ocjeni profesora, učenika i roditelja dvogodišnje iskustvo s hrvatskim odjelima pozitivno.

Učenici osmih razreda ovoga tjedna radili su putem interneta probni test male mature, a bit će po nekim naznakama vjerojatno u svibnju još jedan probni, da bi u lipnju mogli redovno polagati malu maturu. Nakon toga čekaju ih liste želja, te upis u željenu srednju školu. S obzirom na to da je izvanredno stanje, detalji oko polaganja mature i upisa u srednje škole se još uvijek ne znaju, no kako je i naš sugovornik rekao, sve škole prate informacije od Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja i nadaju se kako će sve proći u najboljem redu.

Ž.V.

PU Naša radost raspisala natječaj

Upis djece u vrtiće

Predškolska ustanova *Naša radost* raspisala je natječaj za upis djece u jaslice i skupine od tri godine pa do polaska u školu. Tako se u narednu radnu godinu mogu upisati, sukladno raspoloživim smještajnim kapacitetima: u jaslice – djeca rođena 2019./2018. godine; u vrtićke skupine – djeca rođena 2017./2016./2015. godine; u pripremno predškolske skupine djeca rođena od 1. ožujka 2014. godine do 28. veljače 2015. godine.

Natječaj je otvoren od 21. travnja do 15. svibnja 2020. godine, a preliminarni popis upisane djece bit će objavljen 5. lipnja. Prijavu za upis djece podnose roditelji, odnosno drugi zakonski zastupnik djeteta isključivo elektroničkim putem eUprave (eVrtići www.euprava.gov.rs). Rok za podnošenje eventualne žalbe je od 5. do 16. lipnja, a iste će biti razmatrane do 26. lipnja.

Sve ovo važi za onu djecu koja se prvi puta upisuju u PU *Naša radost*, a djeca koja su već upisana bez ikakve potrebne dokumentacije nastavljaju dalje pohađanje ove ustanove.

Kada su u pitanju objekti u kojima se program izvodi na hrvatskom jeziku, oni ostaju isti kao i do sada, bar bi tako trebalo, jer odgovor na ovo pitanje, upućeno ravnatelju PU *Naša radost* **Nebojši Markezu**, do zaključenja našega lista nismo dobili.

Objekti u kojima se program odvija na hrvatskom jeziku su *Marija Petković-Sunčica* i *Marija Petković-Biser* koji obuhvaćaju

cjelodnevni boravak, poludnevni boravak i pripremno-predškolski program. Naredna tri objekta imaju poludnevni boravak i pripremno-predškolski program, a to su: *Petar Pan* u Tavankutu i *Bambi* u Maloj Bosni, te vrtić koji pripada OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

Više o samome upisu možete vidjeti na www.nasarakost.edu.rs.

Ž. V.

Službeni početak Dužijance 2020.

Žito će biti blagoslovljeno

Blagoslov žita na blagdan sv. Marka evanđelista, 25. travnja, drevni je obred Katoličke crkve, koji se redovito njeguje i među bunjevačkim Hrvatima. Blagoslov mladog, zelenog žita već više od 25 godina prvi je događaj koji najavljuje službeni početak *Dužijance*.

Kao i prijašnjih godina, na sam blagdan sv. Marka bit će održan blagoslov žita, no zbog izvanrednog stanja pod drugačijim uvjetima. Slavlje će započeti svetom misom u 17 sati u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu koju će predvoditi mjesni župnik

vlč. **Dražen Dulić** uz asistenciju predsjednika UBH-a *Dužijanaca* mons. dr. **Andrije Anišića**, no bez prisustva vjernika.

Po riječima direktora ove Udruga **Marinka Piukovića**, nakon misnog slavlja bit će obavljen i blagoslov njive na kojoj se planira ovogodišnja manifestacija *Takmičenje risara* u okviru *Dužijance 2020*.

Svi koji žele, misu i sam čin blagoslova moći će uživo pratiti preko Facebook stranice Radio Marije Srbije.

Ž. V.

»Dobri vlado«

Moj pokojni otac je po struci bio pravnik i jedno vrijeme je radio u administraciji nekadašnjeg sreza Subotica. Tu su radili i »stari kadrovi« koji su bili u službi i za vrijeme nekadašnje kraljevine Jugoslavije. Vjerovatno je netko od njih ispričao jednu zgodu iz tih vremena, a što je poslije otac ispričao meni. Evo te priče: »U nekašnjoj skupštini kraljevine Jugoslavije bio je zastupnik tada vladajuće stranke iz Subotice, koji nije bio baš rječit i nije baš ni dobro govorio srpski. Ipak jednom se odvažio i održao kratak i efikasan govor: svaki vlado je dobri vlado, a ovaj vlado je najbolji vlado«.

Jedna od venecijanskih laguna

U doba izvanrednog stanja nije baš poželjno i svakako je neefikasno kritizirati aktualnu vlast i vladu. To su uradili neki europarlamentarci iz bivših republika, sada država i članica EU. Jedna od kritika bila je da aktualni predsjednik vlada nedemokratski, jer ne zasjeda skupština, koja bi trebala kontrolirati vladu, a također je nedemokratski ograničavati kretanje ljudi, tj. građana. Slične kritike je dobio i predsjednik vlade susjedne Mađarske, kojeg liberalni EU zastupnici žestoko kritiziraju. Baš sam neko jutro gledao zasjedanje mađarskog parlamenta na kojem nisu bili prisutni svi zastupnici, a oni koji su došli bili su strogo odvojeni i po sjedištima i po redovima. Malo je djelovalo tragikomično: sve je sličilo na zube starijih ljudi koji nemaju protezu. Ovakav recept mogao bi se primijeniti i u našoj skupštini, budući je ona u posljednje vrijeme bila poluprazna zbog bojkota dijela oporbe, ali ima tu nekoliko činjenica: aktualni sastav je formalno raspušten i po planu su se u travnju trebali održati redoviti izbori za nove stare zastupnike. Aktualna »virusna situacija« je poremetila sve planove. Da je kojim slučajem sazvana Skupština, kritičari bi opet rekli da se sastala grupa nelegitimnih zastupnika, što je formalno-pravno istina. Formiran je Krizni stožer koji je svu nemalu odgovornost za donesene mjere preuzeo na sebe. Rade kako najbolje znaju i umiju. Nimalo se ne radujem policijskom satu, ali budući da stanujem u individu-

alnoj zgradi i imam vrt nekako mi je lakše pogotovo što je vrijeme toplije i sunčano. Ali mogu misliti kako se osjećaju oni koji stanuju u pedesetak kvadrata u nekoj višekatnici. Za vrijeme posljednjeg »noćnog lova sokolova« sreo sam jednog poznanika koji stanuje u višekatnoj zgradi, pa mi kaže: »Prosto ne znam što raditi sa samim sobom, brišem prašinu, perem sve, kod mene je takav red kakav nikad nije bio«. Inače, čovjek je klasičan tip boema, voli sjediti u kavanama i polako ispijati piće. Doista suosjećam s njim i njemu sličnim stanarima modernih zgrada.

Liječnici, junaci našeg doba

Otac je uvijek želio da postanem liječnik, jer je upravo on to želio postati, ali kada je otvoren Pravni fakultet u Subotici, silom prilika se tamo upisao. Meni to nije palo na um iz više razloga, a najvažniji od njih je da me je oduvijek tehnika privlačila. Gledajući svakodnevno rad liječnika kako rade u kompliciranim zaštitnim odijelima, sjetio sam se svog iskustva iz nekadašnje JNA. Nisam želio ići kao diplomirani stručnjak u školu rezervnih oficira, a nisam želio ni poslije vojske postati pripadnik pričuvnog sastava redovite vojske (nisam bio baš veliki ljubitelj militarističkih stvari). Zahvaljujući mom drugu iz gimnazije s kojim sam igrao zajedno rukomet, dospio sam u Tuzlu u ABHO jedinicu, što znači atomska, biološka i kemijska obrana. Naš vod se sastojao od dvije jedinice: izviđača i dekontaminatora, a u sastavu smo imali i četiri specijalna izviđačka vozila. Na vježbi koja se održavala na Konjuh planini negdje u nedodijeli imali smo izviđačku vježbu u zaštitnoj odjeći, rukavicama i s *gas-maskom*. Nakon pola sata izviđanja, kada sam sve hermetički zatvorene zaštite skinuo, od znoja mi je ljetna uniforma bila sva mokra, sve do gole kože. Zato se divim svim liječnicima i sestrama koji rade u tim zaštitnim odijelima po nekoliko sati. Svaka im čast. Doista zaslužuju aplauze, budući su i oni ljudi mogu i pogriješiti, ali ne treba se time rukovoditi. Kako smo mi govorili: »Greške zidara pokriva malter, a greške liječnika zemlja«. I ovo je jedan od razloga zašto nisam želio biti liječnik, jer bi me grizla savjest što nisam uspio pomoći jednom bolesniku.

Kraj globalizma?

Sokratova izreka: »Jedino znam da ništa ne znam« kao da se u slučaju ove aktualne pandemije koronavirusa ponovo obistinjuje. O virusima mnogo znamo i protiv nekih postoji i cjepivo, o ovom virusu također mnogo znamo ali cjepiva nema pa je zasad najefikasnija zaštita stara dobra karantena. Ono što se sada već nazire je da su sveobuhvatna neoliberalna trgovina, premještanje proizvodnih pogona tamo gdje je jeftinija radna snaga, globalizacija ekonomije pridonijeli brzom širenju epidemije. Tržište s finansijskim kapitalom je u krizi. Turističke destinacije su u opasnosti, jer neće biti turista, ljudi se plaše od putovanja. Okoliš, budući nema proizvodnje i zagađenja, sve je čistiji – u venecijanskim lagunama ponovo se vide ribe što plivaju. Očito da će svijet biti drugačiji poslije ove pandemije. Možda bolji?

Nacivirus

Drugo lice SUBOTICE

Predugo, izgleda, traje ova priča o koronavirusu da bi ju oboljeli od jednog provjereno opasnijeg mikroba mogli podnijeti. Predugo su, naime, zbog korona konkurencije oboljeli od nacivirusa potisnuti u drugi plan i preko noći izbačeni iz javne sfere, dijeleći sudbinu s običnim bolesnicima, zvijezdama rijalitija i estradnim kreštaljkama. Da nije *Informera* i njemu sličnih, skoro da bismo i zaboravili da tako nešto postoji.

Jedva je, valjda, i **I. M.** (kako je navedeno u policijskom priopćenju) dočeka Vaskrs, pa da svojim pravoslavnim (i svim

zašto se i takvi prekršitelji ne hapse? Ako je, pak, optužba za širenje nacionalne, rasne i vjerske mržnje uslijedila zbog *Jasenovca i Gradiške Stare*, čuvenog hita svih ustaša na svim kontinentima – kapa dolje! Nemam više pitanja.

Marko Perković Thompson otvara i sljedeća dva zanimljiva pitanja, od kojih se prvo tiče moralnosti. Ostavimo li glazbenim stručnjacima da se bave kvalitetom nota i glasa kojim Thompson pjeva svoj repertoar pred nama je još uvijek dovoljno materijala za bavljenje ovim pitanjem. Recimo, kako netko tko se kune u

svoje kršćanstvo (katoličanstvo), kao religiju ljubavi, može ravnodušno gledati u spodobu u crnim odorama i ustaškim kapama, odnosno kako mirno može slušati povike »Za dom« i odvike »Spremni« na koncertima ovog bohoca? Kako se netko istim žarom pali na *Lijepa li si* kao i na *Čavoglave* i već spomenutu *Jasenovac i Gradiška Stara*? Ili, pak, odgovor leži u zaključku o poistovjećivanju između pjevača i njegove publike. Ali, čak i kod ovako čistih pitanja vrug-odvjetnik odmah će skočiti i pitati nije li Thompson hrvatska inačica **Baje Malog Knindže**, koji je također poznat po stihovima iz kojih naprosto kulja humanost, i zbog čega onda zbog širenja nacionalne,

rasne i vjerske mržnje nisu bili uhićeni svi koji su prije pet godina došli na njegov koncert u Subotici?

Možda ne najzanimljivije, ali svakako najproblematičnije je pitanje »normalnosti« ako se ono poveže uz ime Marka Perkovića Thompsona i svih njemu sličnih individua ili grupa. Problem s ovim pitanjem utoliko je složeniji ukoliko se u obzir uzme da su Thompson »tamo«, a Knindža »ovdje«, zahvaljujući sprezi vlast-mediji, dobili pravo građanstva do mjere da, ako ne nenormalni, a ono »malo onako... čudni« bivaju svi oni koji slušaju **Beethovena** ili **Lennona**, čitaju **Kunderu** ili **Lucića**, odnosno svi oni koji u sudionicima *Parova*, *Zadruga* ili *Farma* vide čovjekolika bića, stvorena od svojih kreatora s ciljem da javnost truju virusom primitivizma, gluposti, zla i opačina svih vrsta.

Naravno, ne manjka niti onih koji na »slučaj I. M.« gledaju kao na najobičniju provokaciju, načinjenu s ciljem da uzburka već umrtvljenu (među)nacionalnu scenu u ovom i inače nacionalno osjetljivom gradu. Ma kako paradoksalno zvučalo, zagovornici takve teorije u pravu su čak i ako su u krivu, jer je šovinizmu, kao žešćem bratu nacionalizma, provokacija imanentna osobina; pogonsko gorivo koje nastaje filtriranjem najčistije mržnje i omalovažavanjem Drugoga.

Na koncu, završimo ovaj tekst jednim apsurdnijim, a opet pravno-moralno-normalno manje problematičnim pitanjem: što bi bilo da je I. M. – kao, recimo, ateist – u nedjelju na terasu svoga stana izvjesio čilim s likom **Karla Marxa**, a svojim pravoslavnim susjedima, umjesto što ih je vrijeđao, od vrata do vrata čestitao »Hristos vaskrese«: bi li po njega došla policija ili liječnici? Ili bi završio na *Pinku*?

Z. R.

normalnim) susjedima probode oči bojama hrvatskog barjaka kog je izvjesio na terasu svog stana na Prozivki i probije uši promuklim arlaukanjem **Marka Perkovića Thompsona**. Što je I. M., ili njegov odvjetnik, rekao u svoju obranu nakon privođenja za sada ne znamo, ali znamo da ga je policija uhitila zbog »širenja nacionalne, rasne i vjerske mržnje«.

U moru informacija koje se tiču uredbi, naredbi, apela, preporuka i drugih servisnih vijesti sa samo jednom temom ovaj događaj svakako zavrjeđuje pažnju po više osnova. Ključna je ta, i pođimo od nje, da »slučaj I. M.«, ali i najvećeg broja propratnih komentara u vezi s tim, na najbolji način demantira optimiste koji vjeruju da će se svijet nakon ovako velikog šamara kakav mu je dao običan mikroorganizam dozvati pameti i biti bolji. Ne, nacivirus je stariji, jači i otporniji i samo čeka da nastavi život kakav je na ovim prostorima vodio i do sada.

Suptilniji dio ove priče vezan je uglavnom za pravno, moralno i »normalno« područje, a da je pri tome zaista teško odrediti što bi običnom čovjeku moglo biti zanimljivije. Pravno bi zanimljivo, recimo, bilo čuti po kom osnovu je I. M. uhićen: je li zabranjeno isticanje zastave strane države na privatnom posjedu (što terasa vlastitog stana, kao i kuhinja, kupaona, spavaća soba ili WC svakako jesu)? Vispreniji odvjetnik svakako bi postavio hipotetičko pitanje znači li to da su policiji otvorena vrata privatnih stanova za utvrđivanje podobnosti nacionalnih simbola nakon svake prijave susjeda? A onaj još vispreniji bez problema bi se, na temelju zilijuna sličnih primjera, sjetio postaviti pitanje je li protuzakonito u privatnom prostoru istaći i zastavu, recimo, Rusije ili pak Poljske, za koju, ako malo bolje pogledaš, ne znaš odnosi li se na državu ili pak *Bačku*, *Vojvodinu*, *Crvenu zvezdu* ili neko drugo sportsko društvo tih boja diljem svijeta? Ako je zabranjeno,

Pozitivnih na koronavirus 45

Prema informacijama Gradskog stožera za izvanredne situacije, koje su priopćene 16. travnja, na području Grada Subotice je 45 pozitivnih slučajeva na virus covid-19. Kako je priopćeno iz Gradskog stožera na području Grada Subotice je u tijeku podjela paketa osnovnih životnih namirnica namijenjenih umirovljenicima s najnižim primanjima na njihove kućne adrese.

Policijski sat prekršilo 30 ljudi

Za vrijeme policijskog sata u Subotici je od 16. travnja u 17 sati do 20. travnja u 5 ujutru policija zabilježila 30 osoba koje

su prekršile policijski sat. Svima je izrečena novčana kazna u visini od 50.000 dinara, koji se uplaćuju u državni proračun.

Zelene tržnice ponovno rade

U skladu s odlukom Vlade Srbije o ublažavanju određenih mjera za sprječavanje širenja koronavirusa, sve »zelene« trž-

nice su od 21. travnja ponovo otvorene uz obaveznu primjenu svih mjera zaštite.

Odluka se odnosi na Mliječnu tržnicu, *Zelenac*, Mješovitu tržnicu *Teslino naselje*, Kvantašku tržnicu, kao i sve tržnice lokalnog karaktera na teritoriju Grada Subotice koje su u nadležnosti JKP-a *Subotičke tržnice*.

Na svim tržnicama je određen poseban ulaz i poseban izlaz, broj kupaca je ograničen sukladno veličini prostora kako bi se svi mogli pridržavati mjere obveznog socijalnog distanciranja od 2 metra. I prodavači i kupci na tržnicama moraju nositi zaštitnu opremu (maske i rukavice), a najavljena je i svakodnevna dezinfekcija prostora.

Novi sajt

Suvremene galerije Subotica

Lokalna institucija Grada Subotice *Suvremena galerija* odnedavno ima novi sajt na adresi www.sgsu.org.rs. Ono što je

ostalo isto od prethodnoga je da sajt nije i na hrvatskome jeziku, što bi bilo opravdano očekivati s obzirom na to da je hrvatski jedan od jezika u službenoj uporabi Grada. Sajt, među ostalim, nudi i virtualnu izložbu postavke slika izloženih u galeriji u ožujku, a pod nazivom *Umjetnice*. Izložba je sačinjena od djela ženskih autora u kolekciji *Suvremene galerije*.

Tretman protiv krpelja

Tretman protiv krpelja na području Grada Subotice bit će proveden u razdoblju od 24. do 30. travnja.

Pripravci kojima će biti urađen tretman protiv krpelja su otrovni za pčele, pa se pčelari mole da košnice izmjestite minimum 5 km od lokacije gdje će biti provedene mjere suzbijanja krpelja, u intervalu od 48 sati.

Posljedice zatvaranja tržnica na teritoriju Grada (II.)

Bez prihoda usred sezone

Naravno da čekamo da se otvore tržnice jer smo sada kod kuće, bez prihoda, ali naš, kao i problem značajnog broja trgovaca na Buvljaku, neće biti time riješen. Nama je ključno otvaranje državne granice, kako bi mušterije mogle doći», kaže Marina Emini

* Najavljena je pomoć za svakog uposlenog u visini minimalca i sada čekamo 10. svibanj kada je rečeno da će krenuti isplate», navodi Ružica Kozma

Prije mjesec dana, kao mjera u borbi protiv širenja virusa covid-19 zatvorene su sve tržnice na teritoriju Grada Subotice. Zbog bolje epidemiološke situacije od nedavno rade »zelene« tržnice, a kada će svoja vrata kupcima otvoriti i najveća, robna tržnica Mali Bajmok, poznata kao *Buvljak* još se ne zna.

Za razliku od prodavača povrća, sadnica, mliječnih proizvoda koji su dio svojega asortimana prodavali preko Facebook grupe FB pijaca – Subotica, trgovci ostalom robom sve ovo vrijeme su bez ikakvih primanja. Jedina olakšavajuća okolnost je što najam tezgi ne moraju plaćati za travanj i svibanj, odnosno do daljnjega te financijska pomoć za sve one koji ne mogu raditi zbog donijetih mjera u vidu minimalne plaće čija isplata je najavljena za početak svibnja.

Zarada u forintama

Teško je govoriti koji trgovci *Buvljaka* su najviše pogođeni zatvaranjem tržnice, ali je sigurno da vodeću ulogu među njima

će oni će i dalje biti bez prihoda, odnosno kupaca te neće moći plaćati najam tezge.

»Prođe i nekoliko mjeseci da nam niti jedan kupac ne plati u dinarima. Naše mušterije su iz Mađarske koje kupuju na veliko i onda po svojim mjestima preprodaju tu robu. Naravno da čekamo da se otvore tržnice jer smo sada kod kuće, bez prihoda, ali naš, kao i problem značajnog broja trgovaca na *Buvljaku*, neće

time biti riješen. Nama je ključno otvaranje državne granice, kako bi nam mušterije mogle doći», kaže Marina i dodaje kako njima problem nije počeo u ožujku zatvaranjem tržnica nego čak mjesec dana ranije.

»Korona se u Mađarskoj pojavila ranije nego kod nas, tako da su Mađari već u veljači slabije dolazili na tržnicu. Oni rijetki koji bi i došli, nosili su rukavice i maske kada nitko to nije činio u Subotici. Ako dodam da je tomu prethodio siječanj koji je inače loš mjesec za prodaju, ali i da je sada, u travnju i svibnju trebala biti najveća sezona prodaje, situacija baš i nije dobra», navodi Marina.

Ističe ona da je olakšavajuća okolnost što se za travanj i navodno svibanj neće plaćati najam tezgi, ali i da je zbog lošeg poslovanja koje je prethodilo samom zatvaranju tržnica problem platiti najam i za ožujak.

Ništa od blagdanske kupovine

Nevena Ademi na *Buvljaku* prodaje stolnjake, nadstolnjake, jastučnice i setove za kupatila. I njezinoj obitelji zarada s ove tezge je jedini izvor prihoda, a sada, kad je sve zatvoreno kaže kako joj za egzistenciju ostaje da čeka obećanu pomoć od države.

imaju oni čije su mušterije u najvećem dijelu stanovnici Mađarske. Iako ranijih godina u puno većem broju, oni dolaze na *Buvljak* kao nakupci, kupuju na veliko najviše trenirke i majice poznatih sportskih marki koje se šivaju po privatnim šivaonama po gradu te ih preprodaju u Mađarskoj. Lanac je ovo koji funkcionira godinama i od kojega su ovisne mnoge subotičke obitelji.

Jedna od njih je i obitelj **Marine** i **Senjura Emini**, koji imaju u zakupu nekoliko tezgi na kojima prodaju sportsku, u Subotici šivanu garderobu. Iako im je zatvaranje tržnica onemogućilo prodaju robe, na nadležne apeliraju da ako se ne otvore i grani-

Kako navodi, i prethodnih nekoliko mjeseci je bilo loše za poslovanje, a nadu je polagala upravo u ovaj mjesec zbog uskrasnih blagdana i godinama unazad povećane prodaje u to vrijeme. S obzirom na to da su tržnice zatvorene baš za vrijeme spomenute sezone, Ademi situaciju opisuju »katastrofičnom«.

»Siječanj nije bio nikakav po prodaji, veljača također, a u ožujku je već počela pandemija i kod nas, što je i dovelo do zatvaranja tržnica. Pred Uskrs nam je uvijek bila povećana prodaja jer prodajemo tematski tekstil, baš kao i za Božić. Nadali smo se toj prodaji, puno toga smo pripremili međutim samo 20% smo uspjeli prodati i to preko našeg Instagram profila *adorable_stuff024*. Da nije ovakva izvanredna situacija prodali bismo sve. Sad nam je to ostalo na lageru za sljedeću godinu, a financijska situacija je i dalje katastrofična«, kaže Ademi i dodaje kako je tezu platila za ožujak iako mnogi nisu, te da je sada bez ikakvih primanja i čeka najavljenju pomoć za svibanj u vidu 30.000 od države.

Ademi kaže i kako su joj kupci u najvećoj mjeri stanovnici Subotice, ponekada Sombora ili Kikinde, a da joj Mađari čine svega 30% mušterija. Zbog toga otvaranje granica za nju i ne predstavlja ključni čimbenik u nastavku poslovanja, osim kada ponovno bude morala ići u nabavu materijala za šivanje u Tursku, ali ga za sada, kako kaže, ima dovoljno.

Kako dati plaću?

Zatvorene tržnice više od mjesec dana dovode u pitanje opstanak i brojnih malih obiteljskih tvrtki u kojima se šiva roba namjenski za nakupce koji ju kasnije prodaju na tržnici, ali i radna mjesta krojačica koje u njima rade.

Vlasnica jedne takve tvrtke **Ružica Kozma** kaže kako trenutačno ne rade zbog nedostatka posla, te da otkaz nije dala niti

jednoj zaposlenici jer se oslanjaju na najavljenju financijsku pomoć države.

»Naručenog posla sada nema ništa tako da su sve žene koje zapošljava kod kuće. Tvrtka broji devet uposlenica i nitko nije dobio otkaz. Prije svega zato što računam na te žene kada ovo sve prođe i krenemo raditi, a za njihovu plaću u ovom izvanrednom stanju nemam sredstava jer tvrtka ne posluje, tako da se oslanjam na državu. Najavljena je pomoć za svakog uposlenog u visini minimalca i sada čekamo 10. svibanj kada je rečeno da će krenuti isplate, pa ćemo vidjeti hoće li to zaista tako funkcionirati ili neće«, kaže Kozma.

Iako sada zatvorena, njezina tvrtka nije odmah po uvođenju izvanrednog stanja stala s radom. Jedni su od šivaona koje su se preko noći sa šivenja trenirki i majica prebacili na izradu zaštitnih maski, kako bi umanjili štetu u svome proračunu.

»Kad je krenula ova situacija, počeli smo šivati zaštitne maske sebi, pa prijateljima i tako su porudžbine počele dolazi i iz nekih tvrtki koje posluju u gradu, poput *Almateka*, *Medlaba*... Zahvaljujući tomu šivaona je radila dva tjedna duže i radnice su mogle dobiti plaću za taj mjesec«, navodi Kozma.

Iako ih je zatvaranje tržnica pogodilo budući da opskrbljuju nekoliko tezgi na *Buvljaku* sa svojom markom *Full Fill*, Kozma kaže kako im veći problem predstavlja zaustavljena suradnja s jednom austrijskom tvrtkom za koju rade *outsourcing* šivače poslove.

»Imamo tri mušterije koje našu robnu marku sportske garderobe *Full Fill* prodaju na *Buvljaku* i od njih sada, naravno, nema porudžbina. No, veći problem nam predstavlja što je jedna tvrtka iz Austrije s kojom godinama surađujemo zbog pandemije odgodila poslove do konca svibnja«, kaže Kozma u nadi da će se uskoro otvoriti sve tržnice kako bi tvrtka ponovno mogla raditi, bar taj smanjeni opseg posla.

J. D. B.

Jakob Zvonar iz Sonte

Panonski mornar s kuhačom

Dobročudni, uvijek nasmijani Sončanin **Jakob Zvonar**, kuhar u restoranu *Niš* u Bogojevu, u profesiji s kojom je očijukao otkad zna za sebe, okušao se za mnoge u poprilično kasnoj dobi. Prije desetak godina, na pragu pedesete, ovaj veliki zaljubljenik prirode, osobito Dunava, veslo je zamijenio kuhačom. Ispunio mu se jedan od životnih snova. Na istoj stazi, u isto vrijeme, našle su se borba za egzistenciju i ljubav prema pripremi dobrog zalogaja. Tom stazom hodaju i danas, ruku pod ruku.

Kuhar manji od štednjaka

Od malih nogu dala se naslutiti Jakobova sklonost kulinarsvu. Rođen je i odrastao u paorskoj obitelji, uz oca, majku i deset godina starijeg brata.

»Poznato je kakav je paorski život bio nekada. Majka i otac odlazili su na njihovo rano izjutra, vraćali se u prvi sumrak. Brat i ja smo se hranili kako smo znali. Istina, u smočnici je bilo svega; šunke, kobasice, slanine, nije se oskudijevalo. Nekad bi nam majka ostavila i koji dinar, pa bismo nešto za jelo kupili i u pro-

kog jela koje bi bilo tko skuhao. Kako sam odrastao, kuhao sam sve više vrsta jela, a već u trećem razredu očerupao sam i skuhao mladog pijetla iz dvorišta. Istina, bilo je muke, ali na koncu moj prvi potpuno samostalni paprikaš bio je baš dobar. Razumljivo, i roditelji su bili prezadovoljni, jer bi ih po povratku s njihove čekala topla hrana, ne znam bi li se to zvalo kasni ručak ili rana večera«, uz neizbježni smijeh priča Jakob.

Sve je navodilo na razmišljanje da će po svršetku osnovne škole upisati kuharsku. No, kako to biva, nešto se uvijek ispriječi i život ga je odveo na drugu stranu.

»Nije mi se posrećilo, podlegao sam mentalitetu tadašnjeg sela. Prvo, za kuhare u selu nije bilo nikakve perspektive, a mnogi, osobito muškarci, govorili su da je to zanimanje za curice. Tek odlaskom iz svojega mjesta u gradske sredine kuhari bi dolazili do posla u struci. Čini mi se da danas u kuhinjama ugostiteljskih objekata u okolici prevladavaju muškarci, a ako ćemo biti iskreni, mislim da su i bolje plaćeni nego žene«, nastavlja priču Jakob.

Kuharstvo kao hobi

davaonici. No, ja baš i nisam bio toliko ljubitelj suhe hrane, od malih nogu bio sam skloniji toploj i čorbastoj. Bratu je bilo svejedno, nije baš bio sklon kuhanju, a suha hrana mu je potpuno odgovarala. Nisam se mirio s tim, pa sam primio kuhaču u šake. Uvijek bih promatrao majku kako kuha, dobro pamtio što radi, pa sam se i ja jednoga dana odvažio krenuti u akciju, mislim da sam pohađao prvi razred osnovne. Prvo jelo koje sam skuhao bila je ajnpren juha. Bilo mi je fantastično ukusno, ljepše od sva-

Od poljoprivrede Jakob nije mogao pobjeći. Bio je uposlenik sončanske *Zadruga*, radio je kao traktorist, kombajner, kako je već zahtijevala sezona. Kasnije je u nekoliko navrata odlazio i u Njemačku na sezonske poslove u poljoprivredi. No, kuhaču nije zaboravio. Kuhao je u poduzeću kadgod bi se organizirali kojekakvi sindikalni ručkovi, kuhao je po seoskim kavanama, kuhao je za razne domjenke nakon većine seoskih kulturnih manifestacija, pa i za privatna druženja. Vremenom je postao poznati i priznati majstor kotlića u Sonti.

»Paprikaši su sončanska tradicija, tek mlađe generacije okrenule su se roštilju, odnosno tanjurači, a nakon dolaska izbjeglica iz Hrvatske i BiH i pečenjima s ražnja. Pozivi za kuhanje bili su sve češći; u početku bih na upite koliko smo dužni, govorio 'pa eto, što date'. Vremenom se stvorila i neka ustaljena cijena, pa sam tako počeo i osjetnije dopunjavati kućni proračun od svojega hobija. I supruga **Emerka** bila je vrlo zadovoljna takvim razvojem situacije. Ona me je konačno i nagovorila da se okanem

poljoprivrede i prihvatim otvorenu ponudu za uposlenje u restoranu *Niš*«, priča Jakob.

»Bilo mi ga je žao. Počeo je pobolijevati, pa mu baš i nije bilo lako raditi u poljoprivredi. A znam i koliko je oduvijek volio kuharstvo. Kuhajući od mladih godina puno je i naučio, pa sam znala da njegov angažman u restoranu *Niš* neće biti promašaj. Kad je prihvatio ponudu, bilo mi je jako drago što je sebi olakšao i spojio ugodno s korisnim«, dodaje Emerka.

Restoran *Niš* je dio kompleksa na sredokračić između Bogojeva i cestovnog graničnog prijelaza Bogojevo – Erdut. Vlasnik Slađan Ristić počeo je s nevelikom kavanom i prodavaonicom. Kroz godine je unaprjeđivao posao i dograđivao objekte, tako da je danas na lokaciji bivše kavane i prodavaonice poslovni kompleks s velikim tržišnim centrom, malom prodavaonicom, dvije ljekarne, prekrasnim, ogromnim restoranom i velikim parkingom. Većina klijentele je iz susjedne Hrvatske, a na parkingu je moguće vidjeti automobile s registarskim oznakama iz cijele Slavonije i Baranje. Hrvatima je vrlo isplativo doći u shopping u ovaj tržišni centar, a većina, kad već prištede u kupovini, sebe počasti i ručkom ili večerom u restoranu *Niš*. Trenutačno je ovaj kompleks, osim male prodavaonice, zatvoren i avetinjski prazan. Izvanredno stanje je učinilo svoje, zatvorene granice ne dopuštaju stalnoj klijenteli dolazak u shopping i gastronomske užitke. Vlasnik poslovnog kompleksa i njegovi uposlenici se nadaju da je ova počast pri kraju, a po normalizaciji stanja opet će započeti s borbom za vraćanje klijentele.

Profesionalizacija

Jakob je prelomio prije desetak godina. Prihvatio je višegodišnje pozive vlasnika bogojevačkog restorana *Niš* **Slađana Ristića**.

»Družili smo se privatno nas nekoliko obitelji i Slađan me je već dulji niz godina pozivao zbog kuhanja paprikaša za goste restorana. Ispočetak nisam želio sebi stvarati takvu obvezu, no, u dogovoru s Emerkom prelomio sam i prihvatio ponudu. Slađan se pomalo i iznenadio, jer, osim paprikaša, kad god sam imao malo praznog hoda, pomagao sam, iako mi to nije bila obveza, u pripremanju salata i u ostalim pomoćnim poslovima, ali sam usput i krao znanje od ostalih kuhara. U *Nišu* se pripremao roštilj, peka, tanjurača, a određenim danima i odojak ili janje na ražnju. Svaku od tih vrsta jela pripremali su istinski znalci. Majstor za roštilj i peku bio je jedan Leskovčanin. Nije, poput većine kuhara s kojima sam imao posla, patio od taštine. Istinski smo se zbližili i on me je odlično poučio u njegovom dijelu posla. Na taj način sam naučio više no što se nauči u školi, pa sada radim sva jela koja su u *Nišu* u ponudi. I eto, naša suradnja i danas traje na obostrano zadovoljstvo«, priča Jakob.

Pa ipak, u toj suradnji došlo je i do pauze od nekoliko godina.

»Kako se posao razvijao, broj gostiju se povećavao, pa se radilo i po petnaestak sati dnevno. Za mene je to u jednom trenutku bilo previše. Morao sam uzeti malo odmora i prešao sam u staru kavanu *Becker*, također u Bogojevu. Tamo sam ostao četiri godine, međutim, kad sam malo uhvatio daha, a Slađan uveo rad u smjenama, vratio sam se u *Niš* i mislim da ću ovdje dočekati i mirovinu«, priča Jakob.

Kuhanje za dušu

U obitelji Zvonar kuhača nikom nije strana.

»U okviru obitelji Emerka je *numero uno*. Kuhinja je njezino carstvo i, iskreno rečeno, najsladše mi je pojesti sve što ona sku-

ha. Stariji sin **Mario** podsjeća me na mog brata iz mladih godina. Zna kuhati, ali, kako kaže Emerka, nikada nema vremena za to. Ja bih prije rekao, nema volje. Mlađi, **Damir**, za kuhanje ima svoju dušu. Od malih nogu u kuhinji voli eksperimentirati, pa tako nema jela koje ne zna pripremiti. Mario je sudjelovao i na natjecanjima, jedanput je bio i pobjednik izlučnog natjecanja za plasman u finale *Zlatnog kotlića* na *Apatinskim ribarskim večerima*«, kaže Jakob.

Emerka i Jakob su vrlo druželjubivi, a veliki su zaljubljenici u prirodu. Kako oboje kažu, Dunav je njihovo more.

»Često smo u prirodi, najčešće na Dunavu. Družimo se sa sebi sličnima, svi smo gurmani, a svi obožavamo i kotlić i tanjuraču. E, upravo pored Dunava obožavam okačiti kotlić, bilo da je u njemu riba ili bilo koja vrsta mesa. U prirodi kuham s užitkom, za dušu, a tako se najbolje i odmaram od kuhanja«, s glasnim smijehom završava priču Jakob.

Ivan Andrašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »KUBARCH« doo za projektiranje, inženjering i konsalting, Subotica, Aleja maršala Tita 13, ovlašteno od poduzeća »Dunav Coop« doo, Subotica, Proleterskih brigada 120, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »IZGRADNJA FABRIKE BETONA – betonjerka kapaciteta 30 tona na 1 h (sat)«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-118/2020, a koji se planira na katastarskoj parceli 14779/9 K.O. Novi grad, u Ulici Magnetna polja bb, Subotica (46.098191°; 19.692282°).

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti elektronički, preuzimanjem sa sajta Grada Subotice (www.subotica.rs -> *Životna sredina* -> *Oglasna tabla*) ili s adrese: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Dokumenti/501-118-2020.zip Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili poštom na adresu Grad Subotica, Gradska uprava, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, Trg slobode 1, I-128.

Miroslav Šišić, trener NK *Gibarac* 95

Izvor odličnih igrača

»Nogomet smo u Gibarcu igrali po šoru i avlijama, a s 11-12 godina smo krenuli ozbiljno trenirati u našem nogometnom klubu Borac. U našem selu su se nekad na prste jedne ruke mogli nabrojati muškarci koji nisu bili registrirani za nogometni klub«, kaže Šišić

Miroslav Šišić je od 1971. do 1993. godine živio u Gibarcu, selu nadomak Šida, a danas sa svojom obitelji živi u Osijeku. Još kao dijete je počeo trenirati nogomet, najprije za pionire (mlade selekcije), a poslije toga je počeo profesionalno igrati za više klubova. Stjecajem nesretnih okolnosti devedesetih godina odselio se sa svojom obitelji u Hrvatsku gdje je nastavio igrati nogomet. No, sjećanja na gibarački nogomet nisu izbljedjela i danas kaže da je Gibarac nekada bio nepresušni izvor odličnih igrača, te da je kroz sport sreo puno divnih prijatelja s kojima je ostao u stalnom kontaktu i povremenom druženju.

U znak sjećanja

Želeći zabilježiti sjećanja na najsretnije dane svoje mladosti, a na nagovor svog starog prijatelja, na svom Facebook profilu počeo je pisati, kako kaže, o najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu, nogometu u Gibarcu. Odlučio je, kako kaže, zaviriti u same početke svoje karijere. Do sada je napisao deset nastavaka. Svoje priče je nazvao po stihu njegovog omiljenog kantautora **Đorđa Balaševića**: »Tad još nisam ništa znao i još nisam verovao da na svetu tuge ima. Jedino mi važno bilo da postanem levo krilo il' centarfor školskog tima«.

»Nogomet smo u Gibarcu igrali po šoru i avlijama, a s 11-12 godina smo krenuli ozbiljno trenirati u našem nogometnom klubu *Borac*. U Gibarcu su se nekad na prste jedne ruke mogli nabrojati muškarci koji nisu bili registrirani za nogometni klub. A ja sam najprije igrao za pionire, potom i za pomladak, jer je Gibarac stalno bio u Srijemskoj ligi, a kasnije i u Međuopćinskoj. Čini mi se da sam na vrata prvog tima gibaračkog *Borca* kucao već s 15 ili 16 godina. Bilo je to doba specijalnih liječničkih pregleda i jedva sam to dočekao. Najprije smo nastupali na prijateljskim utakmicama, a poslije na službenim, natjecateljskim. No, kada su u ljeto 1989. godine počeli puhati neki novi vjetrovi, uzео sam ispisnicu i plavo-bijele gibaračke boje zamijenio sam onim koje je branila *Jednota* iz Šida«, navodi Šišić.

Uvijek zavidni rezultati

Naš sugovornik ističe da je nogometni klub iz Gibarca ulagao dosta u vlastitu nogometnu školu, pa ne čudi činjenica što je imao zavidne rezultate na tablici.

»Svoj najveći uspjeh sam doživio 1985. godine s pomlatkom. Igrali smo regionalni kup i pomeli smo sve ekipe iz okolice, pa smo u finalu Kupa Srijema igrali s vojvođanskim ligašem *Željezničarom* iz Indije. A za gibarački kirbaj je bilo veličanstveno. Selo umiveno, sve kuće oličene, gosti dolaze sa svih strana. Nogometne utakmice bile su obavezne na taj dan. Kad istrčiš u gibaračkom dresu, ti si 'marka'! Djevojke upućuju poglede, svaki tvoj pravi potez izaziva pljesak, a ti rasteš! Ali i ekipe su bile prave. Dolazili su nam eminentni klubovi od *Dinama* iz Vinkovaca, do *Osijeka*, *Bačke* iz Bačke Palanke. Istina, mi Gibarčani smo navijali za *Dinamo* iz Zagreba, ali nam nisu udovoljili. Kirbaj je

uvijek bio pri kraju prvenstva, pa je obveza bilo puno. Godinama je u Gibarac dolazila *Pivovara* iz Srijemske Mitrovice. Oni donesu piva, a u Gibarcu vina kao vode, a uprava nam spremi pečene prasiće ili janjiće. Rezultat nikada nije bio važan, ali treće poluvrijeme jest», navodi Šišić.

Ponos sela

Knjigu o Gibarcu i gibaračkom nogometu svojevremeno je napisao Gibarčanin **Živan Vidaković**. U svojoj knjizi je dao dosta prostora tadašnjem NK *Borac*, kojeg je nazvao ponos sela. U čast nastavljanja tradicije gibaračkog nogometa, jer su plavo-bijeli uvijek bili u vrhu natjecateljske ljestvice i tri puta su ulazili u Srijemsku ligu, grupa entuzijasta iz Gibarca osnovala je 2002. godine NK *Gibarac 95*, a nogometno igralište dobijaju u selu Čokadinci, gdje je novi dom svilo nekoliko obitelji iz Gibarca.

»Moja obitelj se 1993. godine seli iz Gibarca u Županju, a ja vrlo brzo nastupam za NK *Graničar*, tada u drugoj ligi Hrvatske. Kad sam iz Županje preselio u Osijek, okupili smo se mi Gibarčani i igrali na malonogometnim turnirima, najprije u Retfali, jer tu je bilo i sjedište gibaračke udruge, a potom i s ekipama iz Srijema, jer su svi bili uključeni u Zajednicu prognanih iz Vojvodine. NK *Gibarac* smo osnovali 2002. godine. Tu sam igrao jedno vrijeme, a poslije i za NK *Slavonija* iz Ivanovca, za NK *Dinamo* iz Budimaca, NK *LIV* iz Vladislavaca, NK *Mladost* iz Čepinskih Martinaca i NK *Borac* iz Kneževih Vinograda. Od 2007. godine preuzimam NK *Gibarac 95*. Već punih 13 godina smo u vrhu ljestvice, a od 2008. smo u sustavu natjecanja u Nogometnom savezu Osijek«, kaže on.

Suradnja s vojvođanskim Hrvatima

I kako na kraju razgovora navodi, NK *Gibarac 95* je od prvoga trenutka bio navezan na Zavičajnu udrugu *Gibarac*, ne samo sredstava radi već naprosto zato što su svi u nogometnom klubu Gibarčani. U međuvremenu ostvarili su i dobru suradnju s reprezentacijom Hrvata iz Vojvodine, te su s njima 2010. godine odigrali prijateljsku utakmicu u Čokadincima, u povodu obilježavanja 20 godina od osnutka ogranka DSHV-a u Gibarcu.

»Susret je odigran 21. kolovoza, u vrijeme kada smo mi i inače imali malonogometni turnir u Čokadincima. Počelo je žestoko. Kanili smo im u prvih 15 minuta pokazati tko smo i što smo, no vidjelo se da su bili uigrani. Susret je završen rezultatom 3:3. No, rezultat nam i nije bio važan već uspostava novoga prijateljstva. Već iduće godine bili smo gosti DSHV-a u Subotici, gdje smo nakon obilaska grada odigrali prijateljsku utakmicu na stadionu lokalnog ligaša u Tavankutu.«

Susretali su se Gibarčani i na malonogometnim turnirima sa Srijemcima porijeklom iz Nikinaca, Hrtkovaca, Beške, Slankamena, Petrovaradina, Kukujevaca, Rume... Šišić također dodaje da uskoro planiraju i uspostavu prijateljstva s Hrvatima iz Mađarske, te uspostavu prijateljskih odnosa s karaševskim Hrvatima u Rumunjskoj, a sanjaju da jednoga ljeta zaigraju i kod gradišćanskih Hrvata u Austriji. A do tada će, kako kaže, nastaviti pisati o gibaračkom nogometu, sjećanjima na početke svoje nogometne karijere, te o brojnim prijateljima, trenerima i igračima (koje je većinom nabrojao u svojim pričama) s kojima je i danas ostao u kontaktu. A sva prijateljstva su se stekla u rodnome Gibarcu, gdje je i utemeljena prva ljubav ka nogometu, sportu koji mu je i danas najvažnija sporedna stvar u životu.

S. D.

Jasna i Zdenko Dulić zadovoljni su obrazovanjem na hrvatskome

JEZIK, VJERA, TRADICIJA – o svemu tome se uči

»Presretni smo što školsku godinu započinju i završavaju misom svi skupa, što u školi uče i o našoj tradiciji i običajima, što im se nudi mogućnost brojnih izleta i to vrlo povoljno, što ima puno izvannastavnih aktivnosti kroz koje se mogu profilirati, što se upoznaju i druže s vršnjacima iz drugih škola, što je financijski mnogo manje opterećenje za roditelje... Zaista ima puno pogodnosti koje nudi nastava na hrvatskome i mi smo zahvalni što imamo mogućnost djecu školovati u selu u kojemu živimo«, kaže Zdenko

Đurđin je selo u kojemu je nastava na hrvatskome jeziku u osnovnoj školi prisutna od samoga početka, već punih 18 godina. Ovisno o veličini generacije, odjeli na hrvatskome broje od dva do preko deset učenika, a oni koji svoje prvo dijete upišu na ovakvu nastavu zbog dobrog iskustva za nju se opredjeljuju i s drugom, mlađom djecom. Takav primjer je i obitelj **Jasne i Zdenka Dulića**. Za sada imaju dvoje djece upisano u školu – **Sara** je 4., a **Barbara** 2. razred, a od jeseni će u hrvatski odjel upisati i treće dijete, **Jakova**. Ako bude mogućnosti, i preostalih troje mlađih voljeli bi upisati u odjele na hrvatskome, poručuju Jasna i Zdenko.

Materinski jezik

Kao osnovni razlog prilikom upisa najstarijeg djeteta na nastavu na hrvatskome Dulići ističu korištenje mogućnosti za obrazovanjem na materinskom jeziku, ali i da se sada, kada imaju nekoliko godina iskustva s ovakvom nastavom, popis čimbenika »za« značajno povećao. Izdvajaju kvalitetnu nastavu za koju su zaslužni dobri udžbenici i posvećena učiteljica.

»Kad je došlo vrijeme upisa prvog djeteta, Sare, u školu, nismo dvojili u koji odjel ćemo ju upisati. Kad nam je već ponuđena mogućnost školovati dijete na materinskom jeziku, nismo htjeli to propustiti. Nastavom smo bili zadovoljni od početka, a kako vrijeme prolazi vidimo da nije jedini benefit to što uče na hrvatskome već i kvalitetni udžbenici i drugi didaktički materijali koje koriste, te učiteljica koja dobro vlada jezikom i zna ih naučiti sve što trebaju znati«, kaže Zdenko.

Ono što ih je posebno dojmilo prožetost je gradiva sadržajem o katoličkoj vjeri, iako se nastava odvija prema planu i programu Srbije.

»Sviđa nam se što iz pojedinih predmeta udžbenici nisu samo prevedeni sa srpskog na hrvatski već su neke teme posebno obrađene i prilagođene baš ciljano za našu djecu. Prezadovoljni smo što o Katoličkoj crkvi, svecima, blagdanima i običajima koji se uz njih vezuju uče na primjer i na satu Svijeta oko nas, a ne samo na Vjeronauku«, navodi Jasna.

Putovanje u Osijek

Iako su Sara i Barbara u nižim razredima osnovne škole, već su iskusile bogatstvo izvannastavnih aktivnosti i putovanja koje nudi ovakav obrazovni sustav.

»Obje su išle na natjecanja recitatora koje organizira Hrvatska čitaonica i jako im se sviđalo. Sigurno je dojmilo pridonijelo i to što su pohvaljene, a Sara je kao nagradu dobila i jednodnevni izlet u Osijek s ostalim nagrađenim sudionicima. To ju je baš dojmilo«, kaže Jasna i dodaje kako je zadovoljna što će joj djeca imati priliku obići neke dijelove i znamenitosti Hrvatske u sklopu izvannastavnih aktivnosti.

Kao dodatni plus obrazovanju na hrvatskome ističu financijsku pomoć, koja, kako kažu, nije zanemariva, a ogleda se u vidu besplatnih udžbenika i bona od nekoliko tisuća dinara svim prvašima. »Komplet udžbenika za prvi razred staje preko 6.000 dinara, a cijene s razredima rastu. Ako netko ima jedno dijete, možda mu to i ne predstavlja veliki izdatak, ali nama, koji ćemo od sljedeće školske godine imati tri školarca takva pomoć je i više nego dobro došla. Značajan je i bon koji se dobiva na početku prvoga razreda za nabavu školskog pribora«, kaže Jasna.

Kombinirani razred

S obzirom na to da je i u Sarinju i u Barbarinju generaciji bilo svega nekoliko zainteresiranih za upis u odjel na hrvatskome, nastava je organizirana tako da su njihovi razredi spojeni u jedan kombinirani. Jasna ne vidi u tome ništa loše, čak naprotiv, kaže da njoj kao mami činjenica da su u istom razredu pojednostavljuje komunikaciju s učiteljicom, budući da imaju istu, ali i da jedna ili druga kći ništa ne mogu sakriti.

»Djeci se, naravno, ne sviđa što su u istome odjelu jer znaju da je nemoguće nešto prešutjeti, uvijek istina ispliva na vidjelo – ako ne kaže jedna, kaže druga. Meni kao roditelju ovakav kombinirani razred zbog toga, ali i zbog iste učiteljice baš odgovara. Budući da na istome satu imaju iste predmete, stariji kada učiteljica mlađima objašnjava usput ponove gradivo, dok mlađi kada čuju ono što uče stariji mogu možda nešto zapamtiti. Ne vidim ništa loše u tome, sve dok se ne zadržava s gradivom, što kod nas još nije bio slučaj«, govori Jasna.

Zbog sve manjeg broja učenika u školi i hrvatski odjeli su se godinama smanjivali, zbog čega se događalo da posljednjih nekoliko generacija koje su se opredijelile za obrazovanje na hrvatskome nastavu od petog do osmog razreda sluša na srpskom jeziku. Takav scenarij čeka i Sarinu generaciju, budući da ih u odjelu ima samo dvije, no Jasna kaže kako misli da to za njih neće predstavljati ozbiljniji problem.

»U ove prve četiri godine zbog kvalitetne nastave Sara je stekla dobre temelje i radne navike za dalje školovanje, tako da se ne plašimo petog razreda i prelaska na srpski jezik. Ona vlada dobro i srpskim i hrvatskim jezikom i mislim da će joj biti samo malo neobično u početku, ali da će to brzo prevladati, jer se djeca lako prilagođavaju novim situacijama. Drago mi je što će bar moći pohađati izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture«, kaže Jasna.

Ima potencijala za još djece

Budući da je i sama zaposlena u školi kao šef računovodstva kaže da ima priliku vidjeti i kako stvari u vezi s hrvatskim odjelima funkcioniraju i »iznutra«. Navodi da je zbog ograničenosti s prostorom u školi iskorištena svaka učionica, svaki kutak i da se svi, od ravnateljice do svakog člana kolektiva, trude na što kvalitetniji i profesionalniji način održavati nastavu, kako na srpskom tako i na hrvatskome jeziku.

I Jasna i Zdenko ističu kako bi u Đurđinu moglo biti upisano u hrvatske odjele puno više djece nego što je posljednjih nekoliko godina slučaj. Jasna kaže kako joj je žao što se neki roditelji prilikom upisa djeteta u prvi razred ne opredijele za ovakvu nastavu, jer nisu ni svjesni što su time sve uskratili svome djetetu. »Naravno da svatko ima pravo odlučiti gdje će upisati svoje dijete, ali mi je žao što pojedinci nisu svjesni koje sve benefite pruža nastava na hrvatskome. Važno je naučiti jezik, ali nama je podjednako važno i u kakvom okruženju će nam rasti djeca. Presretni smo što školsku godinu započinju i završavaju misom svi skupa, što u školi uče i o našoj tradiciji i običajima, što im se nudi mogućnost brojnih izleta i to vrlo povoljno, što ima puno izvannastavnih aktivnosti kroz koje se mogu profilirati, što se upoznaju i druže s vršnjacima iz drugih škola, što je financijski mnogo manje opterećenje za roditelje... Zaista ima puno pogodnosti koje nudi nastava na hrvatskome i mi smo zahvalni što imamo mogućnost djecu školovati u selu u kojemu živimo«, kaže Zdenko.

J. D. B.

Donna Diana Prčić, novinarka RTL-a rodom iz Subotice

Kako se živi **ROLLERCOASTER,** zvan novinarstvo

Nekada veći, nekada manji broj Hrvata iz Vojvodine svake godine odlazi na studije u Hrvatsku, gdje nerijetko i ostanu. Među njima ima istaknutih liječnika, glazbenika, znanstvenika, pravnika, a popisu prepoznatih Hrvata s ovoga područja priključila se i mlada novinarka **Donna Diana Prčić**. Nakon završene gimnazije na hrvatskome jeziku u rodnoj Subotici, upisala je Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, gdje je i ostala živjeti. Nakon kratkog rada na HRT-u, od 2016. je zaposlena u televizijskoj kući RTL, gdje radi za informativnu emisiju *RTL Danas*.

Prčić nam iz prve ruke predstavlja život televizijskog novinara, kako nastaje prilog i što je sve potrebno za njega te koliko je za nju bilo značajno obrazovanje na hrvatskome prije upisa na fakultet.

Kada Vam se javio poziv za novinarstvo?

Od malih nogu su mi znali govoriti da ću postati novinarka, jer sam bila okružena obitelji novinara. Otac **Dražan Prčić**, koji je uz to što je književnik i tenis trener, nekoliko desetljeća je u tiskanom novinarstvu. Uz to, moja majka **Dijana** je također svojevremeno uređivala i vodila emisiju na lokalnoj televiziji. U srednjoj školi su me i profesori uvjeravali da je to baš za mene. No, još u osnovnoj školi sam počela gledati RTL od prvog dana emitiranja i rekla sam sebi: »Želim ovdje raditi«, što se i ostvarilo. Istinita priča. Poziv sam zapravo osjetila nakon što sam gledala dosta informativnih i magazinskih emisija, kako domaćih tako i stranih. Kada sam čula ispovijesti ljudi koji imaju razne probleme, njihove sudbine, uvidjela sam

**Vijesti idu 365 dana, pa i u doba koronavi-
sa. Takav je posao, moraš ga voljeti
da bi ga zaista radio. Novinarstvo se jedno-
stavno živi * Trenutak uoči javljanja uživo,
trema je prisutna i to kada ti u uho iz režije
kažu: »još 10 sekundi«**

da su mediji sjajan alat da se nečiji glas čuje, ali i pomogne što me potaklo da se aktiviram.

Je li Vam znanje hrvatskoga iz srednje škole olakšalo učenje na početku studija i samu prilagodbu na novi grad, ljude...?

Svakako. U Gimnaziji *Svetozar Marković* u Subotici pohađala sam opći smjer na hrvatskom, gdje smo imali odlične profesore hrvatskog jezika koji su nas godinama pripremali za državnu maturu. Jedino što su se silno trudili da koristimo riječ zrcalo. U Zagrebu su me samo čudno pogledali kada bih zaista to izgovorila. Upisala sam se na Fakultet političkih znanosti u Zagrebu 2012. godine i stvarno mogu reći da je učenje jezika u srednjoj školi pomoglo u svemu, kako u daljnjem obrazovanju, tako i u prilagodbi na život u Zagrebu.

Je li rad na televiziji bila Vaša prva želja?

Da. Oduvijek me zanimalo kako nastaje program na televiziji. Ta dinamika rada. Fakultet političkih znanosti sam upisala upravo zbog televizijskog novinarstva, gdje sam naučila osnove koje su mi poslužile u daljnjem radu.

Sada, nakon nekoliko godina rada, možete li izdvojiti neku lošu stranu ovakvoga posla?

Kao i svaki posao, sve ima prednosti i nedostatke. Rekla bih da je više prednosti, ali najveća borba je zapravo ta utrka s vremenom, napraviti kvalitetan sadržaj u zadanom roku zbog čega je stres često prisutan. Uz to, radi se i »svetkom i petkom«, svaki drugi vikend, postoje odricanja, ali sve ovisi kakav imaš pogled na stvari. Nekad me ljudi znaju pitati gdje ću biti za produženi vikend, kada su neki od praznika, blagdana. Vjerojatno negdje na terenu. Vijesti idu 365 dana, pa i u doba koronavirusa. Takav je posao, moraš ga voljeti da bi ga zaista radio. Novinarstvo se jednostavno živi.

Od kad ste uposleni na RTL-u?

U zgradu RTL-a ušetala sam 2016. godine kao studentica druge godine diplomskog studija i to nakon što sam bila novinarka u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska* na HRT-u.

Što radite na RTL-u, koji sadržaj pokrivete i za koje emisije?

Radim kao novinarka/reporterka u informativnom programu za emisiju *RTL Danas*. Teme koje najviše obrađujem tiču se turizma, te društvenih problema koji muče naše građane. Volim raditi i one *feel good* priče na kraju *RTL-a Danas*, jer u moru negative, postoje i sjajna djeca koja osvajaju primjerice nagrade u robotici, matematici i također zaslužuju da se i njihove lijepe vijesti čuju.

Kako izgleda stvaranje priloga od nekoliko minuta?

Prvo je važno ujutro pročitati dnevni tisak, portale, uputiti se u sve. Nakon toga je jutarnji kolegij gdje se definiraju teme koje se obrađuju. Zatim se traže, a potom kontaktiraju sugovornici potrebni za priču. Ponekad se nešto jednostavno dogodi. Zapali se školski autobus, pa se ode u 100 km udaljeno mjesto gdje se sve odvija na terenu. Kada se dobiju svi elementi priče, vraća se u redakciju gdje se pregledava i reže materijal, odnosno sirovina, saslušaju se svi sugovornici, potom se piše najava i tekst. Sve to mora proći kroz ruke dnevnog urednika, a potom i lektora. Nakon toga fonetičar posluša kako čitamo, odlazi se u kabinu za čitanje teksta, a onda je vrijeme za montažu gdje nastaje finalni proizvod – prilog.

Što je sve potrebno za to, i koliko vremena?

Ništa bez cijelog tima vrijednih ljudi. Od snimatelja, montažera, urednika, producenata, lektora, fonetičara, vozača, a kasnije i režije koja je ključna za cijelu emisiju koju gledate. Vrijeme ovisi uvijek. Nekada se nešto snima ujutro i to je to, a češće se ide na snimanje do popodneva. Sve treba biti spremno do 18.30, ali i ranije.

Jeste li imali posebne govorne vježbe ili ih imate i dalje prije izlaska pred kameru s obzirom na to da niste rodnom iz Hrvatske?

S govornim vježbama sam krenula još na HRT-u, a potom na RTL-u. Nekoliko puta tjedno sam radila s našom fonetičarkom, i to mjesecima. Uz to i privatno sam sama vježbala kod kuće kad god bih imala priliku. Čitala sam dosta tekstova naglas, što mi je također pomoglo. Na televiziji su uvijek nužne govorne vježbe, dolazio iz Zagreba, Dalmacije ili Vojvodine.

Kako reagiraju ljudi na terenu kada čuju da ste iz Srbije?

Iako uvijek ponosno kažem kako dolazim iz Subotice, mnogi to upravo zbog sadašnjeg načina govora ni ne mogu skužiti. Kažu, ne mogu me smjestiti.

Postoji li trema svaki put kad se upali kamera ili ona nestaje s iskustvom?

Trenutak uoči javljanja uživo, trema je prisutna i to kada ti u uho iz režije kažu: »još 10 sekundi«. Nakon toga kada čujem pitanje voditelja iz studija, ona nestaje. Važno mi je što bolje i smirenije ispričati, odnosno dočarati gledateljima događanja s terena.

Uključite li tv kada dođete doma?

Ne znam kada se dogodilo da sam doma, a da nisam uključila televizor. Uvijek je uključen!

Vidite li sebe i u budućnosti ispred kamera, u dnevnom novinarstvu?

Ispred ili iza kamera, želim se nastaviti baviti televizijskim novinarstvom te potaknuti i druge mlade da ako vole dinamičan način rada, pun adrenalina, da se i sami priključe tom *rollercoasteru* na čije se vožnje čovjek lako navuče.

J. D. B.
Fotografije RTL

Udruge kulture u doba korone (III.)

Postupno vraćanje u NORMALU

Svjetlo na kraju tunela, kada je pandemija koronavirusa u pitanju, sve nam je bliže i, kako se čini, laganim koracima približavamo se kraju ovog neočekivanog i izazovnog puta koji će na svim poljima donijeti izvjesne promjene. Nakon ovog čeka nas jedno opet novo i vjerojatno puno duže putovanje koje će prije svega zahtijevati oprez, strpljenje i veliku odgovornost. Dok se sve ne vrati u neku svoju normalu, u trećem i ujedno posljednjem dijelu priče o udrugama kulture u doba korone, saznajte kako su one funkcionirale u izvanrednom stanju i koje su to moguće posljedice zastoja u njihovom radu.

Funkcioniranje u izvanrednim okolnostima

Udruženje građana *Urbani Šokci* iz Sombora i u ovim je teškim vremenima na izvjestan način radilo na realiziranju postavljenih planova za 2020. godinu, a o njima predsjednica ove udruge **Marija Šeremešić** kaže:

»Terenski zapisi se sređuju i plan nam je do kraja godine tiskati tri knjige. Planirali smo u svibnju u okviru prvog dijela *Dana hrvatske kulture* održati Međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič* na kojemu bi sudionici izlagali sažetke radova na temu *Šokci u Bačkoj*, a do jeseni objaviti zbornik i predstaviti ga na završnoj manifestaciji, ali izlaganja sažetaka odgađamo do jeseni. Pripremamo za tisak i kuharicu starih monoštorskih jela, potom monografiju o radu Udruženja za prvih deset godina djelovanja i izložbu fotografija oglašava i povezivanja Šokica Monoštora u XX. i XXI. stoljeću.«

Kako dodaje, sudjelovanja na znanstvenim skupovima su odgođena pa se za sada ne zna hoće li ove godine sudjelovati na *Pasionskoj baštini* ili na *Šokačkoj riči*, a očekuje se i predstavljanje prvog Zbornika *O Šokcima je rič* u Osijeku.

Kada je humanitarni angažman u pitanju, Marija Šeremešić kaže kako su se mlađi članovi na razne načine uključili u rad humanitarnih organizacija, a ima ih i u gradskom stožeru.

Nakon što su onemogućeni izravni kontakti, vodstvo i članovi Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina svoju su komunikaciju nastavili putem viber grupa, a u dva navrata su održane i telefonske konferencije koje su vrlo uspješno zamijenile sastanke. Budući da je izvanredno stanje obuhvatilo najveći kršćanski blagdan, a tradicionalna uskrсна izložba nije mogla biti održana u prostorijama spomenute čitaonice, njezina predsjednica **Katica Naglič** kaže kako su, potaknuti suvremenim trendovima, napravili virtualnu uskršnu izložbu koja se može pogledati na adresama: <https://youtu.be/M8qbys4FA4> i https://youtu.be/JUy_yqxhVco.

»Neki članovi literarne sekcije su svoje tekstove o ovom vremenu objavili također na društvenim mrežama i tako smo uspjeli smanjiti izolaciju pojedinaca, objediniti i podijeliti rezultate rada kao i doprijeti do većine članova udruge«, ističe Naglič dodajući kako su se članovi udruge, potaknuti prije svega ljudskošću, a potom i podstrijekom uprave, samostalno organizirali u pružanju humanitarne pomoći bližnjima.

U Hrvatskoj čitaonici Subotica su po proglašenju izvanrednog stanja zaustavljene sve aktivnosti koje su se odnosile na međusobni kontakt i preusmjeren je rad od doma, te je online nastavljena organizacija onih aktivnosti koje su moguće, kao i priprema knjiga koje se planiraju tiskati ove godine. Budući da se radi o ustanovi kulture koja se bavi manifestativnim programima, njezina predsjednica **Bernadica Ivanković** kaže kako su prije proglašenja izvanrednog stanja bili u jeku priprema nekoliko manifestacija.

»S recitatorima smo se pripremali za smotru recitatora koja na žalost nije održana, a s pjesnicima smo pripremali knjigu i susret pučkih pjesnika *Lira naiva* koji također neće biti održan u svibnju. Započeli smo pripreme za *Dane hrvatske knjige i riječi* koji bi trebali biti održani na jesen. Nadamo se da ćemo po završetku izvanrednog stanja ubrzo moći nastaviti prije svega normalan svakodnevni život, a samim tim i rad udruge«, navodi Ivanković.

Bez osobnih kontakata

Predsjednica Udruge *Široko* iz Niša **Ivanka Spasić** kaže za naš tjednik kako u jeku epidemije nisu održavani nikakvi susreti i uspostavljeni osobni kontakti, prije svega zato što ova udruge poštuje upute i preporuke Liječničke komore Srbije o tome kako se treba ponašati i djelovati u svakodnevnom životu i radu, a također i zbog rasutosti članova u više gradova na jugu Srbije, ograničenih resursa te nedostatka prostora. Kako dodaje, na određenim lokacijama, na zamolbe, pruža se administrativna pomoć preko društvenih mreža, a dostupni su kontakti članova Upravnog odbora Udruge.

U međusobnom kontakatu samo putem društvenih mreža su i članovi Hrvatskog kulturnog društva *Šid* iz Šida, koje u vrijeme izvanrednog stanja također nije funkcioniralo, ali su, kako ističe

predsjednica ove udruge **Zorica Šafarik**, u iščekivanju da nastave s redovnim radom.

U vrijeme pandemije nije funcioniralo, tj. bez aktivnosti bilo je i Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Tomislav* iz Golubinaca.

»S obzirom na to da su sve najavljene manifestacije u bliskoj budućnosti otkazane, zabranjena su okupljanja, uveden je policijski sat i slično i sami smo morali prekinuti organizaciju događaja koje smo planirali najprije za proljetno razdoblje, odnosno početak ljeta, tako da smo sada u fazi stagnacije i čekamo neko bolje vrijeme kako bismo ponovno nastavili s radom«, kaže predsjednica **Anita Žanić**.

Kada je pružanje pomoći u pitanju, budući da većina članova živi na selu, gdje su u ovom razdoblju aktualni brojni poljoprivredni radovi, zbog potrebe za osiguravanjem osobne egzistencije, nemaju se vremena baviti humanitarnim radom i sudjelovati u sličnim aktivnostima, pogotovo ako se uzme u obzir ograničeno kretanje zbog policijskog sata.

Hrvatsko-bunjevačko kulturno-umjetničko društvo *Lemeš* iz Lemeša je u vrijeme izvanrednog stanja također u mirovanju, rukovodstvo udruge komunicira putem telefona, e-maila i društvenih mreža i aktivnosti su svedene na minimum. Predsjednica **Marija Bagi** kaže kako članovi nisu angažirani po pitanju pružanja humanitarne pomoći, ali su za Uskrs osigurali dva paketa svojim sugrađanima u teškom materijalnom stanju.

Što i kako dalje

Kao jedan od problema kada udruge nastave sa svojim radom, predsjednica somborskog Udruženja građana *Urbani Šokci* Marija Šeremešić navodi vrijeme, u smislu da će sve udruge svoje programe ostaviti za jesen pa će najvjerojatnije doći do češćih preklapanja. S druge strane, mnogo veći problem su financije.

»Nismo ušli u program raspodjele sredstava iz županija Hrvatske, koji je prošle godine provodilo Hrvatsko nacionalno vijeće, već nam ostaju samo natječaji i to je veliko pitanje kako će se, kada i s koliko sredstava realizirati. Planovi su tu, radi se, jedino ne znamo koliko ćemo od toga svega i ostvariti«, ističe ona.

Najveća šteta u slučaju surčinske Hrvatske čitaonice *Fischer* je, prema riječima Katice Naglič, što se ne održavaju probe tamburaškog orkestra, glazbene sekcije, kreativne i dječje radionice, literarne večeri. »Koncert glazbene sekcije i dalje je na čekanju, odgođena je proslava Svjetskog dana poezije, kao i manifestacija *Srijemci Srijemu* planirana za 16. svibnja gdje bismo mi bili domaćini. Odgođen je i rok izdavanja dvije knjige – *Rodovi katoličkih prezimena u Surčinu* i *Kako je umirao moj narod*, koje nam predstavljaju realizaciju dva projekata s natječaja. U vrijeme pandemije raspisana su dva natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i ove prijave je bilo posebno teško pripremiti, jer neke dokumente nismo bili u mogućnosti pribaviti zbog toga što šalterske službe državnih tijela ne rade«, navodi Naglič dodajući kako im ovo stanje za sada neće izazvati financijske poteškoće, jer se od samog osnutka Udruge domaćinski brinu o dobivenim sredstvima.

Vjerojatno najveći problem za Hrvatsku čitaonicu u Subotici bit će neizvjesnost, odnosno na koji način i kako nastaviti organizaciju pa i održavanje manifestacija ove ustanove koje su uglavnom od pokrajinskog značaja i okupljaju veliki broj ljudi na jednom mjestu.

»Pred nama su mnoge nepoznanice. Vjerujem da će biti promjena u datumima, načinu organizacije i realizacije ali za sada nam nije poznato kako će sve to izgledati. Svakako ćemo poštovati sve mjere koje se od nas budu tražile i nadamo se da ćemo se vrlo brzo moći vratiti svakodnevnom uobičajenom životu i aktivnostima«, ističe Bernadica Ivanković.

Da će se zastoj u radu odraziti na daljnje funkcioniranje sigurna je predsjednica udruge *Široko* Ivanka Spasić. Ističe kako su im financije i bez ovog zastoja bile najveći problem, te izražava nadu da će uz nekolicinu projekata koje neće moći realizirati ipak ostvariti one planirane za kraj godine.

Kao i na sve druge, cjelokupna situacija će se negativno odraziti i na šidsko Hrvatsko kulturno društvo, uvjeren je njegova predsjednica Zorica Šafarik.

»Ove godine HKD ima mali jubilej - 10 godina od osnivanja, što je na crkveni god srca Isusovog, pa se nadamo da će se do jubileja situacija stabilizirati i da ćemo ga moći dostojno obilježiti. Trebali bismo već početi tiskati zahvalnice za sve koji su do sada pomogli u radu udruge. Kako je izvanredna situacija utjecala na projekte i natječaje koji su bili raspisani za dodjelu sredstava, još uvijek nismo dobili odgovore jesmo li prošli ili ne, tako da za sada sredstva još nemamo«, kaže Šafarik.

Zbog toga što su sve aktivnosti u fazi mirovanja, predsjednica lemeškog HBKUD-a *Lemeš* Marija Bagi uvjeren je da će biti poteškoća s ponovnim pokretanjem rada Udruge.

»Kao prvo, nemogućnost nastavljanja aktivnosti (folklor, dramska sekcija) koje su prekinute neposredno prije općinskih natjecanja. Ionako smo imali problem s opadanjem članstva zbog odlaska na školovanje ili na rad u inozemstvo, a sada će se taj broj drastično smanjiti. Planirane tradicionalne manifestacije poput *Dužijance* i Memorijala *Antun Aladžić* sigurno nećemo moći ispratiti onako kako smo planirali. Financije su nam inače ograničene, a sada ćemo imati problem da dobivena sredstva moramo preinačiti kako bismo ih mogli opravdati. Moramo se prilagoditi vremenu, jer će i u narednih nekoliko mjeseci javni nastupi biti ograničeni pa ćemo naše aktivnosti publici morati predstaviti na neki drugi način«, pojašnjava Bagi.

Predsjednica HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca Anita Žanić nada se da zastoj u radu neće umnogome utjecati na daljnji rad Društva. Dapače, ona vjeruje kako će udaljenost i izolacija imati suprotan utjecaj i da će ih potaknuti da se nakon izvanrednog stanja više međusobno druže i rade.

»Sigurno će doći do promjena u planu i kalendaru naših događaja za ovu godinu, ali sve se to da nakodnaditi u drugoj polovici godine, naravno ako i druge institucije budu imale razumijevanja, napose što se tiče dodjele financijskih sredstava i natječaja. U tom smislu, ne očekujemo veće probleme glede same realizacije projekata, samo je pitanje kako će život funkcionirati nakon ove pandemije i kojim tempom ćemo se vraćati redovitim aktivnostima«, navodi Žanić.

Ista briga svih sedam predsjednica navedenih udruga kulture, kao i svih nas nakon završetka ove pandemije jest neizvjesnost. Međutim, ova je neizvjesnost, za razliku od one pred početak prošlosti, kada smo se osjećali potpuno nemoćno i u okovima nečeg posve nepoznatog, možda ipak manje zastrašujuća i više ovisi o nama. O našem strpljenju, trudu, angažmanu i spremnosti da se prilagodimo novim okolnostima i drukčijem načinu života.

I. Petrekanić Sić

Znameniti banatski Hrvati: Obitelj Karlavaris iz Perleza

Neizbrisivi tragovi u znanosti i kulturi

Pavica Mrazović (rođena Karlavaris) bila je ugledna lingvistica i sveučilišna profesorica, a njezin brat Bogomil Karlavaris ostavio je veoma značajan trag kao slikar i likovni pedagog

Kraj Prvog svjetskog rata i dugo čekana uspostava zajedničke države južnih Slave-
na nije za sve pripadnike tih naroda bila razlog za slavlje. Rapalski ugovor koji je Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca potpisala s Kraljevinom Italijom, značio je pripajanje Trsta, Gorice, Gradiške, dijela Kranjske, Istre, grada Zadra, te nekoliko jadranskih otoka talijanskoj strani. Mnogi su jugoslavenski orijentirani žitelji ovih krajeva preselili u novu državnu zajednicu gdje su slobodno i ponosno mogli iskazivati vlastiti identitet. To su najčešće bili umni i prosvježeni ljudi koji nisu mogli ponovno trpjeti tuđinsku i antislavensku vlast. Među njima se našao i **Ivan Karlavaris** rodom iz Kastva kraj Rijeke. Do 1919. godine bio je učitelj u Vranju na Učkoj u Istri. Nakon što je dio njegovog rodnog mjesta pripao Kraljevini SHS, on se vraća natrag i traži posao u domovini. Služba ga odvodi u banatsku ravnicu, u mjesto Perlez. Tamo je zasnovao obitelj s Njemicom **Evom Fischer**, te dobio troje djece od kojih će dvoje ostaviti dubok, neizbrisivi trag u kulturi i znanosti.

Pavica – profesorica i lingvistica

U Perlezu je 1923. godine svjetlost dana ugledala **Pavica**. Otac Ivan, zvani **Nono**, joj je bio učitelj i upravitelj škole u selu, a osim toga bavio se i glazbom. Budući da je bio kantor i član zbora u župnoj crkvi Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije, čitava se obitelj znala kod kuće okupiti kraj klavira gdje su mama i tata uvijek bavili nove skladbe. Tako je djetinjstvo u Banatu opisivala **Pavica Mrazović**, rođena **Karlavaris**, koja je već u desetoj godini napustila dom otišavši na školovanje u Novi Sad. Tamo završava Gimnaziju, a potom Učiteljsku školu. U ratnim vremenima koje je provela u rodnome mjestu i okolicu upoznala je svog budućeg supruga **Milana Mrazovića**, za koga se udala odmah nakon oslobođenja. Ubrzo su dobili dvije

 Bogomil Karlavaris (1924. – 2010.)

kćeri i sina. Posao učiteljice obavljala je najprije tijekom rata u tada njemačkom naselju Knićaninu. Nije studirala germanistiku niti je imala ikakvo formalno obrazovanje u tom području, pa je za odlično poznavanje jezika mogla jedino zahvaliti svome odrastanju u višenacionalnom okruženju. Pedagošku je školu završila vanredno, istodobno odgajajući troje djece. Diplomirala je 1960. godine na novoosnovanoj Katedri za njemački jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Prije toga predavala je njemački jezik u nekoliko novosadskih škola. Ubrzo počinje njezin akademski uspon. Paralelno s nastavnom karijerom postala je suradnica na spomenutoj Katedri za njemački jezik na kojoj

Jedna od slika Bogomila Karlavarisa (izvor: www.galleryathos.com)

je obranila doktorat. Na Filozofski fakultet je uvela predmet metodologija njemačkog jezika. Njega je, pored leksikologije, predavala dugi niz godina. Znanstvena istraživanja odvela su je u pravcu proučavanja frazeologije i komparativne srpskohrvatsko-njemačke gramatike. Kao plod suradnje Pavice Mrazović s glasovitim profesorom **Ulrichom Engelom** 1986. je objavljena prva njemačko-srpskohrvatska kontrastivna gramatika. Naredne godine postala je dobitnica *Goetheove nagrade* koja se dodjeljuje književnicima ili autorima u drugim kreativnim ili znanstvenim područjima. Najviša njemačka i mađarska priznanja za zasluge u znanosti i kulturi uručena su joj 1992., odnosno 1999. godine. Cijeli je život posvetila lingvistici kojom se bavila sve do njegova kraja. Preminula je 2003. u Novom Sadu.

Bogomil – slikar i likovni pedagog

Mlađi Pavičin brat zvao se **Bogomil Karlavaris** i rođen je također u Perlezu, u rujnu 1924. godine. Završio je Učiteljsku školu u Vršcu, Višu pedagošku školu u Novom Sadu, te Akademiju likovnih umjetnosti u Beogradu. U njemačkome je Greifswaldu doktorirao likovnu pedagogiju. Bio je predavač na Višoj pedagoškoj školi u Novom Sadu, a poslije osnutka Akademije umjetnosti 1974. godine prelazi na njezin likovni odsjek. Počev od 1980. angažiran je i kao profesor metodike likovnog odgoja na Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Mimo rada na području likovne umjetnosti, kojoj je shodno svojoj vokaciji bio prirodno usmjeren, paralelno se posvetio i pedagoškom radu. Potpisuje se kao autor brojnih teorijskih knjiga i udžbenika, sudjeluje u nekoliko istraživačkih projekata. Karlavaris je osnivač Društva likovnih pedagoga Vojvo-

dine, a također i Centra za likovni odgoj djece i mladeži Vojvodine koji je s golemim uspjehom vodio od 1954. do 1980. godine.

Njegov je slikarski opus obilježen specifičnom i prepoznatljivom poetikom. Struktura joj je samo prividno realistična, ali njezina bit zapravo leži u duhovno-poetskim slojevima likovnog izričaja ispoljenog kroz suvremeni senzibilitet. Predjele vidi poglavito u ruralnim sredinama Vojvodine, ali ne manjka ni urbanih tema sa značajkama moderne civilizacije. U prvoj fazi slika više lirski, najbliže impresionizmu i intimizmu. Šezdesetih godina stvara djela pod djelomičnim utjecajem enformela. Na slikama nastalim 80-ih godina još se više reduciraju optički detalji i stroge kompozicije. Uбудuće dominiraju motivi iz Istre, a devedesetih pokušava prenijeti određene poruke u duhu kon-

ceptualne umjetnosti. Iza njega je ostalo više od šezdeset samostalnih izložbi u zemlji i svijetu, a izlagao je i na brojnim grupnim postavkama. Dobitnik je nagrada 25. maj, Oktobarske nagrade Novog Sada, *Iskre kulture*, priznanja Zaslužni likovni pedagog Jugoslavije. Primio je 1993. godine i američko priznanje *Edwin Ziegfeld* koje se dobiva za zasluge u odgoju putem umjetnosti. Njegovo ime nosi nagrada koja se u Srbiji dodjeljuje pedagogima za posebne rezultate i doprinos u području likovnog odgoja i obrazovanja djece i mladeži. Grad Kastav je 2016. u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti iz Zagreba i udrugom *Vojvodina OK* iz Novoga Sada priredio dvodnevni međunarodni znanstveni skup njemu u čast. U okviru skupa priređena je i izložba njegovih djela.

Dalibor Mergel

Jedno od nekoliko kapitalnih djela Pavice Mrazović rođ. Karlavaris

Božja riječ dostupna i na suvremen način

**Vjerski Youtube kanal – Vjernički forum
bavi se vjerskim i drugim aspektima čovjekova
života u svjetlu Božje riječi * Idejni tvorci,
ali i realizatori ovoga Youtube kanala su Nela
Skenderović i Vedran Jević**

Katolička crkva u Subotici dobila je još jedan medij – Youtube kanal pod nazivom *Vjernički forum*. S obzirom na to da je riječ o suvremenom mediju, možemo s pouzdanjem reći kako je *Vjernički forum* puno veća i šira priča od Subotice. Ovome Youtube kanalu, koji se bavi vjerskim i drugim aspektima čovjekova života u svjetlu Božje riječi, mogu pristupiti ljudi diljem svijeta, a ono što je još zanimljivo jest da sve ono što vas zanima ili što ste propustili možete ponovno vidjeti kad god poželite.

Idejni tvorci, ali i realizatori ovoga Youtube kanala su **Nela Skenderović** i **Vedran Jević**. Nela je dugogodišnja suradnica Radio Marije Srbije, kao i novinarka nekadašnje redakcije na hrvatskom jeziku Radio Subotice, dok je Vedran fotoreporter i član uredništva katoličkog lista *Zvonik*.

Vjernički forum

Kako ljudima prenijeti događanja unutar Crkve, pitanje je na koje su Nela i Vedran već duže vrijeme tražili odgovor.

»Prije dvije godine sam počeo voditi Facebook stranicu subotičke katedrale i tada sam se fokusirao na fotografije i video produkciju. Tražio sam i drugi način, te sam u razgovoru s Nelom iznio moja razmišljanja i želje. Rodila se ideja da otvorimo vjerski Youtube kanal« prisjeća se Vedran.

Prvi video uradak svjetlost dana ugledao je 7. siječnja ove godine, te iako je kanal otvoren i prije toga, Nela i Vedran ovaj datum smatraju službenim početkom.

Sadržaj *Vjerničkog foruma* podijeljen je u dva dijela. Jedan dio je *Mozaik Vjerničkog foruma*, a drugi je *Živa knjiga*. Oko sadržaja, kako su nam rekli, uglavnom se dogovaraju, a s obzirom na to da su oboje prisutni u životu Crkve onda im se niti pogledi na ono bitno ne razlikuju previše. U *Mozaiku Vjerničkog foruma*, po riječima Nele Skenderović, objavljuju se tribine, predavanja koja se održavaju u Subotici, ali i ona koja su manje dostupna većini ljudi zbog udaljenosti održavanja. U ovome dijelu programa mogu se čuti i razni prigodni koncerti i događaji, poput nedavnog posjeta brata **Richarda** u Franjevačkoj crkvi u Subotici. Ono na što su posebno ponosni jest njihov prvi dokumentarni film o Čuvarima Božjeg groba u subotičkoj katedrali, koji je na Veliku subotu premijerno prikazan.

U svjetlu Istine

Drugi dio ili odjeljak ovoga Forumu jest *Živa knjiga*.

»Svjedoci smo da ljudi imaju potrebu svoj život, stavove, pa i odnose, sagledati u svjetlu onoga u što vjeruju, što smatraju ispravnim. Osobito je ovo prikladno danas kada su ljudi općenito izloženi mnoštvu informacija i utjecaja prema kojima se trebaju odnositi, u situacijama kada treba razlučiti što i kako činiti. Same istine vjere ne mogu 'dohvatiti' čovjeka u njegovoj stvarnosti, u traženju odgovora na pitanja, pa je nasuprot tome potrebno pogledati i osvijetliti čovjekov život iz njegove perspektive u svjetlu Istine, u svjetlu Božje riječi. Stoga odabiremo teme i sadržaje koji će to moći«, kaže Nela.

Želja naših sugovornika je jednoga dana raditi i emisije koje bi išle uživo – *live stream*, no po riječima Jevića to još nije moguće zbog pomanjkanja tehnike i uvjeta.

»Radimo pod vrlo jednostavnim uvjetima. Imamo dva fotoaparata koja imaju mogućnost snimanja u full HD rezoluciji i jedan mikrofoni koji zadovoljava osnovne potrebe ovog tipa snimanja«, pojašnjava Jević i dodaje kako se montaže rade s osobnih računala, a emisije snimaju po dogovoru i u zavisnosti od sugovornika uglavnom na »terenu«, jer nemaju vlastite prostorije.

Širenje radosne vijesti

U daljem planu je, kako je rekla Nela, nastaviti s temama u *Živoj knjizi* i snimati dokumentarne ili druge filmove, video uratke, a razmišljaju i o tome da prave emisije u kojima bi se duže razgovaralo o nekoj temi, i to s više sugovornika.

»U ovakvom mediju vidim mogućnost za angažman koji će, nadam se, pomoći ljudima na putu do zrele kršćanske vjere. Zadovoljstvo mi je što ovaj kanal ima ulogu širenja radosne vijesti o Božjoj ljubavi prema nama ljudima. Također je prisutan motiv zadovoljstva i samoostvarenja kroz rad koji obuhvaća široki spektar različitih aktivnosti. Osim katoličkog mjesečnika *Zvonik* i jedine radio postaje na hrvatskom jeziku u Srbiji Radio Marije, Youtu-

be kanal *Vjernički forum* jedini je ovakav medij, koji ima drugačiju ulogu i dostupnost. Nadam se da ćemo odabirom sadržaja privući još više pratitelja», kaže Nela Skenderović.

Za sada *Vjernički forum* ima 80 pretplatnika, a to je po riječima Jegića samo 13 posto onih koji su pogledali ovaj profil.

»Veći dio publike koja nas prati je između 18 i 45 godina. Ako gledamo države iz kojih se gleda naš kanal, vidimo da su to uglavnom Srbija i Hrvatska.«

Svi oni koji žele pratiti *Vjernički forum* mogu se ulogirati na YouTube i upisati »vjernički forum«, kao i na Google tražilici. Također, ovaj forum možete pratiti i na Facebook profilu pod istim nazivom (*Vjernički forum*), a neki od videa su objavljeni i na Facebook stranicama njima najbližih medija poput *Zvonika* i subotičke katedrale.

Iako za sada sve rade bez naknade, vjeruju kako će se pronaći način kako bi njihov rad, osim plaće na nebu, bio financijski vrjednovan i na zemlji.

Ž. V.

U susret blagdanima

- 25. travnja – sv. Marko evanđelist
- 26. travnja – treća uskrсна nedjelja
- 27. travnja – Ozana Koterska
- 28. travnja – Petar Chanel
- 29. travnja – Katarina Sienska
- 1. svibnja – sv. Josip radnik
- 3. svibnja – sv. Filip i Jakov
- 4. svibnja – Florijan
- 7. svibnja – Dujam, Duje
- 10. svibnja – Ivan Merc
- 12. svibnja – Leopold Bogdan Mandić
- 13. svibnja – Gospa fatimska

Prijenos svetih misa na Radio Mariji

Ponedjeljak, srijeda i petak – u 15 sati
Utorak, četvrtak i subota – u 7 sati
Nedjelja – u 12 sati

Radio Mariju Srbije možete slušati na sljedećim frekvencijama: Subotica 90.7 MHz, Sombor 95.7 MHz, Novi Sad 90.0 MHz, Niš 102.7 MHz i Vrdnik 88,4 MHz.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Na putu u Emaus

Razočaranje uvijek teško pritišće čovjeka leđa. Onaj tko ga doživi želi što dalje pobjeći od neostvarenog ideala i neispunjenih nadanja. No, bol koja ostaje u srcu zbog ovoga mučnog iskustva ne prolazi lako i od nje nema bježanja. Ona stalno nameće nova pitanja i pokušava dokučiti zašto je do toga došlo i tako muči čovjeka. Ipak, postoji netko tko svaku bol može okrenuti u radost, a razočaranje u našu korist, a to je Isus Krist.

Zaokret

Razočarani i užasnuti događajima vezanim za kraj Isusovog života, dva njegova učenika vraćaju se iz Jeruzalema u mjesto iz kojega su, u Emaus. Sve što se dogodilo jako ih je povrijedilo, jer nisu to očekivali. Smatraju da nakon svega nemaju razloga više ostati u Jeruzalemu, te se vraćaju životu kakav su živjeli prije nego su upoznali Isusa. Gorčina u srcu ne da im mira, te usput pretresaju događaje proteklih dana. No, Isus im sprema iznenađenje, obrat kakav ni ne slute. Kada se sve čini uzaludno i završeno, Isus će im pokazati da tek tad sve dobiva smisao i tek tad sve počinje.

Na tom putu povratka starome životu učenici susreću stranca, koji se s puno pozornosti upušta u razgovor s njima i tumači im događaje koji su ih uznemirili u svjetlu Pisma. No, pravo iznenađenje dolazi na kraju puta, kada u trenutku lomljenja kruha oni u strancu prepoznaju svog Učitelja, a on im iščezava s očiju. To u njima izaziva potpuni zaokret, toliki da se oduševljeni vraćaju nazad u Jeruzalem pripovjediti učenicima što se dogodilo. Njihovo neshvaćanje i neprihvatanje proteklih događaja preobraženo je u oduševljenje i novi vjerski žar u susretu s Uskrsnim. Samo su u svjetlu vjere mogli prihvatiti činjenicu Isusova križa i smrti, samo na taj način mogli su shvatiti koliko su pogrešno razumjeli Isusovo poslanje dok je još bio među njima. Iako su nasljedovali Isusa za vrijeme njegova života, ova dva učenika nisu potpuno razumjela ono što ih je on poučavao. Ni uskrsnuće nisu razumjeli i prihvatili sve dok Uskrslog nisu ugledali svojim očima, isto kao Toma u evanđelju prošle nedjelje. No, Isus razumije ljudske teškoće i vjerske dvojbe, zato i njima dolazi, kao što je došao Tomi. Tako u njihova srca ubacuje novi žar vjere, koji će im pomoći da na protekle do-

gađaje, ali i na sve buduće, gledaju u novom svjetlu, svjetlu uskrsnuća.

I križ je dio Božjeg plana

Razočaranje kakvo su doživjeli učenici iz Emausa dožive mnogi u svome životu. Mnogo toga planiramo, s mnogim se ljudima povežemo, a onda se dogode sasvim neočekivane stvari i sve propadne. I mi se tada, kao i njih dvojica, želimo skriti od novonastale situacije, želimo pobjeći negdje od problema koji nam se čini ogroman i nepremostiv. No, svi naši problemi i razočaranja nastaju jer se nikada ne zapitamo: a kakve planove Bog ima? Vjera nam je čvrsta i nepokolebljiva dok se sve u životu odvija po našim planovima. Čim se nešto poremeti, postajemo kao učenici iz Emausa: a mi smo se nadali... Kada nam se to dogodi sve je teže shvatiti da Bog ima planove i za naše boli i patnje, za sve naše neuspjehe i razočaranja. Upravo takve teške životne situacije trebale bi biti nešto što će nas više približiti Bogu, što će osnažiti našu vjeru, jer jedino on loše može okrenuti na dobro i dati čovjeku snage i strpljenja da podnese teškoće u kojima se našao.

U ovozemaljskom životu čovjek ne može izbjeći probleme i razočaranja, bio vjernik ili nevjernik. Ali, vjernik se od nevjernika ne može razlikovati samo u poznavanju Isusa. I mnogi nevjernici o njemu svašta znaju. Razlika je u prihvaćanju Isusovog križa. Dvojica iz Emausa nisu mogla prihvatiti križ i u tome se sastojalo njihovo razočaranje. Ali, križ se ne može zanemariti niti izbjeći. Isus nas poziva da zajedno s njime nosimo križ, jer jedino tako možemo doći do uskrsnuća.

Put učenika u Emaus ostao je trajna metafora, slika ljudske vjere. Razočaranja i sumnje u vjeri ne možemo izbjeći. Posebno je teško kada se osjećamo usamljeno u svojoj patnji. Ali baš tada ne smijemo zaboraviti da je Uskrsli s nama. On se i nama na životnom putu pridružuje u liku različitih osoba koje trebaju našu pomoć ili koje nama mogu pomoći. Važno je da uvijek u drugome gledamo Krista i da ga ljubimo, ali i da ljubav prihvatimo.

Važno je i spomenuti da su se učenicima otvorile oči tek kod lomljenja kruha. Prepoznali su ga tek u euharistiji. To nam govori koliko je euharistija važna hrana za našu vjeru, jer je ona uvijek novi susret s Gospodinom.

Manje je oku draže

Koliko mislimo da će s prevelikom količinom nešto biti prikriveno, ljudsko oko ipak traži manju količinu podataka koje je potrebno obraditi kako bi se moglo odmoriti

Uređenje vanjskih površina je polje rada koje je uvjetovano mnogim čimbenicima (okruženjem, vrstom klime, osunčanošću i količinom sjene i sl.). Ovog puta ćemo se baviti samo uređenjem posuda koje se mogu koristiti na otvorenim površinama, bilo u vrtu, bilo na terasi zgrade, a savjete preporuča dipl. ing. pejzažne arhitekture **Petar Gaković**.

Koje su osnovne smjernice za uporabu posuda i saksija? Što je ono na što se treba obratiti pozornost?

Manje je više. Koliko mislimo da će s prevelikom količinom nešto biti prikriveno, ljudsko oko ipak traži manju količinu podataka koje je potrebno obraditi kako bi se moglo odmoriti. Ako pogledamo primjer velikih dvorišta ili terasa, često pokušavamo pokriti svaki kut. To može biti dobro za namjenske površine, ali prečesto se završi na tome da gdje god se okrene-

mo, imamo neki detalj, što zna biti zamarajuće za ljudsko oko i mozak, što je u biti suprotno od onoga što se želi postići, a to je opuštanje u uređenim zelenim prostorima.

Koje se biljke najčešće preporučuju u vrtu i koje se lako uzgajaju, te ne zahtijevaju posebnu pažnju?

Preporukama ipak prethodi mnoštvo uvjeta: je li predviđena površina osunčana, a ako jeste, onda koliku količinu sunca ima. Potom količina zalijevanja i slično. Mi ćemo za primjer uzeti površinu u kojoj je polusjena, i potpuno sunce, jer to su »najproblematičnije« površine. U moru mnoštva, ali zaista mnoštva biljaka, izdvojiti ću samo nekoliko primjera biljaka koje su se našle jako prikladnim i dosta jednostavnim za održavanje. Za polusjenu bih preporučio petunia × atkinsiana. Nju je najbolje posaditi samostalno, jer je vrsta koja se dosta širi i samostalno zauzima prostor. Za izravno i trajno sunce (više od pola dana) najtoplije predlažem ipomoea batatas, poznatu kao slatki krumpir. Naime, ova biljka se pokazala toliko zahvalnom, jer izdrži i najsunčanije dane. Često je u posljednje vrijeme možemo vidjeti i na javnim površinama. Jedino joj je potrebno dovoljno vode i gnojiva. Osim ovog,

dodao bih i kod nas već poznatu begoniju, koja je također izrazito otporna na sunce, opet uz dovoljnu količinu vode i gnojiva.

Koje se greške najčešće prave?

Pogreške koje se najčešće javljaju su sasvim normalni dio uređenja i održavanja i balkona i dvorišta, pa tako i biljaka u posudama. Zalijevanje je uglavnom prvi problem. Različite biljke traže određenu količinu vode i to se ogleda kada imamo posudu s kombiniranim biljkama. Danas je dostupnost informacijama puno lakša, pa se lako može provjeriti koja vrsta zahtijeva koju količinu vode. A drugi bitan faktor je gnojivo, kojeg nikad dosta. Napose ako želite da vaše biljke budu u cvijetu, možete to činiti i jednom tjedno u propisanim količinama.

Kako gledate na to da se u vrtu nađu i stare stvari, poput starih lonaca, guma ili nekih drugih predmeta, a u koje smo možda posadili neke biljke?

Zanimljivo pitanje na koje ću dati osobni osvrt, jer postoje različiti ukusi i stilovi. Biljku je praktično moguće posaditi u bilo što što može pridržati zemlju i vlagu. Međutim, postoji i nekoliko »tehničkih kriterija«, osobito za vanjski prostor. U njima je potrebno da budu elementi koji su predviđeni za jaku zimu ili jaku ljetnu žegu. Tako elementi koji su malo oštećeni neće moći izdržati dulji period na otvorenom. Ili ono što je popularno posljednjih godina su elementi za sjedenje od starih paleta. One su odlične i pristupačne, ali potrebno je imati u vidu i njihovo trajanje, napose ako se ostave u vanjskim uvjetima. I dalje je preporuka za trajnije materijale za otvorene površine. Za to naravno postoje i zaštitni premazi i slično, tako da je i to svakako moguće. Neka vam je na radost i opuštanje.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Musaka sa sojinim ljuspicama

Postoje neke odrednice koje povezuju više ljudi moje generacije, poput određenih glazbenih pravaca, raznih ratova, ograničenja, bombardiranja, inflacije, štrajkova, prosvjeda, serije *Bolji život*, emisije *Fore i fazoni*, ljetnih praznika u Novom Vinodolskom i još mnogo toga. Nešto što mi se ovih dana ponovno našlo u životu, a što bi se moglo naći u ovom nizu, je soja u kuhinji. Bilo je to razdoblje, vjerojatno teške inflacije i nemanja, kada je soja u različitim oblicima bila česta na našim tanjurima. Kocke, ljuspice, sarma, krumpir, bolognese, domaći tofu... popis je dugačak. Sjećam se oduševljenja njenom sličnosti s mesom.

U jednom momentu su svjetlost dana ugledala mnoga istraživanja proizvodnje hrane i, da ne bih duljila priču, soju smo svrstali u GMO i smanjili njenu upotrebu. Zapravo, mnogi su je smanjili, ja sam je totalno izbacila. Ipak, skoro je do mene došla nova informacija kako je sojin protein jako dobar, a ljudi koji ne jedu mnogo meso bi se osobito trebali družiti sa sojom u kuhinji. I tako, ovih dana su na meniju bili sojin bolonjez, a dok ne pronađem dobar recept za tofu, pripremam se praviti pitu od sojinih ljuspica, kao i musaku. Ali krećemo od krumpirače.

Potrebno: 1 kg krumpira / 1 šalica sojinih ljuspica / pola šalice riže / glava luka / sezam / ulje / sol / papar / šalica vode / žlica mljevenog papra / žlica brašna.

Postupak: Krumpir skuhati u ljusci, ali ostaviti da bude malo tvrdi. Također, u zasebnoj zdjeli skuhati rižu, isto ne do kraja. U zagrijanoj tavi pirjati sitno isjeckan luk, pa kada omekša dodati mu soju i šalicu vode, začiniti i kuhati oko 5 minuta. Nakon toga soju maknuti s vatre i dodati joj ocijeđenu rižu i lijepo sjediniti. Podmazati tepsiju za musaku, oguliti krumpir i narezati ga na kolutove. U pripremljenu tepsiju poredati polovinu krumpira, pa na nju staviti smesu sa sojom i rižom, preko nje posuti susama po ukusu, pa poredati i preostali krumpir. U zdjeli razmutiti brašno, mljevenu papriku i šalicu vode, preliti preko musake i posuti sezamom. Peći u pećnici zagrijanoj na 200 stupnjeva Celzijevih oko pola sata.

Dobar tek!

Gorana Koporan

Jedna (ne)zaboravljena škola

Fotografija đaka prvaka s učiteljicom **Anom Ba-laša** nastala je u dvorištu škole u Starom Žedniku 1964. godine, na dan polaska u školu, kada su mali đaci dobili simbolične poklone za tako važan događaj; drže ih u rukama, vidi se na slici. Iako je stara školska zgrada, tj. njeni djelići, sačuvana na mnogim učeničkim fotografijama, ona već dugo ne postoji, jer je srušena, a na tom mjestu uz Beogradski put podignute su kuće. Spomenuta starija školska zgrada nije sačuvana, ali je u njevoj blizini kroz vrijeme opstao drugi školski objekt, građen 1924. godine, danas s drugom namjenom. Kada je 1971. godine u selu izgrađena suvremena školska zgrada, tu su premješteni đaci iz nekoliko objekata do tada korištenih u obrazovne svrhe i nastava se od onda odvija na jednom mjestu.

U Žedniku se u prošlosti u školske namjene koristilo nekoliko lokacija, jer je bilo puno đaka, a malo mjesta u postojećim javnim seoskim objektima, te se sa sigurnošću ni ne mogu pobrojati sve stare škole. Napose ukoliko se u popis uključe i one salaške, koje su pohađali učenici nižih razreda u prostranom žedničkom ataru.

S adresom »Žednik« navode se četiri škole u popisu javnih institucija u publikaciji *Subotica i kupalište Palić* iz 1928. godine, autora **Koste Petrovića**, šefa gradskog građevinskog odjela. No, tad su i granice okolnih subotičkih pustara bile drugačije, te su Verušić ili Pavlovac nosili druge adrese. Dio subotičke karte u prilogu je iz tog vremena. Pažljivim promatranjem se na karti vide oznake »šk« (škola). U popisu škola 1948. godine (dokumenti u Povijesnom arhivu Subotica) s adresom Žednik i različitim kućnim brojevima navedeno je čak sedam objekata.

Čuvari Isusovog groba

Uskrsno bdijenje je u središtu najvećeg kršćanskog blagdana. U toj noći prisutno je iščekivanje Kristovog uskrsnuća, a u pojedinim župama diljem Vojvodine njeguje se tradicija da se u povodu Uskrsa organiziraju čuvari Isusovog groba. Osim u Subotici i Tavankutu, ovi običaji njeguju se i u pojedinim župama u Srijemu. Posljednjih godina tradicija da se organiziraju Čuvari Isusovog groba obnovljena je u Srijemskim Karlovcima. Čuvari su odjeveni u posebna odijela nalik na rimske vojnike, koji se smjenjuju ispred Isusovog groba čuvajući ga od Velikog petka pa sve do slavlja Vazmenog bdijenja. U župi svetog Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici ovaj običaj se njeguje desetljećima u kontinuitetu, na specifičan način. Naime, čuvari Isusovog groba su odjeveni u narodnu nošnju Hrvata i drže u ruci koplja s hrvatskom trobojkom pri vrhu. Tradicija čuvara Isusovog groba u župi svetog Dimitrija održala se do današnjih dana sa samo jednom razlikom u odnosu na neka prošla vremena. Ranijih godina čuvari su mogli biti samo neoženjeni momci, dok Isusov grob sada čuvaju i oženjeni. Fotografiju čuvara Isusovog groba iz 1966. godine pronašli smo u obiteljskom albumu **Ivana Španovića** iz Srijemske Mitrovice, koji je sa zadovoljstvom prihvatio govoriti o njegovanju te lijepe tradicije u kojoj je i sam bio sudionik.

Nekad i sad

Na fotografiji obitelji Španović su tadašnji župnik župe sv. Dimitrija vlč. **Ivan Rončević**, Ivan Španović (prvi do župnika), zatim **Ivica Kovačić** i pokojni **Pera Grgić**, svi iz Srijemske Mitrovice. Nažalost, naš sugovornik se nije mogao sjetiti prezimena pete osobe na fotografiji, ali se sjetio da mu je ime bilo **Ivica**. Tijekom razgovora podsjetio se tih lijepih vremena.

»Nošnju koju smo oblačili za tu prigodu pripremali smo na Veliki petak ujutro. Oblačili smo je navečer, a oko struka smo stavljali tkanicu, hrvatsku trobojnicu. Tako odjeveni odlazili smo

navečer u crkvu, a trobojnicu i nošnju smo sakrivali pod kaput«, navodi Španović.

No, vremena su se promijenila. Običaji se u bazilici svetog Dimitrija prakticiraju i danas, ali nešto malo drugačije.

»Čuvari Isusovog groba se danas oblače u crkvenoj dvorani. Obred počinje u večernjim satima, nakon čega se grob zatvara. Dva čuvara stanu, jedan s jedne a drugi s druge strane groba, a vjernici prilaze grobu, klanjaju mu se i mole se, nakon čega odlaze kući. Čuvari napuštaju crkvu tek u ponoć, a ponovno dolaze u subotu. Crkva je otvorena za vjernike tijekom cijelog dana, kako bi se svi koji to žele mogli pokloniti na Isusovom grobu. Sve to traje do večernjeg obreda. Kada se obred završi, grob se zatvara«, kaže naš sugovornik.

Anegdote

Također dodaje da je ponosan što se ovaj običaj zadržao do današnjih dana u Srijemskoj Mitrovici. Iako, kako navodi, ima saznanja da se on na sličan način njeguje u Kobasu u Hrvatskoj, gdje su čuvari vatrogasci obučeni u svoje uniforme.

»Veselili smo se Uskrsu i bila nam je velika čast biti čuvar Isusovog groba. Tu ulogu smo s ponosom prihvaćali, a ima i jedna anegdota vezana upravo za to uskrsno vrijeme. Jedne godine u crkvu je ušla jedna baka. Dolazila je s tržnice i sa sobom nosila torbu. Dok se molila, iz torbe joj je na pločice ispao veliki šaran. Moj drugar i ja smo se počeli smijati, iako to nije baš bilo prikladno na takvom mjestu«, prisjeća se Španović dodajući:

»Od malena su nas u obitelji učili da poštujemo Crkvu i crkvene običaje. Sva djeca su u moje vrijeme morala ići na vjeronauk, pričešć, krizmu. Kako su se običaji poštivali nekada u mojoj obitelji, tako je ostalo i danas i drago mi je što sam ih prenio na svoju djecu«, zaključuje Španović.

S. D.

10 pravila za čuvanje okoliša

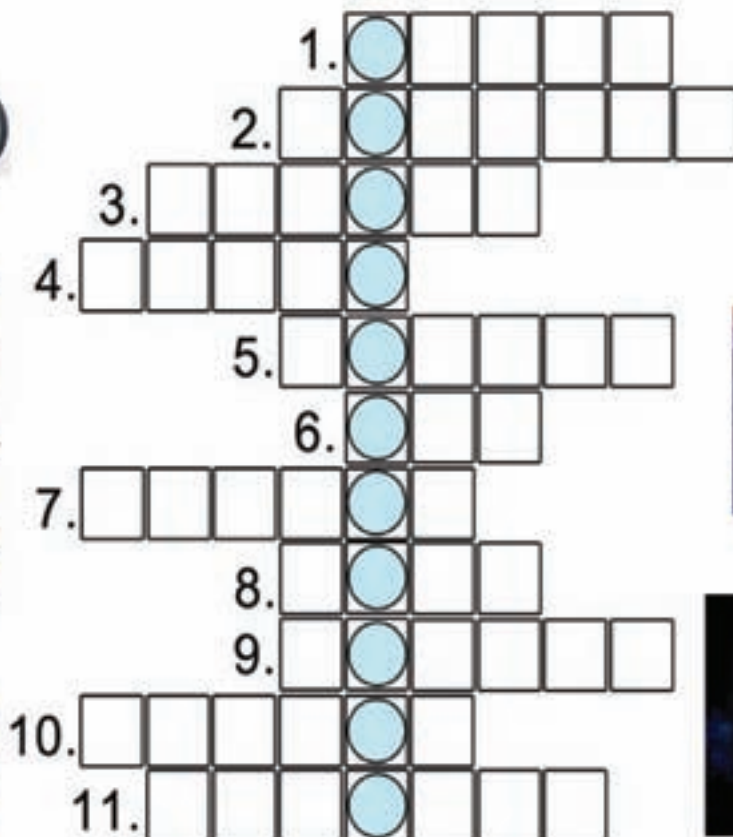

Koliko će naš planet Zemlja biti čist i koliko ćemo ga sačuvati ovisi samo o nama. I ti možeš biti primjer odraslima, a trebaš početi od malih i jednostavnih stvari.

1. Kad god je moguće, idi pješice ili biciklom.
2. Ne bacaj smeće po ulici, dvorištu ili susjedstvu.
3. Ne uništavaj biljke, one su sastavni dio prirode i potrebne su nam svima.
4. I životinje su stanovnici Zemlje i dio zdrave prirode, ne uznemiravaj ih.
5. Ne troši vodu bez potrebe.
6. Kad izlaziš iz prostorije, ugasi svjetlo. I kada puniš mobitel, nemoj ostaviti da je cijelu noć u struji. Tako štediš i struju i bateriju u mobitelu.
7. Razvrstaj otpad i recikliraj koliko je moguće.
8. Umjesto plastičnih i najlonskih koristi platnene vrećice.
9. Baterije bacaj u spremnike koji su za njih određeni.
10. Plastične čaše ili zdjelice zamijeni onim staklenim.

Riješi križaljku:

1. Kada je nešto oprano, kažemo da je...? ; 2. Kako se zove ona koja putuje? ; 3. U kom mjesecu obilježavamo dan Planeta na kom živimo? ; 4. Kako se zove naš Planet? ; 5. Koje nebesko tijelo obilazi Zemlju? ; 6. Oko čega se Zemlja vrti? ; 7. Prijevozno sredstvo s dva kotača, koje ne zagađuje zrak. ; 8. Što čini najveći dio Planeta? ; 9. Što je Zemlja? ; 10. Kako se drugačije zove kozmos, vasiona ili univerzum? ; 11. Kad hodamo, kažemo da idemo...

Riješi rebuse:

P + + T

 + ST + Š

 + G

P + RI +

Rješenja: planet, okoliš, zelenilo, priroda

Riješi

Hrcko

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Pavao Huska
IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović, Subotica – 3. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: recitiranje, matematika i engleski jezik
VOLIM: igračke na sastavljanje, kompjutorske igrice i enigmatiku
NE VOLIM: oluju i grmljavinu
U SLOBODNO VRIJEME: gledam filmove i emisije kako se nešto pravi (*How it's made*) i čitam knjige
NAJ PREDMET: matematika i vjeronauk
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: inženjer

Too optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pre- gače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigu- rani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirkó, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije neekorištene perne pu- njene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljopri- vreau i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni oko- liš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ I O ODREĐI- VANJU OPSEGA I SADRŽAJA STUDIJE

Za projekt: »PROIZVODNA HALA«, na kata- starskoj parceli 37030 KO Donji grad, u Subotici (46.062292°; 19.688761°), nositelja projekta »TA- TRAVAGONKA BRATSVO« d.o.o., Subotica, Biko- vački put br. 2.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi Grada Subotice (www.subotica.rs -> Životna sredina -> Oglasna tabla) ili direktno s adrese: http://www.subotica.rs/documents/pa- ges/13380_1.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 29. 4. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

STANDARD MIX PAKETI

Astra Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

AUTOR Kristijan Sekulić 3	Prvi vokal Razvrstati po sortama		Ljubitej plan.visina Nogometaš Dennis	Virral Reality Operating System	Omine Trainer Lizen	Naslov arg. filma 2000. Devet kraljica	Svjetski	16. slovo Just in Time		Znameniti Bunjevac Vojnić Hajduk	Razum	Program. jezik za statističke izračune	Austrija
Povijesni dio hrvatske trojedinice										Ujedinjena ref. akcija Prvo slovo			
Pravac crte manjeg otpora radi koristi												Planinski masiv u Italiji	Kajinov sin po Bibliji
Opera G. Verdija Energija										Tvorac stvaralac	Brend. pr. kozmetike Firma u Stuttgartu		
					Venezuela Vrsta ptice, g Gugutka				Gospodar (Grč.) Jap. premijer Shinzo				
Narod Dva ista slova			Hrvatsko narodno kolo	Pas (nar.)				Tip otrova Electronic Hardware Assembling					
Službena kratica za srbijanski dinar				Smiješno Am.glumac Joseph									
Provider iz New Mexica USA													
Tamara od milja									Čaj (eng.) Šid				
Jedan veznik		Str. ž. ime Junak iz video igre						Seoska ulica u Slavoniji i Vojvodini				Osjetilo vida	Tenisac Brown
	Auto škola Vrsta motocikla			Uzvik bola Grijeh (Tur.)				Iridij Kanadska tvrtka			Oc. dexter Proizvođač materijala za kupatila		
Visoko kvalificiran			Dobit, k orist (turski) Neutron						Turska TV serija	Easter Kentucky University Margarin			
European Alliance of News Agences					Emanuela od milja	IP Server American Academy of Neurol.							
Socijalist. Republika			Pravac u slikarstvu Tantal									Tona Special Edition	
Taman kako paše (vojvod.)								Subkulturna grupa teenagera					
Vode Kozaka								Koji je urađen od lana					

Vodoravno: A, L, SLAVONIJA, URA, OPORTUNIZAM, RIGOLETTO, BH, ETNOS, VE, KIRE, II, KER, ARSEN, RSD, URNEBESNO, ATRIMEA HEALTH, TAMARICA, TEA, I, ENINI, ŠOR, AŠ, JAO, IR, OD, VK, HASNA, ECU, EANA, ATERNOS, SR, REALIZAM, T, POTAMAN, EMOSI, ATAMANI, LANEN

Okomito: E, SORTIRATI, VESPA, ALPINISTA, AKAROT, AOGO, DRMEŠ, N, TA, VROS, IAN, HARAM, OTL, KUMRIJA, EMA, NUEVE REINAS, AAN, INTERNACIONALNI, JIT, EHA, ATI, LAZO, ABE, ŠI, EZEL, A, KREATOR, RAMA, UM, ISSLER, ENMON, R, BRENTA, OKO, SE, A, HENOH

Ivica Francišković, nogometni stručnjak

Svoje znanje prenosim mladima

*Igračko iskustvo koristim u obnašanju pozicije
koordinatora omladinske škole i trenerskom pozivu*

Pored **Zorana Kuntića**, jamačno najveći biser *Spartakove* nogometne škole i modernog subotičkog nogometa bio je **Ivica Francišković**. Vrsni tehničar, čije su lopte iz srednjeg reda uvijek imale »oči« i pronalazile suigrače u izglednim prilikama za postizanje pogodaka. Njegov talent je prvi zapazio veliki beogradski *Partizan*, a potom i *Vojvodina* iz Novoga Sada za koju je uz matični *Spartak* odigrao i najviše prvoligaških sezona. Nakon prestanka profesionalnog igranja, naš sugovornik je odlučio ostati aktivno uz sport koji mu je donio mnogo lijepih trenutaka i danas obnaša dužnost koordinatora omladinske škole u NK *Spartak* ŽK iz Subotice.

Vrijeme je bez sportskih aktivnosti i rado se podsjećamo nekih lijepih trenutaka iz prošlosti. Kojih se trenutaka iz svoje aktivne igračke karijere najradije sjećate?

Kako je od aktivnog igranja prošlo skoro osam godina, nastojim pamtit i više onog lijepog što jedna karijera može jednom sportašu donijeti. S obzirom na to da trenutačno radim u klubu u kom sam počeo, neminovno je da se svakoga dana prisjetim onog najljepšega – svojih prvih nogometnih koraka, odrastanja kroz mlađe kategorije i početaka profesionalizma, debitantskoga susreta za prvi tim *Spartaka* koji sam imao u sedamnaestoj godini. Sva kasnija sjećanja se ne mogu mjeriti s tim. Kad smo već kod sjećanja, ona bi uglavnom dolazila kada bih znao sjesti na kavu s bivšim suigračima ili trenerima, dok se to ovih dana na sigurniji način prakticira komunikacijom telefonom ili virtualno. U razgovorima se vraćaju filmovi iz igračkih dana, ali i oni su sve bljeđi, jer trenerski posao vuče da se stalno gleda unaprijed.

Jedan ste od rijetkih subotičkih nogometaša modernog doba koji je igrao u prvoligaškim momčadima i reprezentativnim selekcijama. S kojim ste sve poznatijim igračima dijelili svlačionicu?

Bilo ih je zbilja mnogo. U *Spartaku* sam imao čast igrati s **Kuntićem**, **Puhalakom**, **Mrkelom**, **Milidragom**, **Koromanom**. Tijekom igranja u *Partizanu* nosio sam čunjeve skupa sa **Sašom Ilićem**, dok sam u *Vojvodini* bio dio jedne dobre generacije s **Krivokapićem**, **Batakom**, **Avramovim**, **Belićem**, **Bogdanovićem**, **Poledicom**, **Beladom**. A onda vremenom gledao sam kako stasaju **Lane Jovanović**, **Krasić**, **Kačar**, **Despotović**. Epizode u inozemstvu obilježene su igranjem uz igrače koji su kao i ja

već bili u zrelih igračkim godinama od kojih su najpoznatiji bili **Oliseh** i **Jankauskas**. Potom odlaskom u Crnu Goru sam dijelio svlačionicu dvije godine s **Igorom Matićem**, dugogodišnjim kapetanom *Čukaričkog*. Naravno, ne mogu zaboraviti ni moju generaciju '78 u mlađim reprezentativnim kategorijama u kojoj su bili **Stanković**, **Gvozdenović**, **Pantelić**, **Kežman**, **Iliev...** koji su poslije napravili velike karijere u velikim europskim momčadima.

Za naše mlađe čitatelje kažite nam popis svih klubova za koje ste tijekom aktivne karijere nastupali.

Moj prvi klub je bio *Spartak* iz rodne Subotice u kojem sam u seniorskoj karijeri debitirao u sezoni 1994./95. Potom sam prešao u *Partizan* iz Beograda (1995./96.) i uslijedio je povratak u *Spartak* u kojem sam proveo sljedeće četiri sezone. U *Vojvodinu* iz Novoga Sada sam otišao 2000. godine i u crveno-bijelom dresu igrao punih pet godina, da bi potom započela moja inozemna karijera tijekom koje sam bio igrač *Zalaegerszega* (Mađarska), *AEK-a* (Cipar), *Grbalja* i *Rudara*, crnogorskih momčadi iz *Radanovića* i *Pljevalja*. Aktivno bavljenje profesionalnim nogometom završio sam 2012. godine, nakon 308 odigranih susreta i 38 postignutih golova.

Pogodak za pamćenje

Danas već pomalo davne 1999. godine Ivica Francišković je u kvalifikacijskom susretu U21 momčadi Hrvatske i Jugoslavije za plasman na EP 2000, odigranom na stadionu u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu, postigao izjednačujući gol iz slobodnog udarca za konačnih 2:2.

POGLED S TRIBINA (u prošlost) Lajčo Mamužić

Viteška sportska disciplina mačevanje u Subotici ima dugu tradiciju, a jedno od najpoznatijih imena ovoga olimpijskog sporta na našim prostorima svakako je ime **Lajče Mamužića**. Svojevremeno državni prvak i reprezentativac Jugoslavije, prisjeća se kako je to nekada bilo.

»Moj najveći pojedinačni uspjeh u mačevanju, disciplina mač, bilo je osvajanje trećeg mjesta na Balkanijadi u Ateni 1972. godine i osvajanje naslova prvaka države 1973. godine u Skoplju. Na početku karijere, koja je započela posve slučajno i iz čiste radoznalosti, 1961. godine, na nagovor mog školskog prijatelja iz klupe **Ivana Konena**, trenirao sam i ostale dvije discipline (flore, sablja), ali od 1970. godine sam se isključivo bavio disciplinom mač. Moj prvi i potom dugogodišnji trener bio je **Eugen Jakopčić**, a klub se isprva zvao *Tehničar*, da bi potom, nakon reosnivanja, promijenio ime u MK *Spartak*. U to su se vrijeme natjecanja organizirala prema turnirskom sustavu, a najjači mačevalački centri bili su Beograd, Split, Zagreb, Maribor i Skoplje, dok su moji najveći tadašnji rivali bili **Ljuba Savić**, **Vlada Necković**, **Kiril Atanasovski** i drugi, s kojima sam bio skupa i u državnoj reprezentaciji. U to naše vrijeme najjače svjetske sile mača bile su SSSR, Francuska, Švicarska, Švedska i Njemačka, ali i brojne države istočne Europe, od čijih smo reprezentativaca na velikim natjecanjima kupovali rekvizite koji su kod nas bili posve deficitarni. Sve je tada bilo nekako drugačije, jednostavnije i kraće, sustav bodovanja bio je do 5 osvojenih poena, uz mogućnost neodlučenog ishoda borbe, što je danas posve drugačije. Moj stil bazirao se na mojim dugim rukama i brzini, zahvaljujući čemu sam imao mogućnost poentiranja u protivnikovu ruku, a uvijek će mi u nezaboravnom sjećanju ostati finalna borba državnog prvenstva protiv Atanasovskog, koja mi je te 1973. godine donijela naslov prvaka Jugoslavije u maču. Posljednji službeni meč imao sam 1982. godine na meču protiv reprezentacije Mađarske i tada sam se oprostio od aktivnog mačevanja«, kaže Lajčo Mamužić.

Nakon prestanka aktivne nogometne karijere odlučili ste se ostati u nogometu. Koju funkciju obavljate u matičnom klubu *Spartak*?

Obnašam dužnost koordinatora omladinske škole i trener sam generacije mladih nogometaša rođenih 2004 godine.

Kako to sve sada izgleda u vrijeme izvanrednog stanja i jeste li u kontaktu s klubom i igračima?

Kontakt je isključivo telefonski, a za mlađe igrače je napravljen individualni program rada koji provodimo koliko je to u objektivnoj mogućnosti. Na prvom mjestu je zdravlje i uspješna borba protiv koronavirusa!

Na koji način provodite vrijeme doma i što biste poručili mladima?

Vrijeme u svom domu provodim poglavito kao i svi drugi. Gledam filmove i serije, čitam knjige, komuniciram telefonski i online s prijateljima... Mladima bih poručio da budu strpljivi i čuvaju sebe i svoje roditelje.

D. P.

Odlazak uspješnog nogometnog stratega Bjelica više nije trener *Dinama*

Nesporazumi oko visine plaće trenerima i nogometašima prve momčadi zagrebačkog *Dinama* u vremenu koronavirusa doveli su do sporazumnog raskida ugovora sa šefom stručnog štaba **Nenadom Bjelicom**. Prošlog tjedna sve je finalizirano i najuspješniji trener *modrih* u modernoj eri, koji je uspio s *Dinamom* nakon pola stoljeća čekanja prezimiti u Europi, i službeno se oprostio od Maksimira. Podsjetimo kako je Bjelica na klupi višestrukog hrvatskog prvaka sjedio od 2018. godine i do današnjih dana uspio osvojiti dva prvenstva i jedan naslov pobjednika Kupa (99 susreta uz 71 posto pobjeda), te u europskoj sezoni 2018./19. uspio proći skupinu Lige Europe i izboriti nastup među 32 najbolje momčadi ovoga UEFA natjecanja. Nakon 26 odigranih prvenstvenih kola prekinutog prvenstva 1. HNL *Dinamo* trenutačno ima 18 bodova prednosti ispred *Rijeke*.

U dosadašnjoj trenerskoj karijeri Nenad Bjelica je vodio momčadi *Austrije* iz Beča, *Spezie* (Italija) i *Lecha* (Poljska).

Prema najjavama novi šef struke u *Dinamu* bi trebao biti **Igor Jovičević**, aktualni trener mlade momčadi koja je pod njegovim ravnanjem postigla zapažene rezultate u omladinskoj Ligi prvaka.

UEFA

Što će biti s Ligom prvaka i Ligom Europe?

Do ovoga petka i novog izdanja *Hrvatske riječi* trebala bi biti poznata odluka krovne europske nogometne organizacije (UEFA) glede modela potencijalnog nastavka europske nogometne sezone 2019.-2020.

Isprva bi (utorak) putem video linka 55 članica trebalo razmatrati o mogućnostima i potencijalnom kalendaru nastavka igranja, a potom je za četvrtak bila najavljena sjednica Izvršnog odbora na kojoj su se trebale potvrditi odluke od utorka. Kako će to stvarno izgledati i kakve su odluke UEFA bit će mnogo jasnije kada se krovna nogometna organizacija službeno oglasi.

Prema ranijem planu sva nacionalna prvenstva trebala bi biti okončana do 31. srpnja, a europska natjecanja bi se po ubrzanom sustavu igrala tijekom kolovoza.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Palić-Ludaš

Foto: Pavle Tumbas

Iz Ivković šora

Banak

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, baš sam se sad izdivanio i razišo s ovom dvojcom moji pajdaša. Malo smo divanili kako je ko provo Uskrs, di smo bili u salašu, jal u sobi, jal u kuhni jal u avliji. Lipo bilo vrime, fala Bogu, pa se moglo sidit i u ambetušu. Doduše, ode kod nas u Ivković šoru se mož malkoc i duže prošetat. Kako veli moj Joso, svaki salaš ima izmed sebe po tarabe jal samo vrataca pa kroz avlije mož otić kod šurnajstog komšije. Ja, pravo da vam velim, tudak i idem. Mrzi mi ić jednu duž u atar kad je dosta samo otvorit vrataca i prič priko avlije, a i kerovi nas već sve dobro poznadu. Samo Periša ima nikog blendavog pulina, zove ga fickov a baš i jeste – taki je glupav da oma tiska i vuče nogavice, nikog nije ugrizo al je dosta nji bilo poderano. Malopre mi došo Joso, pa pita šta mećem u uskršnjak. Zna on da sam ja išo u škulu za suvajdžiju a da sam u vojski bijo pekar, a i da sam pletem uskršnjake i božićnjake. Ja mu velim da mećem isto: brašno, vodu, so, mliko i kvas, a malkoc i šećera i jedno jaje, žuće. Ta već je triput spiso receptat a sad opet, ko Bog je digod skarabudžijo artiju. A on veli da nije neg da se štogod prominilo. Ko veli kako se stalno minjaju uredbe i zapovisti da kogod odzgor nije odredijo štogod novo da se mora metit u uskršnjak. Gledio sam u njeg pa se mislim kako je ovaj svit zbunjen da se već neće znat ni naist dok mu kogod s televizije ne kaže da je gladan. Kad su se razišli na njeve salaše, ja se niki mislim i gledim u ovu staru krušnu peč pa se sve niki mislim, čeljadi moja, da ću se i ja lipo manit ovog gospockog kruva. Ujtru kad ga donese čovik iz radnje jal pekare on mekan kugod duša, fin kugod kifla jal lepanja pri plamenu, al volio bi baš vidit šta to trpaju u njeg kad se već za užnu na podne mrvu kugod da mu je nedilju dana. Tako da ću ja lipo zasukat rukave pa zakuvat žute zemlje i plive i zavuč se u peč pa je dobro izmazat iznutra, a ne bi bilo zgoreg ni spolja, samo moram nabavit kadgodašnji čivucki džakova pa prvo tanko namazat i nji polipit da ne popuca. E, ondak kad je dobro namažeš po džaku neće više nikad popucat. E, kad to poradim pa kad ondak zakuvam dva samuna od po tri kile brašna, to vam svaki budne oko četri i po kile kruva, a metnem u njeg samo brašno, vodu, so i kvas i to malo kvasa u ritko brašna da se prvo opravi maja. E, tek ondak kad se maja digne, doda se ostalo brašno i voda pa zakuva, krene i dvared prikuva. E, kad taki krov opraviš nema mrvljenja, a nedilju dana ga mož ist. Zdravo smo se mi pogospodili, čeljadi moja. Te ovo modenje te ono modenje, a računa koliko ti Bog oće, a to borme ne valja. Zato nas i sad koji ko vaća za grabanc i sigra se s nama ko s malom dicom. Nikako mi to ne ide u glavu, pa eto. Nek kaže ko šta oće, najlipče je ode na salašu. Ne bi se minjo da je kaka varoš. Svaka čast svakom, al salaš je salaš. Ja dok ne obađem avliju sustanem, a da sam digod u stanu borme bi se cigurno razbolio. Ajd, da ne duljim jel svemu dugačkim izađe kraj. Idem mazat peč. Zbogom, čeljadi, i držte se.

Bač Ivin štodir

Biće još pijaca

piše: Ivan Andrašić

UBač Ivinomu selu subota pijačni dan, pa svaki ozbiljniji domaćin volji malo izajt međ ljude. Fruštukovalo bi se malo kasnije neg drugima danima, ka pijac bude gotov. Doduše, danas po sela više ni nisu pijaci ko kadgoda. A nisu ni domaćini. Pri voga poslidnjega rata znalo se di se šta prodaje. Na jedne strane pijaca bilo zelenje, na druge ćurčije, šnajderi, opančari, štrangari, lončari i još koikaki majstori. It na pijac navadijo se još o pokojnoga dade. Otkako se oženijo, a dada omatorijo i izgubijo volju za it međ ljude, na pijac idu on i kum Tuna. Lipo bi izgledali di šta ima, izdivanili se ako bi trefili koga poznatoga, pa bi ošli bi i do marvenckoga. A tamo uvik gužve. Imali ljudi za prodat i prasaca i šilježadi, našlo bi se i koje telence, a kadgoda i kakagod kravica. Štogod ko tražijo, došo bi, dva triput obišo cili pijac, probo bi se koidi natirivat za cinu, pa kad bi sve dobro ošacovo i prisapijo se, ošo bi tamo di mu se najviše dopalo, zabilžijo kredom no što bi kupijo, ostavijo kaparu, a gazda, ka pijac bude gotov, dono bi mu kaparisano doma. Tamo bi se isapili i isplatili, a ako kupac imade vina jal rakije, popijo bi se i aldumaš. Ako nema, znalo bi se na aldumaš otit i u bircuz na jednu. I tako, jedna po jedna, neritko bi se i ko noga što prodo i kod noga što kupijo, zaboravilo na fruštuk. Zno bi se i ručak skalabučit, a reduše dobrano narogušit. Kad bi se sa takoga aldumaša došlo doma, bilo bi svakaki riči, a ko malo bisniji gazda reduše znalo bit i po maranke. Rat sve prikinijo. Bač Ive se najedamput omrazijo pijac. Ni to više bilo za njega. Majstori sa strane pristali dolazit, novci sve manje vridili, pošteno čeljade ni moglo baš svašta ni kupit. Ljudi pristali it i na marveni pijac. Za štogoda kupit novaca baš i nisu imali, a za prodat baš ni bilo ni za iznet. Više put nikaki soldati znali dojt, pokupit marvu i platit je nikakima ištambiranima ciduljama, velu, triba se š njima javit u općinu, pa će se tamo isplatit. Ljudi više ne bi vidli ni marvu ni novce. Ti soldati se potli navadili na selcku zadrugu. Tamo se ranili bikice, pa vi naodnašali dosta, velu ezeqvirani za vojsku. I zadruge ostavljali te ištambirane cidulje. A svit ko svit, dugo potli rata se po selu pripovidalo koliko ti bikica koidi poprodavano, a novci koiskim podiliti. Bilo i za soldate, a nikakoga tala i za nike što radili u zadruge. No, divan ko i svaki divan, brzo prošo, zadruga propala, koiko se malo i otripo, a marvenckoga pijaca ni do dan danas više nema. Bač Iva se u prošlu subotu rano probudijo. Sa live strane ositi kako njegova lipo spava, pa sve pazi da se ne pomakne, da je ne probudi. Metnijo šake pod glavu, pa se zaštodi ro i sve se škobi. Najedamput se preznijo, sitijo se da se ne mora žurit dignit. Pijaca nema otkako zavlada la va čudna gripa. A otkako se latijo politike, nema ni kuma Tune. Dojde jedino pri koikaki izbiranja. Pošalju ga iz varoši, znadu kako lipo uvik obrlati ljude. A ko zna, možda će ope nait, misli se, Najštosezasvepita juče obnarodovo da će se pijaci pootvarat.

NARODNE POSLOVICE

- Neke stvari se najbrže rade polako.
- Što manje govorite, više slušate.
- Dobar čovjek uvijek je početnik.
- Kad ima volje, ima i načina.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju djed i baka u izolaciji:

- Djede moj, nosim ovu masku cijele dane, molim te operi noge.
- Ma što ti pričaš, ženo? Rekli su da se ruke trebaju prati, ne noge...

Sreli se stari prijatelji koji se godinama nisu vidjeli i jedan od njih se hvali kako je uspješan i bogat:

- Stekao sam bogatstvo i sada mogu uživati.
- Blago tebi, ja sam i dalje tamo gdje sam i bio... običan radnik.
- Ako ti kažem da na sebi imam gaće Calvina Kleina?
- Bože, pa nije valjda da on sad nosi tvoje?

Navečer legli muž i žena u krevet i mole se Bogu:

- Bože, daj meni zdravlja, a mojoj ženi posla!
- A gdje je meni zdravlja?
- Ako možeš raditi, onda znači i da si zdrava.

MUDROLIJE

- Sve je komplicirano kada nećeš, i sve prosto kada hoćeš. Nema tu neke filozofije.
- Budite strpljivi. Veliki snovi grade se na vremenu.
- Prvi znak gluposti je potpuno odsustvo srama.

Vremeplov – iz naše arhive

Predstavljanje slikovnice
Pripovitke za laku noć, 2005.

**PETAK
24.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:10 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Vijesti
15:13 Na vodenome putu
15:57 Umjetnost za bolji svijet: Olmo
16:13 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Sjećanja jedne geješe, američko-kinesko-južnoafrički film
22:30 Dnevnik 3
23:00 Ubojita Jane, film
00:35 Na vodenome putu
01:20 Detektiv Murdoch
02:05 Dr. Oz
02:45 Dnevnik 3
03:07 Imperij, telenovela
03:52 Zaljubljena u Ramona
04:37 Skica za portret
04:52 Dnevnik 2
05:34 Lažljivo srce

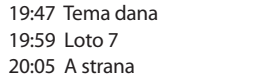
05:20 Kultura s nogu
05:48 Regionalni dnevnik
06:32 Juhuhu
06:33 Vrtuljići, crtana serija
09:57 Učitelj Kees, serija
10:23 David Attenborough: Čuda prirode
10:48 Cesarica - HIT ožujka
10:55 Šašavi ljubimci, dokumentarna serija
11:26 Vjetar u leđa
12:15 Renovacija na prepad
12:58 Cesarica - HIT ožujka
13:06 Adidas protiv Pume, njemački film
15:08 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:41 Cesarica - HIT ožujka
16:49 Bitange i princeze
17:28 Sportski trenuci za pamćenje: Kvalifikacije za EP 2008. - nogomet: Hrvatska - Engleska, snimka

18:58 Cesarica - HIT ožujka
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:31 POPROCK.HR
20:05 Velike mačke, dokumentarna serija
21:00 Ubojstvo u Walesu
22:32 Mala bubnjarica, serija
00:12 Adidas protiv Pume, njemački film
02:08 Osamdesete: Tehnološki procvat, dokumentarna serija
02:49 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
25.4.2020.**

06:55 Klasika mundi: 47. varaždinske barokne večeri - zbor Purcell i orkestar Orfej iz Budimpešte, snimka koncerta,
08:10 Raskrižja pakla, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Priče o veteranskom uspjehu: Maratonci, dokumentarna serija
13:13 Zdrav život
13:38 Družba Kćeri Milosrđa, dokumentarni film
14:10 Prizma
14:55 Kauboji, hrvatski film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Poreč
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 A strana
21:55 Loto 7 - izvještaj
22:01 Dnevnik 3
22:32 Iz Pariza s ljubavlju, američki film
00:08 Za kraljicu i domovinu, britansko-irsko-francusko-rumunjski film
01:58 Dnevnik 3
02:20 Raskrižja pakla, film
03:35 Imperij, telenovela
04:20 Zaljubljena u Ramona
05:05 Fotografija u Hrvatskoj
05:11 Dnevnik 2
05:53 Priče o veteranskom uspjehu: Maratonci, dokumentarna serija
06:38 Prizma, multinacionalni magazin

17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Poreč
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 A strana
21:55 Loto 7 - izvještaj
22:01 Dnevnik 3
22:32 Iz Pariza s ljubavlju, američki film
00:08 Za kraljicu i domovinu, britansko-irsko-francusko-rumunjski film
01:58 Dnevnik 3
02:20 Raskrižja pakla, film
03:35 Imperij, telenovela
04:20 Zaljubljena u Ramona
05:05 Fotografija u Hrvatskoj
05:11 Dnevnik 2
05:53 Priče o veteranskom uspjehu: Maratonci, dokumentarna serija
06:38 Prizma, multinacionalni magazin

06:35 Vrtuljići, crtana serija
09:36 Alvin i vjeverice, crtana serija
09:55 Vrijeme je za priču
10:29 EBU drama:
10:40 Cesarica - HIT ožujka
10:45 Svijet Bauhauza: Utjecaj, dokumentarna serija
11:45 Vrtlarica
12:20 Monty Don predstavlja japanske vrtove: Proljeće, dokumentarni film
13:15 Dom na kvadrat
13:50 Auto Market
14:25 Ubojstvo u Walesu
16:00 Regionalni dnevnik
16:27 Cesarica - HIT ožujka
16:30 Sportski trenuci za pamćenje: LP nogomet 2013., Borussia Dortmund - Bayern Munchen, snimka finala
18:00 Sportski trenuci za pamćenje: SP 2007. - vaterpolo: Hrvatska - Mađarska, snimka finala
19:02 Cesarica - HIT ožujka
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Hanna, američko-britansko-njemački film
21:55 Ekspedicija sa Steveom Backshallom: Surinam: Izgubljeni svijet, dokumentarna serija
22:50 Laž
00:30 Brooklyn 99
00:50 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
26.4.2020.**

07:50 Džentlmeni sporazum, američki film
09:50 Biblija
10:00 Zagreb: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:23 Putovanje u Okavango, dokumentarni film
14:00 Nedjeljom u 2
14:59 Secret Summer, američki film
16:25 Stepinac živi, Stepinac svetac - dokumentarni film
17:00 Vijesti u 17
17:25 Tajna dvorišne rasprodaje: Smrtonosna soba, američki film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj

20:40 Stani v Zagorju: Istočno Zagorje, dokumentarna serija
21:10 Republika: Život, dokumentarna serija
22:00 Dnevnik 3
22:28 Džentlmeni sporazum, američki film
00:23 Nedjeljom u 2
01:18 Dnevnik 3
01:40 Stepinac živi, Stepinac svetac - dokumentarni film
02:10 Imperij, telenovela
02:55 Zaljubljena u Ramona
03:40 Skica za portret
04:00 Punk, glazbeno-dokumentarna serija
04:50 Dnevnik 2
05:32 Normalan život

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Velečasni Brown
10:30 Umorstva u Midsomeru
12:05 Lidijina kuhinja
12:35 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:55 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura
14:55 Klub 7
15:50 Magazin LP
16:20 Sportski trenuci za pamćenje: LP nogomet 2012., Bayern Munchen - Chelsea, snimka finala
17:55 Sportski trenuci za pamćenje: veliki veslački uspjesi od 1996. do 2004., snimka
19:00 Massimo u Lisinskom 2.dio, snimka koncerta
20:05 McIntock!, američki film - Filmovi s 5 zvjezdica
22:15 Jadnici, serija
23:10 Graham Norton i gosti
23:55 Punk, glazbeno-dokumentarna serija
00:45 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
27.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1

12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Profesije osobno
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Junaci našega doba, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:22 Na vodenome putu
00:07 Detektiv Murdoch
00:52 Dr. Oz
01:37 Dnevnik 3
01:59 Imperij, telenovela
02:44 Imperij, telenovela
03:29 Zaljubljena u Ramona
04:59 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
10:11 Dino Dana
10:30 David Attenborough: Čuda prirode
11:05 Indeks
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:25 Sea Wolf
15:00 Brooklyn 99
15:40 Kratki dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Sportski trenuci za pamćenje: stolni tenis - najveći uspjesi Tamare Boroš i Zorana Primorca
18:20 TV Bingo
18:50 Kratki dokumentarni film
19:00 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Žena u zlatu, britanski film
22:50 Crna lista
23:40 Pad
00:35 Sea Wolf
02:05 Noćni glazbeni program

**UTORAK
28.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
20:55 Večernjakova ruža
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:22 Na vodenome putu
00:12 Istrage prometnih nesreća
00:37 Detektiv Murdoch
01:27 Dr. Oz
02:12 Dnevnik 3
02:34 Imperij, telenovela
04:04 Zaljubljena u Ramona
04:49 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
10:06 Dino Dana
10:30 David Attenborough:

Čuda prirode
11:00 Auto Market
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:10 Kratki dokumentarni film
13:25 Sea Wolf
15:00 Brooklyn 99
15:40 Kratki dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:55 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 1994. Brazil - Italija, snimka finala
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Ana Karenjina, britanski film
23:10 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:00 Pad
00:55 Sea Wolf
02:25 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 29.3.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Hrvatska moj izbor
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Gospodari vode, dokumentarni film
20:59 Loto 7 - izvještaj
21:00 Plavi planet II: Veliko plavetnilo, dok. serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:18 Prve dame: Pionirke, dokumentarna serija
00:08 Na vodenome putu
00:53 Detektiv Murdoch
01:38 Dr. Oz
02:21 Dnevnik 3
02:43 Imperij, telenovela
04:13 Zaljubljena u Ramona
04:58 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:10 Dino Dana
10:30 David Attenborough: Čuda prirode
11:05 Majstori svirači: Koncert studenata Muzičke akademije u dvorani "Blagoje Bersa" u Zagrebu
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:30 Dobra vještica i njezina sudbina, film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Stani v Zagorju: Istočno Zagorje
17:10 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 1998. Francuska - Brazil, snimka

finala
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Protiv svih pravila, film
22:30 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:20 Most
00:20 Dobra vještica i njezina sudbina, film
01:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 30.4.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:10 Kad zasniva samica na stanu, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Novi susjedi 2018. - Slovenija: Branko i Atifa, dokumentarni film
14:30 Prometej
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:22 Mesna industrija, dokumentarni film
00:17 Na vodenome putu
01:02 Detektiv Murdoch
01:47 Dr. Oz

02:32 Dnevnik 3
02:54 Imperij, telenovela
03:39 Zaljubljena u Ramona
04:24 Kad zasniva samica na stanu, emisija pučke i predajne kulture
04:49 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:10 Dino Dana
10:30 Andyjeve prapovijesne pustolovine, dokumentarna serija za djecu
10:45 Krunski dokaz: Površinska napetost, dokumentarna serija
11:05 Pozitivno
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:25 Šalica ljubavi, američki film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:20 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 2002. Njemačka - Brazil, snimka finala
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Ne dao bog većeg zla, hrvatski film
22:55 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:45 Most
00:45 Šalica ljubavi, film
02:15 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna - na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* - o političkim i kulturnim događanjima u zajednici - nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Isti prizor, ali druga destinacija

Okolnosti opravdavaju radnju, posebno kad je riječ o okolnostima u kojima se danas nalazimo. Divno je što im se nekako vidi kraj, jer sam gotovo iscrpila svoju maštu koja zavarava potrebu putovanja virtualnim turnejama, putovanjima knjigama i filmovima, a upravo smo stigli do putovanja kroz već realizirana putovanja. Tako je, moglo bi se nazvati putovanjem kroz uspomene na putovanja. I kao što rekoh, okolnosti opravdavaju postupke, pa ću se tim opravdanjem još jednom podsjetiti na svoje putovanje biciklom do mora, i to kao svoje velike ispunjene želje. Koliko često ispunjavate svoje želje?

Posljednjih tjedana opet maštam o pedaliranju, a kao što sam dosad već spomenula, voljela bih pedalirati po Toscani zbog mirisa prirode kojom odiše, zbog maslinika, čempresa, oleandera, lavande, povijesnog duha, prostranog, avanturističkog, mirnog, mediteranskog.

Isti dan, malo udaljeniji trenutak, isti prizor, ali različito odredište. Rezultat je gotovo neriješen. Zaljubljena sam u Provenču. Pa, ovo nije velika vijest za mene, jer ta ljubav postoji već neko vrijeme, ali je iz nekih razloga potisnuta. Provence u srpnju, Toscana za kraj rujna. Dovoljno fer.

Ne bih imala ništa protiv otići u Provenču i udisati lavandu, ali se planiram pripremiti. Svi putopisi koje sam pročitala, kao i sve stvari kojih se sjećam, upućuju mi na to da ako plan propadne, rasut ću se i na kraju neću vidjeti ništa. Stoga, omiljenih pet može početi.

Provenča je danas dio regije Provence-Alpe-Azurna obala koja se nalazi na jugoistoku Francuske i graniči s Italijom. Moj omiljeni geografski pogled na Provenču prikazuje je na granici s Alpama i Italijom na istoku, Ronom na zapadu i Sredozemljem na jugu, što nam daje jasnu sliku plodnih ravnic, visokih planina i močvarnih područja.

Najpoznatiji i najrazvijeniji gradovi Provence su Marseille, Aix-en-Provence, Avignon i Arles. Kad pejzaži nude takvu prirodu, obično odlučim izbjegavati velike gradove, ali pružit ću priliku Marseilleu i istovremeno osjetiti mediteranski dio ovog područja, iako naglašavam kontinentalni.

Polazište bi mogao biti spomenuti Avignon ili njegova okolica, jer ima što ponuditi, a ne čudi, jer je Avignon kulturna prijestolnica južne Francuske. Najviše me zanima vidjeti Palais des Papes, Papinsku palaču, najveću gotičku palaču ikad napravljenu. Kao što vodiči kažu, unutrašnjost sama po sebi nije tako prozračna, kao što je eksterijer ove palače i okolice. Obavezno je posjetiti Point Saint-Benezet, most Saint Benezet i glavni trg Avignon.

Još jedan razlog zašto je Avignon sjajno polazište je što u blizini ima mnogo zanimljivih mjesta za posjetiti. Doduše, cijela je Provenča takva, ali željela bih istaknuti Chateaneuf du Pape, mjesto u kojem žive vrhunska vina i gdje se događa da je vinska magija svjetski poznata, ali ima i svjetske cijene. Svakako, ni manje poznata vina s ovog područja neće vas očarati ništa manje. Nadalje, s druge strane Avignona nalazi se Chateau des Baux, slatki dvorac iz desetog stoljeća. Izvrstan pogled iz dvorca, kao i lijepo uređena sela ostavljaju bez daha. U neposrednoj blizini dvorca nalaze se **Nostradamusova** rodna kuća, Sveti Remy i arheološko nalazište Glanum.

Što se tiče brdovitog dijela Provence tiče, tu je područje Luberon, u kojoj se svakako ističe samostan Notre-Dame de Senaue i fantastičan pogled na polje lavande.

Od svega daleko poznatog i čuvenog, čega su pune stranice zapisa o Provenci, posebnim šmekom se izdvaja selo Roussillion, mještašce smješteno na glinenim crvenim stijenama, a upravo u tim nijansama žute, narančaste i crvene prave se sve kuće. Doduše, ovo mjesto ne odaje onu vanjsku notu Provence, ali je itekako njegov prekrasan dio.

Mnogo je mjesta koje nisam uspjela spomenuti, a koje ću svakako posjetiti, a najviše se radujem onima do kojih će me put sam odvesti nizom predivnih okolnosti. Radujem se i domaćoj kuhinji za koju kažu da je neobična i u poznatim nam jelima kao što je tartar, a mogu misliti kakvog su okusa ona neobičnija i tu svakako ubrajam i deserte poput sladoleda od lavande.

I ne, to što nisam stigla spomenuti Van Gogha ili gradić Le Boini se dotakla Aix-en-Provence, prijestolnice Provence ne čini ovaj moj zapis nekompletnim nego vrijednim nastavka.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATI

IZABERI SVOJE!

UPIS U
DJEČJE
VRTIĆE

ŠKOLSKA
2020./21.

PROGRAM NA
HRVATSKOME
JEZIKU

21. travnja – 15. svibnja 2020.

Prijave se podnose isključivo elektronički,
putem eUprave (www.euprava.gov.rs)

cjelodnevni boravak   poludnevni boravak   pripremni predškolski program

**„MARIJA PETKOVIĆ – SUNČICA“
SUBOTICA**

Skerlićeva 4

**„MARIJA PETKOVIĆ – BISER“
SUBOTICA**

Starine Novaka 58

**„BAMBI“
MALA BOSNA**

Subotička 37

**„PETAR PAN“
DONJI TAVANKUT**

Ive Lole Ribara 10

**OŠ „VLADIMIR NAZOR“
DURĐIN**

Vladimira Nazora 43

Više informacija o upisu potražite na www.nasaradost.edu.rs